

F 8-227

2

8.227
2

F
საქართველოს
ბიბლიოთეკა

კ. გ. თვალაუვილი

მევენახეობის
განვითარების
პერსპექტივები
სამხრეთ ოსეთში

სტალინობი 1960

კ. ბ. თვალაშვილი

მევენახეობის განვითარების პერსპექტივები სამხრეთ ოსეთში

F 8. 227
2

სამხრეთ ოსეთის სახელმწიფო ბაგოცემელოზა
სტალინირი 1960

შ ე ს ა ვ ა ლ ი

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის XXI ყრილობამ ახალი ფურცელი გადაშალა კომუნისტური საზოგადოების აშენებისათვის საბჭოთა ხალხის გმირული ბრძოლის ისტორიაში და ჩვენი ქვეყნის მშრომელები შეაიარაღა დიადი პროგრამით.

სოფლის მეურნეობის სხვა დარგებთან ერთად შეიდწლიანი გეგმით მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა მებალეობისა და მევენახეობის განვითარებას. გათვალისწინებულია რომ 1965 წლისათვის ხილისა და კენკროვანების წარმოება გაიზარდოს არა ნაკლებ 2-ჯერ და ყურძნისა — 4-ჯერ.

დიდა მშრომელთა მოთხოვნილება სხვადასხვა სახის ხილზე და ყურძენზე. მოთხოვნილება ბევრად სჭარბობს სადღეისოდ არსებულ რესურსებს და ამიტომ, რომ საჭირო ხდება უახლოეს წლებში მივალწიოთ ამ ძვირფასი პროდუქტების წარმოების მაქსიმალურ გაფართოებას.

ამ მიზნის მისაღწევად ყოველგვარი დახმარება უნდა გაეწიოს კოლმეურნეობებს ადგილობრივი კლიმატური და ნიადაგობრივი პირობების მოხერხებულად გამოყენებისათვის. ამავე მიზანს ემსახურება მოწინავე კოლმეურნეობებისა და საბჭოთა მეურნეობების გამოცდილებათა ფართოდ დანერგვა, რაც საუკეთესო საშუალებაა მოსავლიანობის გადიდების არსებული რეზერვების სრულყოფილად გამოყენებისათვის.

კოლმეურნეობების ეკონომიკის მნიშვნელოვნად განმტკიცების საქმეში მეხილეობასთან ერთად დიდ როლს ასრულებს მევენახეობაც, რომელსაც ჩვენს პირობებში საკმაოდ დიდი პერსპექტივები აქვს და როგორც სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დარგი, ჯეროვან ყურადღებას იმსახურებს.

როცა ლაპარაკია მევენახეობის განვითარების პერსპექტივებზე არ შეიძლება მხედველობაში არ ვიქონიოთ, რომ კვების მხრივ ვაზი შედარებით ნაკლებად მომთხოვნი და გვალვის ამტანი მცენარეა. რომ იგი იძლევა მრავალი სახის პროდუქტებს (ყურძენი, ყურძნის უალკოპოლო წვენი, ღვინო, კონიაკი, ყურძნის წვენის კონცენტრატი, ჩურჩხელა, თათარა და სხვა).

ყურძენი არ წარმოადგენს ფუფუნების საგანს და მიჩნეულია როგორც მაღალი ხარისხის დიეტური პროდუქტი. მის შემადგენლობაში შედის 18-25 პროცენტი შაქარი (გლუკოზა და ფრუქტოზა). გარდა ამისა, იგი შეიცავს აგრეთვე 5-8 პროცენტ სიმჟავეებს (ღვინის სიმჟავე, ვაშლის სიმჟავე, ქარვის სიმჟავე და სხვა), 0,4 — 0,8 პროცენტ მინერალურ ნივთიერებებს, 70 — 80 პროცენტ წყალს და სხვა.

ყურძენი საუკეთესო სამკურნალო პროდუქტადაა მიჩნეული ფილტვების ტუბერკულოზით, ბრონქიტით, ნევროზით, კუჭისა და თირკმელების ზოგიერთ სნეულებებით შეპყრობილი ავადმყოფებისათვის; კარგი საშუალებაა აგრეთვე მადის აღდგენისა და მოქანცულობის განსაკურნად.

ცნობილია ისიც, რომ ადამიანის არსებობისათვის აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს სითბოს ენერგია, რასაც ორგანიზმი ორგანული საკვებისაგან იღებს; საკვებ ნივთიერებათა კვებითი ღირებულება კი განისაზღვრება სითბოს ამ ენერგიით, რაც საკვების მონელების დროს გამოიყოფა.

ყურძენი თავისი ქიმიური შემადგენლობის თავისებურების გამო დიდი რაოდენობით იძლევა თბიერებას; ერთი კილოგრამი გრამი ყურძენი 900-მდე კალორიას იძლევა, მაშინ, როცა, ვაშლი იძლევა მხოლოდ 400, მსხალი 500, კარტოფილი 650 და მოუხდელი რძე 700 კალორიას.

ყურძენი საუკეთესო საკვებადაა მიჩნეული აგრეთვე იმიტომ, რომ იგი შეიცავს მეტად ძვირფას ვიტამინ „ც“-ს.

ყურძენისაგან მზადდება საყოველთაოდ ცნობილი სხვადასხვა სახის ღვინოები. ღვინის მათრობელა თვისებები სრულიადაც არ იძლევა იმის საბაბს, რომ იგი არ ჩავეთვალოთ უძვირფასეს პროდუქტად. სრულსაკოვანი ადამიანის ორგანიზმისათვის ღვინის ნორმალური მიღება არ წარმოადგენს რაიმე საზიანოს, პირიქით, ხელს უწყობს მის ცხოველმყოფელობას: აწესრიგებს საჭმლის წესიერ მონელებას, ახალისებს და ენერჯიას მატებს ორგანიზმს, ხელს უწყობს გულის მუშაობას.

ყოველივე ეს ცხადჰყოფს, რომ იქ სადაც ყურძენის მაღალხარისხოვანი და კარგი მოსავლის მიღება შეიძლება მიზანშეწონილია ვენახების მასიურად გაშენება, საჭიროა ყველა ღონისძიებების გატარება ამ უძვირფასესი კულტურის მტკიცედ დანერგვისათვის.

სამხრეთ ოსეთის კლიმატური და ნიადაგობრივი პირობები მევენახეობის ფართოდ განვითარების დიდ შესაძლებლობებს იძლევიან. ადგილობრივი პარტიული, საბჭოთა და სასოფლო სამეურნეო ორგანოები, კოლმეურნეობების გამგეობებთან ერთად დიდ მუშაობას ეწევიან ყურძენის წარმოების მნიშვნელოვნად გადიდებისათვის. სერიოზული მუშაობა მიმდინარეობს ამ კულტურის მთიან ზონაში რაც შეიძლება ფართოდ დანერგვისათვის, მთის მოსახლეობის ყურძენით მომარაგების საქმის გადაჭარით გაუმჯობესებისათვის.

ამ მცირე შრომის მიზანი და ამოცანა იმაში მდგომარეობს, რომ კოლმეურნეობებსა და სოფლად მცხოვრებ მოსამსახურეებს მოკლედ განემატოს სამხრეთ ოსეთში მევენახეობის შემდგომი განვითარების პერსპექტივები, ვაზის კულტურის წარმოების დარგში არსებული ნაკლოვანებანი და მათი გამოსწორების ღონისძიებანი.

მევენახეობის განვითარების პერსპექტივები სამხრეთ ოსეთში

სამხრეთ ოსეთის მოსახლეობა უხსოვარი დროიდან მის-
დევს მევენახეობას და მისი მნიშვნელობა ყოველთვის დიდი
იყო, განსაკუთრებით, ოლქის დაბალი ზონის მცხოვრებთა-
თვის. სოფლების: სვერის, რუსთავის და ბიურის ტერიტო-
რიაზე წარმოებული შემთხვევითი გათხრების დროს აღმოჩე-
ნილი დიდი მოცულობის ქვევრები მოწმობენ იმას, რომ
ოლქში ვაზის კულტურის გავრცელება ისეთ დასახლებულ
პუნქტებამდეც კი აღწევდა, რომელთა სიმაღლე ზღვის დო-
ნიდან 1000 მეტრს აღემატება.

ადგილობრივ მოსახლეობას ადრევე შეუნიშნავს ამ ძვირ-
ფასი კულტურის კეთილშობილური თვისებები და მაღალ
მოსავლიანობა, რის გამოც მან იგი შეიყვარა და მრავალი სა-
უკუნის მანძილზე გაწეული დაუღალავი შრომით, ხელს უწყ-
ობდა მის ფართოდ გავრცელებას. დღემდე შემორჩენილი
ისტორიული ნაშთები და გადმოცემები ცხადყოფენ, რომ ვე-
ნახებით დიდი ფართობი ყოფილა დაკავებული სოფელ
გუჯაბაურიდან სვერამდე და არგვიციდან ვანათამდე ლიახვის
ხეობაში. სოფელ ახმაჯიდან ალევამდე ქსნის ხეობაში, სო-
ფელ დვანიდან ყორნისამდე და ოქონიდან ძალინამდე ფრო-
ნის ხეობაში. ფართოდ მისდევდნენ მევენახეობას აგრეთვე,
გრომიდან ბიურამდე დასახლებული გლეხობა მეჭუდაა
ხეობაში.

ძველთაგანვე ფართოდ იყო დანერგილი მევენახეობა დაბა ცხინვალის (დღევანდელი სტალინირი) ირგვლივ ყოველთვის საუკეთესო ხარისხის ღვინოებს აყენებდნენ, რაც დიდი რაოდენობით გაჰქონდათ თბილისის, ქუთაისის და რუსეთის სხვადასხვა ქალაქებშიც გასაყიდად.

XVIII საუკუნის ცნობილი ქართველი ისტორიკოსი ვახუშტი ბატონიშვილი აკვიწერს რა საქართველოს მევენახეობას, იქვე დასძენს, რომ „... ნიქოზის ჩრდილოთ, დიდის — ლიახვის კიდეზედ, არს მცირე ქალაქი ქრცხილვანი კეთილ-პაოვანი გარემოს გაღმა აღმოსავლეთი ქრცხილვანისა წალკოტოვანი ვენახოვანი“, შემდეგ კი განაგრძობს, რომ „გორიდან სვერამდე არის ლიახვის იმიერ და ამიერ დაბნები ხილიან ვენახოვანი არამედ არც ღვინო თხელი და მომქაო სასმელად მშვენი“.

არსებობს გადმოცემები იმის შესახებ, რომ თამარაშენში მცხოვრები ვასილ მაჩაბელი გასული საუკუნის 80-იან წლებში ცხინვალის, თამარაშენის, ხეთისა და გუჯაბაურის გლეხობისაგან ყურძნის შესყიდვით დიდი რაოდენობით ღვინოებს ამზადებდა თბილისისა და ქუთაისის ღვინის და კონიაკის ქარხნებისათვის. ამის ცოცხალ მოწმედ დღემდე შემორჩენილია იგივე მაჩაბელის ვებერთელა მარანი თავისი საწნახელებით, რომლის ქვევრები 10.000-ზე მეტ ვედრო ღვინოს იტევს.

„ცნობილია ი. ბაგრატიონ-მუხრანელის წარმოება, რომელიც სოფლების: მუხრანის, დილომისა და თამარაშენის მამულების ყურძნიდან ევროპული ტიპის ღვინოებსა და შამპანურს აყენებდა. იგი 12 სხვადასხვა მარკის ღვინოებს ამზადებდა (ამასთან 2 მარკის შამპანურს), რომელთაც სრულიად რუსეთის 1882 წლის გამოფენაზე ჯილდოდ „სახელმწიფოს ღერბი“ მიიღეს, პარიზის 1890 წლის სასოფლო სამეურნეო გამოფენაზე კი ერთი ოქროსა და 2 ვერცხლის

მედალი“ (ი. რცხილაძე — „საქართველოს მევენახეობა და მეღვინეობა“ — 1956 წ. თბ. გვ. 13).

XIX საუკუნის ოთხმოციან წლებში საქართველოს მევენახეობას მოედო ვაზის კულტურის საშინელი მანებელი ფილოქსერა, რომელიც პირველად ჩრდილოეთ ამერიკიდან გავრცელდა და შავი ჭირივით მოედო ძველი რუსეთის იმპერიის სამხრეთ რაიონებს. სწრაფად გავრცელდა რა ვენახებში, ფილოქსერა პირველსავე წლებში მთლიანად ანადგურებდა ნარგაობას. ამავე დროს, თუ ვაზის-სენებთ იმასაც, თუ როგორი „მზრუნველობით“ ეკიდებოდა მეფის მთავრობა სოფლის მეურნეობას, ადვილი მისახვედრია ის, თუ რა მდგომარეობაში აღმოჩნდებოდა მაშინ მევენახეობაც. მრავალი გადასახადებით, ისედაც წელში გატეხილი და ეკონომიურად შევიწროებული გლეხობა, უკიდურეს მდგომარეობაში ჩავარდა. ყოველივე ამას ზედ დაერთო მენშევიკთა ბატონობა 1917 — 1921 წლებში, რომლებიც მხოლოდ იმაზე ზრუნავდნენ, რომ რაც შეიძლება მეტად გაეჩაღებინათ ხალხთა ეროვნული შუღლი და ძმათა შორის მხეცური სისხლის ღვრა. სამხრეთ ოსეთის მევენახეობა ამ პერიოდში სრულ განადგურებამდე მივიდა და იშვიათად თუ ნახავდა ვინმე ადგილობრივ. ძველთაგანვე სახელმოხვეჭილ ვაზის ჯიშებით გაშენებულ ვენახს.

სასოწარკვეთილებაში ჩავარდნილი გლეხობა, რომელიც ზედავდა, რომ ფილოქსერის საწინააღმდეგო ღონისძიებებზე არავინ ზრუნავდა, იძულებული შეიქნა ხელი მიეყო ფილოქსერაგამძლე სხვადასხვა სახის ამერიკული ჰიბრიდების გაშენებისათვის, რომელნიც მართალია ფილოქსერას უძლებენ და მოვლა დამუშავების დიდი მომთხოვნი არ არიან, მაგრამ მისი ნაყოფი უაღრესად მდარე ხარისხისაა, მისგან მიღებული ღვინო მოკლებულია იმ კეთილშობილურ თვისებებს, რომელიც უდაოდ გააჩნია ადგილობრივ კულტურულ ჯიშებს. ასეთი ჰიბრიდები დღესაც დიდი რაოდენობით გვხვდე-

ბა განსაკუთრებით კოლმეურნე გლეხობისა და სოფლის
შა-მოსამსახურეთა ინდივიდუალურ სარგებლობაში
ბულ საკარმიდამო ნაკვეთებზე „ქიწნურის“, „ღირბულის“,
„აბისურის“, „ლომინალურისა“ და სხვა ადგილობრივი სა-
ხელწოდებებით. ხალხის მიერ მათ სახელები შერქმული
აქვს იმ სოფლების სახელწოდებების მიხედვით, სადაც ისი-
ნი საქართველოში შემოტანისას პირველად გავრცელდნენ.
ყველა მათგანს კი ოსურად „ჯიბრიტას“ ეძახიან.

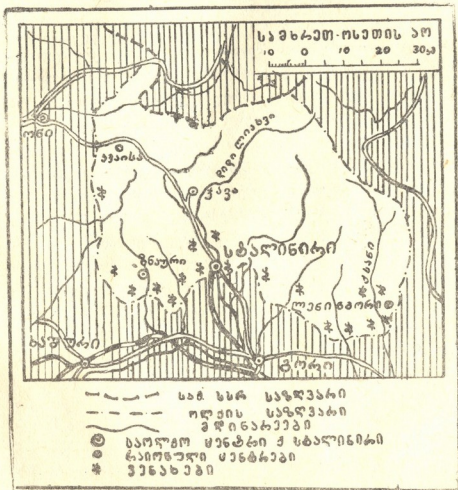
უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ იმდროინდელ პროგრესულ
ადამიანებს კარგად ჰქონდათ შეგნებული ფილოქსერის გავ-
რცელების უდიდესი საშიშროება. მართლაც კავკასიის სა-
სოფლო-სამეურნეო საზოგადოება, შემდეგ კი კავკასიის სა-
ფილოქსერო კომიტეტი სერიოზულ მუშაობას ეწეოდა ვა-
ზის დაავადებასთან და მავნებლებთან ბრძოლის დარგში,
კერძოდ ფილოქსერასთან ბრძოლის დარგში. უკვე იმ დროს
ფილოქსერასთან ბრძოლის ყველაზე რადიკალურ ღონისძი-
ებად მიჩნეული იყო ვენახების განახლება ფილოქსერაგამ-
ძლე ამერიკული ვაზის საძირეზე ადგილობრივი ჯიშების ვა-
ზის დამყნობით. ამ ღონისძიებამ, შეიძლება ითქვას, სრული
განადგურებისაგან იხსნა დაკნინების გზაზე დამღვარი მევენ-
ახეობა.

საბჭოთა ხელისუფლების წლებში მშრომელ გლეხობას
საშუალება მიეცა მოეკიდა ხელი კულტურული მევენახეო-
ბის ნამდვილი აღორძინებისათვის, რაც განსაკუთრებით
თვალსაჩინო გახდა კოლექტივიზაციის წლებში.

გარდა იმისა, რომ გლეხობას ერთხელ და სამუდამოდ
მიეცა საშუალება მიწის თავისუფლად დამუშავებისა, ვენა-
ხების აღდგენის გადაუდებელი ღონისძიებების განხორციე-
ლების დაჩქარების მიზნით, კოლმეურნეობებს დიდი რაოდე-
ნობით მიეცათ გრძელვადიანი სესხი. ფეხი მოიკიდა სანერ-
გე მეურნეობამაც. ყოველივე ამას დიდი მნიშვნელობა
ჰქონდა მევენახეობის აღდგენისა და შემდგომი განვითარე-

ბისატივის. სამომხმარებლო დარგიდან იგი უფრო განვითარებული და მაღალ საქონლიან სამრეწველო დარგად იქცა.

განსაკუთრებით სამაძულო ომის წინა წლებში, დიდი და მატარა ლიახვისა და ქსნის ხეობის იმ ფართობებში, რომლებსაც ოლქის ტერიტორიის სამხრეთი ნაწილი უკავია, ჰასიურად გაშენდა ვენახები ფილოქსერის გამძლე ვაზის საძირებზე დამყნობილი სუფრისა და შამპანური ღვინოების მაღალხარისხოვანი პროდუქციის მომცემი ადგილობრივი ჯიშებით. ომის წლებში, ისევე როგორც მეურნეობის სხვა

დარგებს, მევენახეობის განვითარებასაც საგრძნობლად შეუშალა ხელი და მისი ფართობები თითქმის აღარ გაზარდულა ამ პერიოდში კოლმეურნეობების ყურადღება ძირითადად იქით იყო მიმართული, რომ დაუმუშავებლობით არ დასუსტებულიყო ვაზი და რაც შეიძლება მეტად გაზრდილიყო მოსავლიანობა.

იმის გამო, რომ მამაკაცთა საგრძნობი ნაწილი ფრონტზე იმყოფებოდა, ვენახების დამუშავებას ძირითადად კოლმეურნე ქალები აწარმოებდნენ, რომლებიც თავიანთი შეიღების, ქმრებისა და ძმების ნაცვლად მზრუნველობით დასტრიალებდნენ თავს საკოლმეურნეო ვენახებს და მოვლა-პატრონობას არ აკლებდნენ.

პარტიისა და მთავრობის მიერ უკანასკნელ წლებში მიღებული ღონისძიებების შესაბამისად ოლქის კოლმეურნეობებმა მნიშვნელოვნად გააძლიერეს ყურადღება მევენახეობისადმი, საგრძნობლად იზრდება ვენახის ფართობები და უმჯობესდება მისი დამუშავების ხარისხი.

1960 წლის 1 იანვრისათვის სამხრეთ ოსეთის კოლმეურნეობებში ვენახებს ეკავა 716,8 ჰექტარი ფართობი, კოლმეურნეთა და მუშა-მოსამსახურეთა საკარმიდამო ნაკვეთებზე და სხვადასხვა მეურნეობებში 370 ჰექტარი. სულ 1086,8 ჰექტარი.

ოლქის ოთხი რაიონის 126 კოლმეურნეობიდან, ჯერჯერობით, ვენახები გააჩნიათ მხოლოდ 69 კოლმეურნეობას. რაიონების მიხედვით საკოლმეურნეო ვენახების არსებული ფართობები ნაწილდება შემდეგნაირად: სტალინირის რაიონში—279,5 ჰექტარი, ზნაურის რაიონში — 258, ლენინგორის რაიონში — 176,8 და მაღალმთიან ჯავის რაიონში 2,5 ჰექტარი.

სტალინირის რაიონში ვენახები ძირითადად გვხვდება მდინარეების დიდი და პატარა ლიახვის მარჯვენა და მარცხენა მხარეების იმ ნაწილში, რომლებიც ჩრდილოეთიდან უშუალოდ ეკვრის გორის რაიონის სოფლებს. ამ კულტურას

შირიტადად მისდევენ სოფლების კეხვის, აჩაბეთის, რაშნის, ძარწემის, ქემერტის, ხეთის, ხეთაგუროვის, არგვიცის, ერედვის, ვანათის, დმენისის, ქსუისისა და სხვა კოლმეურნეობებში. აღნიშნულ კოლმეურნეობებში საერთო ფულადი შემოსავლის მნიშვნელოვან ნაწილს ამ დარგიდანღებულობენ, ამასთან ერთად თითოეულ მათგანში ვენახი თითქმის ყოველწლიურად ახალ-ახალ ფართობებს იკავებს.

ზნაურის რაიონში ვენახები განლაგებულია წორბისიდან და ძალინიდან მიმდინარე ფრონეს გაყოლებით; ყურძნის კარგი მოსავალი მოჰყავთ სოფლების: არკნეთის, ნულის, აენევის, მუგუთის, ველების, თერეგენის, თიღვის, ზნაურის, სუნისისა და ოქონის კოლმეურნეობებს.

განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობს მევენახეობა ლენინგორის რაიონის ქსნის ხეობაში, იკოთის, წიროქოლის, ბოლის, ყანჩავეთის, ლენინგორისა და ახალდაბის კოლმეურნეობებში, სადაც ყოველთვის უხვად ღებულობენ მაღალი ხარისხის სუფრისა და შამპანური ღვინის მასალას. კარგ შედეგს იძლევა აგრეთვე, ვენახის გაშენება წინააგრის ორჭოსნისა და მათ მეზობელ კოლმეურნეობებში. ჯავის რაიონში კი მევენახეობას ჯერ-ჯერობით, მხოლოდ საჩხერის რაიონის მოსაზღვრე სოფელ ქარძმანის კოლმეურნეობის მოსახლეობა მისდევს.

ქართული
ენების
ინსტიტუტი

1960 წლის პირველი იანვრისათვის ოლქის საზოგადოებრივი ვენახების ფართობები შემდეგ სურათს იძლევა:

სტალინირის რაიონში

1.	სოფ. ერედვის კოლმეურნეობაში	28,2	ჰექტარი
2.	„ არგვიცის „	20,5	„
3.	„ ქსუისის „	16,5	„
4.	„ დმენისის „	13	„
5.	„ დისევის „	9,5	„
6.	„ ქერეს „	10	„
7.	„ ხელჩუის „	0,5	„
8.	„ არცევის „	18	„
9.	„ ოტრევის „	8	„
10.	„ ვალითიკაუს „	5	„
11.	„ ივრეთის „	0,5	„
12.	„ გრომის „	5	„
13.	„ ხეთის „	15,0	„
14.	„ ქემერტის „	18,5	„
15.	„ კეხვის „	22	„
16.	„ კვერნეთის „	3,5	„
17.	„ დოდოთის „	1,0	„
18.	„ ვანათის „	6	„
19.	„ სარაბუკის „	13,7	„
20.	„ ხეთაგუროვის „	20	„
21.	„ აჩაბეთის „	17,3	„
22.	„ ძარწემის „	12,5	„
23.	„ რუსთავის „	0,5	„
24.	„ ზოდის „	7,8	„

სულ რაიონში 279,5 ჰექტარი.

ზნაურის რაიონში

№	სოფ.	კოლ-ბაში	17	ჰექტარი
1.	ბეყმარის	კოლ-ბაში	17	ჰექტარი
2.	წორბისის	"	8	"
3.	ყორნისის	"	4	"
4.	თერგვეანის	"	10	"
5.	ძალინის	"	4	"
6.	მალდის	"	6	"
7.	ოჯორის	"	1	"
8.	ძვილეთის	"	19	"
9.	წნელისის	"	3	"
10.	ველების	"	39	"
11.	ქვათეთრის	"	1,6	"
12.	ნულის	"	13	"
13.	ავნევის	"	26	"
14.	მუგუთის	"	14	"
15.	ფრინევის	"	6	"
16.	არკნეთის	"	7	"
17.	ბალთის	"	3	"
18.	ქალეთის	"	8	"
19.	მეტეხის	"	1	"
20.	იონჩის	"	6	"
21.	სხლითის	"	2	"
22.	ოქონის	"	6	"
23.	ზნაურის	"	10	"
24.	სუნისის	"	10	"
25.	თიღვის	"	18	"
26.	ვახტანის	"	18	"

ს უ ლ რაიონში 258 ჰექტარი

ლენინგორის რაიონში

1.	სოფ. ლენინგორის კოლ-ბაში	55	ჰექტარი.
2.	„ ბოლის „	10,2	„
3.	„ ახმაჯის „	6	„
4.	„ ახალდაბის „	9,5	„
5.	„ ყანჩავეთის „	17,8	„
6.	„ წირქოლის „	19,4	„
7.	„ საძიგურის „	1	„
8.	„ ბაგეზის „	1	„
9.	„ წუბენის „	0,25	„
10.	„ იკოთის „	6,4	„
11.	„ ორჭოსნის „	20,4	„
12.	„ წინაგარის „	48	„
13.	„ ალევის „	0,4	„
14.	„ ძუკათკაუს „	7,4	„
15.	„ სარბიელის „	1,25	„
16.	„ აბრევის „	14,0	„
17.	„ წირის „	0,5	„

ს უ ლ რაიონში 176,8 ჰექტარი.

ჯავის რაიონში

1. სოფ. ქარძმანის კოლ-ბაში 2,0 ჰექტარი
  2. სოფ. ჯავის კოლ-ბაში 0,5 ჰექტარი
- ს უ ლ რაიონში 2,5 ჰექტარი
1. თამარაშნის საბჭოთა მეურნეობაში 18 ჰექტარი
  2. სტალინირის ხეხილსანერგეში 3 ჰექტარი
- ს უ ლ ო ლ ქ შ ი 737,8 ჰექტარი.

იმისათვის, რომ წარმოდგენა ვიქონიოთ მევენახეობის შემდგომი განვითარების შესაძლებლობებზე, პირველ ში საჭიროა ვიცოდეთ აუ რას წარმოადგენს ოლქის ტერიტორია რელიეფის აგებულებისა და ჰავის თავისებურებათა თვალსაზრისით.

სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქი ძირითადად საშუალო და მაღალმთიანი მხარეა. იგი მდებარეობს თერგის, მტკვრის შუა დინების მარცხენა შემდინარეთა და რიონის მარცხენა შემდინარეთა სათავეების მიჯნაზე.

266.87

ოლქს მთლიანად ბუნებრივი საზღვარი ჩრდილო და აღმოსავლეთ მხარეზე აქვს. მის ჩრდილო საზღვარს კავკასიონის მთავარი წყალგამყოფი ქედი წარმოადგენს. ადაიხოხიდან, რომელიც მამისონის გადასასვლელის მახლობლად მდებარეობს, დაახლოებით ნეფისკალოს მთებამდე. აღმოსავლეთით სამხრეთ ოსეთს ქსნისა და არაგვის შორის ვაჭიმული ლომისალევის ქედი ესაზღვრება. მისი სამხრეთი მხარე კი შიდა ქართლის ბარის უშუალო გაგრძელებას წარმოადგენს. ამ მხარეზე საზღვარი აღმოსავლეთიდან დასავლეთისაკენ მიემართება და ჰკვეთს ქსნის, ლიახვისა და ფრონის ხეობების ქვემო წელს.

დასავლეთის საზღვარი მერიდიანულად ეშვება ადაიხოხის ქედიდან და გადაჰკვეთს გლოლის წყლის, ღარულის, ჯოჯორის, ყვირილის და ძირულის სათავეებს. ოლქის ტერიტორია სულ 3800 კვ კილომეტრს შეადგენს, რომლის 41,9 პროცენტი ტყითაა დაფარული, 8,3 პროცენტს ყოველწლიურად იკავებენ მარცვლეული კულტურები, 18,1 პროცენტს საძოვრები და სათიბები, 0,6 პროცენტს კარტოფილი და ბოსტნეული, 0,9 პროცენტს მრავალწლიანი ნარგავები და 30,2 პროცენტს გზები, მდინარეთა გაშლილი კალაპოტები და გამოუსადეგარი მიწები.

დიდი ლიახვის სათავის ტოტები გამომდინარეობენ დეველეთის ქედის ყინვარებიდან და მიემართებიან ვიწრო ხე-

ვებში. ეს ხევები იკრიბებიან სოფ. ხანიკათიკაუსთან. ერთების შემდეგ, დიდი ლიახვის ხევე ვრცელდება ლეთით სოფ. როკამდე, ხევი აქაც ვიწროა და შემოკრულია ციცაბო კლდეებით, შემდეგ მარჯვენა მხრიდან ხევეს ავიწროვებენ ბრუტსაბძელას მთის კალთები, სადაც ლიახვის ხევი იხრება სამხრეთისაკენ, ერთი მხრით, ჯავისა და მეორე მხრით, გუდისის მთებით. შევიწროვებული ხევი განაგრძობს მსვლელობას ჯერ სამხრეთის და შემდეგ კი სამხრეთ დასავლეთის მიმართულებით. აქ მოსვლამდე ლიახვი ანგრევს გარდიგარდმო გაწოლილ მთის ჯიშთა შრეებს, მათი გაგრძელების დასასრულს ხევი იხრება პატარა მანძილზე დასავლეთისაკენ და იწყებს გაგანიერებას. თანდათან მისი გვერდებიც ჰკარგავენ თავიანთ ზეაწოლილ მდგომარეობას და სიმკაცრეს, ხეობის ძირში ჩნდება ტერასები ზედ შეფენილი სოფლებით. ფაწის შეერთებამდე ხევი არღვევს კიდეც ზალდის ქედს, რომლის გაგრძელება ებმის ჯავის ქედს ლიახვის მარჯვენა მხარეზე რაროს მთასთან. შემდეგ ქედი იხრება სამხრეთ აღმოსავლეთისაკენ და მიემართება ბილურთასა და ზალდას ქედთა შორის მათი გაყოლებით. სოფ. კეხეთან ლიახვი გამოდის სივიწროვიდან და ხევი იწყებს შესამჩნევ გაფართოვებას. სტალინირთან ხეობა თავდება, რის შემდეგაც უკვე თვალწინ გვეშლება ბარაქიანი და ბუნებრივი სიმშვენიერით უხვად შემკული ქართლის ვაკე.

პატარა ლიახვის ხეობის ზემო წელი სოფ. აწრისხევეამდე მოქცეულია ერთ მხრით, გუდისის მთისა და მისი განტოტების და, მეორე მხრით ხარულის ქედებს შორის.

აწრისხევიდან ხეობა იხრება და მიემართება დასავლეთისაკენ სოფ. ვანათამდე. ხეობა შესამჩნევად იხრება სამხრეთისაკენ და საგრძნობლადაც ფართოვდება. პატარა ლიახვის ხეობა დმენისზე გავლით უერთდება ქართლის ვაკეს.

ქსნის ზემო ხეობა ნეფისკალოს ამალლების სამხრეთ ნაწილში მდებარეობს. ეს ადგილი წარმოადგენს გამოქვაბულს

რომელსაც გარს აკვრია თიხოვან-ფილაქნებიანი თხემებზე მთის ამ ჯიშების სიდაბლისა და ჩამორეცხვის გამო გამოჭეპულის ძირი მოფენილია კლდის ნამტვრევებით და ნაშალით, ამ გამოჭეპულზე აღმართულია აქა იქ პატარა-პატარა ქედები, რომელთა შორის მოქცეულია მრავალი ტბა, ქსნის სათავის ნაკადი, რომელიც ყელის ტბაში ჩადის. ამ უკანასკნელიდან გამოსული ქსნის სათავის ტოტი და აგრეთვე მისი სხვა პატარა ტოტებიც არღვევენ არხის ქედს, რომელიც სამხრეთით საზღვრავს ნეფისკალოს აპალლებას. შემდეგ მდინარე ქსანი იკაფავს გზას ქაშურის ხეობაში. ზემო წელში ქსნის ხეობა მეტად ვიწრო და ღრმა ხევე წარმოადგენს, თუ სოფ. იკოთამდე ქსნის ხეობას ტიბიური ხევის ხასიათი აქვს, აქედან იგი შესამჩნევად ფართოვდება და მის ზედაპირზე სოფ. ქსოვრისამდე ტერასისებრი სივრცეებია გაჩენილი.

ზნაურის რაიონში სოფ. წორბისიდან ავნევაძე ფრონის წყლის მიერ საუკუნეთა განმავლობაში შექმნილია ფართე ტერასები და დაახლოვებით ასეთივე ბუნებრივი ტერასებია თვით ზნაურის ქედებს შორისაც.

საქართველოს მევენახეობის ძირითად რაიონებთან შედარებით, სამხრეთ ოსეთში ამ დარგის ფართოდ განვითარება უფრო შეზღუდულია. რადგან იმ ქედებისა და მათი შტოების გავლენით, რომლებითაც ღრმად არის დასერილი ოლქის ტერიტორია, კლიმატური პირობები აშკარა სიმკაცრით ხასიათდება. ამიტომ ვაზის კულტურის წარმოება შესაძლებლად იქნა მიჩნეული ქსნის, მეჯუდის, დიდი და პატარა ლიხეების და ზნაურის რაიონის ფრონის მყუდრო, გარკვეული სიმაღლისა და დაქანების მქონე ტერასებზე.

აღნიშნული ხეობების ქვედა ნაწილში ყველაზე ცივი თვე იანვარია და უკანასკნელი 5-6 წლის დაკვირვების მიხედვით მისი საშუალო ტემპერატურა 2-დან 8⁰-მდე ეცემა. ყველაზე თბილი თვეები ივლისი და აგვისტოა. რომელთა მაქსიმალური ტემპერატურა ხშირად 20⁰-სს აღემატება. საერთო წლი-

ური ტემპერატურა კი 9—11⁰-მდე მერყეობს. მინიმალური ტემპერატურა 25⁰-მდე აღწევს, თუმცა ზოგიერთ ღამის შემთხვევებში იგი 25⁰-საც საგრძნობლად აღემატება. ვინაიდან აქ ზამთრის ტემპერატურის საგრძნობლად დაცემა ხშირი მოვლენაა, ზოგიერთ მყუდრო ადგილების გარდა, ვახის ზამთრობით მიწაში დამარხვა საჭირო ღონისძიებად არის მიჩნეული.

ზნაურის რაიონში სავეგეტაციო პერიოდს აქტიური ტემპერატურის (10⁰-ის ზევით) ჯამი უკანასკნელი წლების მონაცემებით 2952-დან 2968-მდე მერყეობს, დიდი და პატარა ღია ანვის ხეობებში იგი 3162-მდე აღწევს და ქსნის ხეობაში ლენინგორთან აღნიშნულია 3270—3273-მდე. თუ მხედველობაში მივიღებთ, იმას რომ ვახს კვირტების გაშლისა და ვეგეტაციის დამთავრების შესაბამისი ტემპერატურა დაახლოვებით 10⁰ უნდა აღემატებოდეს, სავეგეტაციო პერიოდი ოლქის თითქმის ყველა ხეობების ქვედა ნაწილში 168 დღემდე გრძელდება.

ოლქში არსებული ხეობების ის მასივები, სადაც ვენახები გავრცელებული, მეტწილად მოქცეულია საკმაოდ შემაღლებულ ადგილებსა და მთებს შორის და ასეთი მდებარეობა ხელს უწყობს ტემპერატურული ინვერსიის წარმოქმნას, რის შედეგად ტემპერატურა მკვეთრად ეცემა, რაც ზოგჯერ ვენახებს ნაწილობრივად აზიანებს. ტემპერატურის ასეთი მერყეობის შედეგად გაზაფხულობით სიციფეების შემობრუნება და დილის პატარა ყინვები აპრილის ბოლომდე გრძელდება.

საშუალო უყინვო დღეების რაოდენობა 220-ს აღემატება. შემოდგომის ყინვები ხშირ შემთხვევაში ნოემბრის პირველი რიცხვებიდან იწყება. გაზაფხულის ყინვები კი უმეტესად აპრილის 5-10-დე აღინიშნება, თუმცა მოგვიანებითი ყინვები ზოგიერთ გამონაკლის შემთხვევებში მოსალოდნელია აგრეთვე აპრილის ბოლო რიცხვებამდეც. ამიტომ ვახის დაზი-

ანების თავიდან ასაცილებლად საჭირო ხდება აგროტექნიკური ღონისძიებების დაგეგმვა.

ჰაერის შეფარდებითი სინოტივე 66-დან (აგვისტო) 80%-მდე (დეკემბერი) მერყეობს და საშუალოდ ზაფხულის თვეებში 68%-ს უდრის ზამთრის თვეებში კი 79%-მდე აღწევს.

ნათელ დღეთა რიცხვი 85-მდე აღწევს, რაც ძირითადად ივლის-აგვისტო-სექტემბერზე მოდის. საშუალო მონაცემების მიხედვით ნალექების რაოდენობა პატარა ლიახვის ხეობაში ქსუისთან 507 მილიმეტრს უდრის, დიდი ლიახვის ხეობაში — თამარაშენში 493-ს და ზნაურის რაიონში, ძვილეთში 478 მილიმეტრს. ჯავის რაიონის ტერიტორიაზე ნალექების წლიური რაოდენობა 522 მილიმეტრს აჭარბებს. აღნიშნულია წლები მინიმალური ნალექებით 343 მმ. და მაქსიმალური ნალექებით 616 მმ. ნალექების მეტი რაოდენობა მაის-ივნისზე მოდის (150 მმ.), ყველაზე ნაკლები კი დეკემბერ-იანვარზე (4 მმ.) და ივლის-აგვისტოზე (43 მმ.), თოვლი უმთავრესად ნოემბრის დასასრულიდან მოდის და გრძელდება მარტის დამლევამდე. თოვლიან დღეთა რიცხვი საშუალოდ ჯავის რაიონში სოფ. ჯავასთან უდრის 25, სტალინირში—18, ლენინგორში და ზნაურში—21. სეტყვიანობას უფრო მაის-ივნისში აქვს ადგილი. სერიოზული ზარალის მომტანი სეტყვა, რესპუბლიკის მევენახეობის სხვა რაიონებთან შედარებით, აქ გაცილებით უფრო იშვიათია.

ოლქის ტერიტორიაზე ძირითადად გაბატონებულია აღმოსავლეთის ანუ ქვენა ქარები და დასავლეთის ანუ ზენაქარები. აღმოსავლეთის ქარები უფრო მშრალი და ძლიერია, ხშირად ქარიშხალის ხასიათი აქვს და ისინი ნიადაგის გამოგვალვას იწვევენ. დასავლეთის ქარები შედარებით ტენიანია.

მრავალი წლის დაკვირვების შედეგად, არსებული მეტეოროლოგიური მონაცემების თანახმად, ოლქის დაბლობ ნა-

წილში საშუალოდ წლის განმავლობაში მხოლოდ უქარო დღე მოდის. ქარიანი დღეები უმთავრესად აგვისტოთვეშია, ნაკლებ ქარიანი კი დეკემბერში.

ამრიგად, სამხრეთ ოსეთის ჰავის პირობების შეფასებისას იმ დასკვნამდე მივდივართ, რომ საშუალო წლიური ნალექების სასარგებლო მოქმედება საგრძნობლად მცირდება ზაფხულის ხშირი გვალვებითა და ქარებით. წლის განმავლობაში ნალექების არა თანაბარი განაწილება და სავეგეტაციო პერიოდში მისი სიმცირე, ვენახების მორწყვის საჭიროებას იწვევს. ამიტომ, იქ სადაც ვენახები სარწყავ ნაკვეთებზეა გაშენებული ზაფხულია განმავლობაში 2—3-ჯერ უნდა მოირწყას. უქანასკნელ წლებში დაგროვილი გამოცდილებით კარგ შედეგებს იძლევა ზამთრის მორწყვაც.

მაგრამ ეს სრულიადაც არ ნიშნავს იმას, რომ ვენახების ურწყავი მიწის ფართობზე გაშენებით, ყოველთვის ყურძნის მცირე მოსავალს მივიღებთ. ოლქის თითქმის ყველა რაიონის კოლმეურნეობებში არსებული პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ სავენახე ადგილის სწორად შერჩევისას და ვენახის მოვლა-დამუშავების მაღალი აგროტექნიკის განხორციელებით საკმაოდ მაღალი მოსავალი მიიღება. ამას აშკარად ადასტურებს სოფლების—წირქორის, ყანჩავეთის, ბოლის, ლენინგორის, ძარწემის, ქემერტის და ავნევის კოლმეურნეობებში არსებული ურწყავი ვენახების უხვი მოსავლიანობა.

მიწის ის ფართობები, რომლებიც თავის კლიმატური და ნიადაგობრივი პირობებით ვენახების გაშენების საშუალებას იძლევა, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, გეომორფოლოგიურად მთავარი კავკასიონის ქედის სამხრეთისაკენ მიმართულ შტოებზე მდებარე ფერდობებს წარმოადგენენ. მისი ტერიტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილის გეოლოგიურ შენებაზე დიდი გავლენა მოუხდენია მდინარეების მიერ გამოწვეულ მთის ქანების ნგრევის შედეგად ჩამოტანილ ფენებს. მათი მექანიკური შემადგენლობა მრავალფეროვანია, რაც დიდად

არის დამოკიდებული დიდი და პატარა ლიახვის, ქსნისა და სხვა მდინარეთა ხეობების ზედა ნაწილში არსებული მთის ქანების შედგენილობაზე, რომლებიც განუწყვეტლივ მოქმედებენ ნიადაგის წარმოქმნის პროცესებზე.

მდინარეების ნალექები ფარავენ კორქებს და ქვაქვიშებს, რაც მკაფიოდ ჩანს ლიახვისა და ფრონის გასწვრივ არსებულ ფლატეებზე. ამგვარად, ოლქის ნიადაგების უმეტესი ნაწილი ალუვიალური და წაბლა ტიპისანი არიან, რომლებიც თავისი სისქის, მექანიკური შედგენილობისა და ხირხატიანობის მიხედვით, სხვადასხვაგვარია. მეტწილად დაბლობი ადგილებისათვის დამახასიათებელია ალუვიალური ნიადაგები, რომლებიც ფიზიკური აგებულობის მიხედვით მძიმე თიხნარ მონაცრისფერო ნიადაგებს წარმოადგენენ. ამ ნიადაგებს ახასიათებს თიხის ფიზიკური რაოდენობა 68%-მდე; კარბონატობა 19 %-მდე; ღრმა ფენებში კარბონატობა 51,5 პროცენტამდე აღწევს. ჰუმუსის რაოდენობა მერყეობს 1,4 %-დან 3,6 %-მდე. მცირე დაქანების ფერდობები ძირითადად ხასიათდება წაბლა ნიადაგებით, დაახლოებით იმავე უმუსიანობით, თიხის საშუალო რაოდენობითა და ზოგიერთ ადგილას საგრძნობი კარბონატობით.

უმეტესი ნაწილი ამ ნიადაგებისა და სარწყავი ან ურწყავი, 60—80 სანტიმეტრზე მეტი სიღრმის, ალაგ-ალაგ მუქი ყომრალი, სუსტ ხირხატიანი ნიადაგებია. ასეთი ნიადაგები გვხვდება უმთავრესად დიდი და პატარა ლიახვის ხეობის ქვედა ნაწილში, ტირიფონის ველზე განლაგებული ლენინგორის რაიონის დაბალი ზონის სოფლების მიჯნაზე მეჯუდისა და ქსნის ხეობებში, ფრონეს გაყოლებით ზნაურის რაიონის თერეგვის, ძალინის, თიღვისა და სხვა სოფლების ტერიტორიაზე.

ნიადაგების მცირე ნაწილი ალაგ-ალაგ საშუალოდ 30-50 სანტიმეტრის სიღრმისას წარმოადგენენ; მექანიკური შემადგენლობით ისინი თიხნარებია და ზედაპირიდანვე

ხასიათდება კირიანობით, ჰუმუსისა და საკვები ელემენტების არასაკმარის შემცველობით. ასეთი ნიადაგები ძირითადად გვხვდება ზნაურის რაიონის სოფ. ძვილეთის, ქვათეთრის, ველების, იონჩისა და ვახტანის კოლმეურნეობების ტერიტორიაზე. ამასთან ერთად ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ აქ ჩამოთვლილი კოლმეურნეობების ნიადაგების მნიშვნელოვანი ნაწილი რელიეფურად ტალღისებური მდებარეობით ხასიათდება და თავისი კომპოზიციით, ნიადაგის სიღრმითა და შედგენილობით ვაზის კულტურის წარმოების კარგ შესაძლებლობებს იძლევა.

ამრიგად, სამხრეთ ოსეთის კოლმეურნეობებში უკეთესი ღირსების ნიადაგებს შედარებით ღრმა ალუვიალური, მძიმე თიხნარი და ქვეთიხნარი ნიადაგები წარმოადგენენ, რომლებიც საჭიროებენ საკვები ელემენტებით, განსაკუთრებით აზოტით უზრუნველყოფას ადგილობრივი და მინერალური სასუქების გამოყენებით.

როგორც ზემო ნათქვამიდან ჩანს, ოლქის ტერიტორიის მნიშვნელოვან ნაწილზე კლიმატური, რელიეფური და ნიადაგობრივი პირობები იმდენად შეესაბამებოდა ვაზის კულტურის განვითარებისათვის საჭირო მოთხოვნებს, რომ იგი თავისუფლად ვითარდება, როგორც სარწყავ, ასევე ურწყავ ნიადაგებზე და, წესიერი კულტივირების პირობებში, მისი ფესვთა სისტემა უხვად ჰკვებავს მცენარეს ალუვიალური წარმოშობის თიხნარი ნიადაგებიდან. ვაზი, როგორც სითბოს მოყვარული მცენარე, უხვად ლებულობს მზის სითბოს სამხრეთისა და სამხრეთ დასავლეთის მიმართულების დაქანებულ ფერდობებზე. ამიტომაც, რომ ყურძენი თავისუფლად აღწევს საჭირო რაოდენობის შაქრიანობას, უმეტეს შემთხვევაში კი თუ რთველი დაგვიანებით ტარდება, შაქრიანობა იმდენად იზრდება, რომ შამპანური ღვინის დასამზადებლად მისი გამოყენება შეუძლებელი ხდება. მისგან აყენებენ საუკეთესო ხარისხის სუფრის ღვინოებს (ცნობილია,

რომ შამპანური ღვინის დასაყენებლად მოკრეფილი ყურძნის შაქრიანობა არ უნდა აღემატებოდეს 18—20%).

ფრიად საყურადღებოა ის, რომ სამტრესტის მიერ სამხრეთ ოსეთში დამზადებული ყურძნისაგან მიღებული შამპანური და სუფრის ღვინის მასალა ყოველთვის მაღალ შეფასებას ღებულობს და, როველის დროულად და ორგანიზებულად ჩატარებისას, კოლმეურნეობები საკმაოდ დიდ ფულად შემოსავალს ღებულობენ.

* * *

ფილოქსერისა და სოკოვანი დაავადებებისაგან ვენახების მასიურად განადგურებამდე, დღევანდელ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე, ყურძნის სამოცამდე ქართლის ჯიში ყოფილა გავრცელებული, ჩვენამდე კი მხოლოდ ზოგმა მათგანმა მოაღწია, რომელთაგან უფრო მეტად თეთრი ჯიშები სჭარბობენ. სადღეისოდ, ყველაზე უფრო გავრცელებულია შემდეგი ჯიშები:

გორული მწვანე. ყველაზე გავრცელებული თეთრყურძნიანი საღვინე ჯიშია. საკმაოდ ღონივრად იზრდება გრძელი მუხლთშორისებით, დამახასიათებელია მისი ფართე და ნაკვთული ფოთლები, მოგრძო და საკმაოდ მსხვილი განიერი კონუსისებური ფორმის მტევანი, მარცვალი, საშუალო სიმსხოსია, შედარებით თხელ კანიანი, მაგრამ საკმაოდ მკვრივი. მზის მხარეზე მტევნის მარცვლები სიმწიფისას ზოგჯერ შესამჩნევად ყვითლდება. ოლქის პირობებში იგი მეტად მაღალ მოსავლიანია და მისი ყურძენიც დიდ გამოსავლიანია. ღვინო საკმაო სიმაგრისაა, ნაკლებად ავადდება, წლების განმავლობაში კარგად ინახება და საუკეთესო ბუკეტით ხასიათდება. კარგ მასალას იძლევა შამპანური ღვინისათვის და, თუ სრული სიმწიფისას მოიკრიფა, მაღალი ხარისხის სუფრის ღვინო დგება, რომელსაც თან სდევს სასიამოვნო გემო.

ძველად იგი ყოველთვის სუფრის ღვინოდ მუშავდებოდა და ვინაიდან უკანასკნელ წლებში მან სახელი გაითქვა, როგორც შამპანური ღვინის კარგმა ნედლეულმა, კოლმეურნეობები ახლა შედარებით ადრე ჰკრეფენ მას და აბარებენ 18—20%-იანი შაქრიანობით.

ჩინური. მეტწილად საკოლმეურნეო ვენახებშია გავრცელებული (ნაკლებად კი პირადი სარგებლობის ნაკვეთებზე). უმთავრესად გვხვდება ზნაურის რაიონის სოფ. ნულის, სტალინის რაიონის სოფ. ძარწემისა და ხეითის, ლენინგორის რაიონის სოფ. ბოლის, ახმაჯისა და წინაგრის კოლმეურნეობებში. ჩინურიდან მაღალხარისხოვანი შამპანური და სუფრის თეთრი ღვინოები მიიღება, გამოიყენება აგრეთვე როგორც სუფრის ჯიში ახასიათებს საკმაოდ ღონიერი ზრდა საშუალო სიგრძის მუხლთშორისებით, ფოთოლი შედარებით მომცრო აქვს, მტევანი გრძელი, ცილინდრული ფორმისა და საშუალო სიმკვრივის, კლერტი—დამახასიათებელი მომწვანო ჩალის ფერით, მარცვალი საშუალო სიმსხოსი და მრგვალი, შესამჩნევად დაფითქული, წვენი ზომიერი შაქრიანობა და სიმჟავიანობა ახასიათებს; უზემსხმოიარე და კარგი გამოსავლიანი ჯიშია.

შავკაპიტო. მაღალხარისხოვანი ადგილობრივი ყუჩძნის შავი ჯიშია. ახასიათებს ძლიერი ზრდა ყავისფერი მოწითალო რქითა და საშუალო სიგრძის მუხლთშორისებით. მტევანი გრძელი კონუსისებრი, მარცვალი ოვალისებრი ფორმის, საშუალოზე ოდნავ მომცრო სიდიდით, საკმაოდ დაფითქული. კანი სიმწიფისას წითელ პიგმენტებს გამოჰყოფს. წვენი კი თეთრია. შავკაპიტო, როგორც მაღალკეთილშობილური თვისებების მქონე სუფრის ღვინის ჯიში, დიდი პოპულარობით სარგებლობს მოსახლეობაში და, ვფიქრობთ, რომ თავისი თვისებებით არაფრით არ ჩამოუვარდება შამპანური ღვინის დასამზადებლად ამჟამად მიჩნეულ ჯიშებს.

თავკვერი. ოლქის ვენახებში საგრძნობლად გავრცე-

ლებული ჯიშია. მისგან მზადდება როგორც მალალხარცე, ვანი სუფრის, ასევე წითელი შამპანური ღვინოები და ამ უკანასკნელი დანიშნულებით იგი შეტანილია ჯიშთა სტანდარტულ ასორტიმენტში. ახასიათებს ძლიერი ზრდა და მალალ მოსავლიანობა. ჯვარედინი განაყოფიერების მომთხოვნი ჯიშია და ადგილობრივი ჯიშებიდან მის საუკეთესო დამამტვრიანებლად რქაწითელი ითვლება, ამიტომ მისი გაშენება სასურველია რქაწითელთან ერთად. მტევანი საშუალო სიმსხოსი აქვს, ხშირად ფრთიანი, რომელიც ნახევრამდე ჩამოსდევს მტევანს. კარგად დამტვერვისას იგი საკმაოდ კუმსია. მარცვალი საშუალო სიდიდისაა, მომრგვალო, ფერად მუქი ლურჯი და საკმაოდ წვნიანი. კანი შესამჩნევად უხეში აქვს. ოლქის პირობებში შედარებით უფრო ავადდება ჭრაქით და ნაკლებად ნაცრით.

ჟ ყ ა ჰ ა თეთრი ყურძნიანი საღვინე ჯიშია. ახასიათებს საშუალო სიძლიერის ზრდა, მტევანი მოგრძო, საშუალო სიმკვრივის, მარცვალი საშუალო სიმსხოსი აქვს და შედარებით თხელკანიანია. წვენი თხელი აქვს და მაღალი შაქრიანობით ხასიათდება. საკმაოდ უხვმოსავლიანი ჯიშია. შედარებით ყინვის გამძლეა, რაც გათვალისწინებული უნდა იქნეს ოლქის სხვადასხვა პირობებში ჯიშთა შერჩევისას.

ა ლ ი გ ო ტ ე. ამ ჯიშის ვაზი საშუალო ზრდისაა, ახასიათებს მომცრო და მომრგვალო მთლიანი ფოთოლი, მტევანი საშუალოზე მომცრო, ცილინდრული მოყვანილობისაა და საკმაოდ კუმსი. მარცვალი მომცრო, მომრგვალო, მომწვანო ფერისაა, სრული სიმწიფის დროს იგი მოყვითალო ოქროს ფერია. კანი თხელი აქვს, საკმაოდ წყლიანი და უხვმოსავლიანია, შედარებით ადრე მწიფდება. ლიახვისა და ქსნის ხეობებში ალიგოტე მაღალხარისხოვან, ნაზსა და ამავე დროს საკმაოდ სხეულიან ღვინოს იძლევა. სადღეისოდ თავისი უხვი მსხმოიარობითა და მაღალხარისხოვანი საშამპანურე ნედლეულით, გორულ მწვანესთან ერთად ოლქის კოლმეურნე-

ობების დიდ ყურადღებას იმსახურებს. ძალზედ უხვი მონათხრობის გამო ვაზი მალე ბერდება რის გამოც ამ ზედაპირულად დატვირთვა დაუშვებლად უნდა მივიჩნიოთ.

ბ უ დ ე შ უ რ ი. ეს ჯიში ოლქის მევენახეობის თითქმის ყველა კოლმეურნეობაში გვხვდება. ვაზი საკმაოდ ღონიერი ზრდისაა, რქა შედარებით წვრილი იცის საშუალო სიდიდის ფოთლებით, მტევანი მომსხო კონუსისებრია, ბარაქიანი. ზემოთ დასახელებულ ჯიშებთან შედარებით ყველაზე უფრო ადრე მწიფდება (სექტემბრის შუა რიცხვებში), მარცვალი საშუალოზე მომცრო, მოგრძო და მომწვანო ფერისა, მზის მხარეს ოდნავ შეყვითლებული; ღვინოს შედარებით დაბალი ხარისხისას იძლევა და იგი მეტწილად საჭმელად იხმარება. როგორც ადრეული ყურძნის ჯიში. სამხრეთ ოსეთის პირობებისათვის ადრე მოწვევის გამო საკმაოდ საყურადღებო ჯიშია. ნაცრით ადვილად ავადდება, ყინვა გამძლეობა საკმაო აქვს.

გარდა ამისა, სამხრეთ ოსეთის საკოლმეურნეო და ინდივიდუალური სარგებლობის საკარმიდამო ნაკვეთებზე გავრცელებულია, საბატონე (გლდანური), დანახარული, ანდრიული, რქაწითელი და სხვა საღვინე და სუფრის ჯიშები. ყველა ზემოთ დასახელებული ჯიშები, მრავალი საუკუნის მანძილზე მტკიცედ დამკვიდრდნენ და შეეგუენ ადგილობრივ პირობებს, რის გამოც საჭიროა მხოლოდ მათი გაშენება და ამ ჯიშებით ვენახის ფართობების შემდგომი გადიდება. ალიგოტემ კი, რომელიც ჩვენში გასულ საუკუნეში საფრანგეთიდან იქნა შემოტანილი, იმდენად ივარგა, რომ აქ იგი, როგორც ამას პროფ. ს. ჩოლოყაშვილიც აღნიშნავდა გაცილებით უკეთესი ხარისხის პროდუქციას იძლევა, ვიდრე მის სამშობლო—საფრანგეთში (ბურგუნდიაში). დახასია-

თებული ჯიშების სამეურნეო ნიშანთვისებათა გაცნობის მიზნით ვრწმუნდებით, რომ სამხრეთ ოსეთის პირობებში ვაზის უმთავრეს საღვინე ჯიშთა დიდი ხვედრი უნდა მოხმარდეს შამპანური ღვინოების წარმოების გადიდებას, რაც იმას გვიკარნახებს, რომ ვენახები მასიურად ვაშენოთ ვაზის იმ შემოწმებული ჯიშებით, რომლებიც მაღალხარისხოვან შამპანურ მასალას იძლევიან. ჯავის რაიონში, კი რომლის დაბალი ზონის კოლმეურნეობები (ზღვის დონიდან 100-დან 1.200 მეტრამდე არიან განლაგებულნი, — სოფელ გუფთის, მსხლები-სა და ჯავის კოლმეურნეობების სახით, საკარმიდამო ნაკვეთებზე კულტივირებული ვაზის განსაზღვრული ძირთა არსებული მდგომარეობა აშკარად ცხადყოფს, რომ აქ გორული მწვანის, ჩინურისა და სხვა ქართული ჯიშებით ვენახების გაშენების აშკარა შესაძლებლობანი არსებობს და არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება იმის გამართლება, რომ აღნიშნულ კოლმეურნეობათა გამგეობები და სოფლის მეურნეობის სპეციალისტები ამ საქმეს ჯერ კიდევ გაუბიან.

საყურადღებოა ისიც, რომ მეზობელი თიანეთის რაიონის სოფ. ჭურჭელაურებში ზღვის დონიდან 1330 მეტრის სიმაღლეზე „პინოსა“ და „ჩინურის“ ჯიშით აგროტექნიკოს გ. მათურელის ინიციატივით გაშენებული ვენახი ცუდად არ გრძნობს თავს და კარგ მოსავალსაც იძლევა. ეს კი იმას მოწმობს, რომ ჯავის რაიონის დაბალი ზონის კოლმეურნეობებშიც უეჭველად უნდა მოგვიდოთ ხელი ამ კულტურის გაშენებას (მიუხედავად იმისა, დასჭირდება იქ ზამთრის პერიოდში მიწით დაფარვა თუ არა) გარდა ამისა ადგილობრივი მოხმარების მიზნით საჭიროა ჯავის საკურორტო ზონაში გაშენდეს ისეთი ადრეული ჯიშები, როგორიცაა: შასლა თეთრი, შასლა ვარდისფერი, შასლა მუსკატი, პინო შავი, თეთრი მუსკატი, შარდონე და სხვა.

მიუხედავად იმისა, რომ ოლქის მევენახეობის განვითარების დღევანდელი დონე ჯერ კიდევ ნაწილობრივადაც ვერ აკმაყოფილებს მოსახლეობის გაზრდილ მოთხოვნილებებს. ამ დარგს თავისი მაღალშემოსავლიანობით კოლმეურნეობების ეკონომიკაში მეხილეობასთან ერთად ფრიად საპატიო ადგილი უკავია. ლენინგორის რაიონის სოფ. ბოლის, ახალდაბის, ყანჩავეთის, წირქოლისა, სტალინირის რაიონის სოფელ აჩაბეთის, კეხვის, ქემერტის, ხეითის, არგვიცისა და ერედვის, ზნაურის რაიონის სოფ. აენევისა და ნულის კოლმეურნეობები ყოველწლიურად ფულადი შემოსავლის მნიშვნელოვან ნაწილს მევენახეობიდან ღებულობენ. როდესაც ამ კოლმეურნეობებში ლაპარაკია იმაზე თუ როგორი პირი უჩანს მოსავლიანობას, პირველ რიგში ისინი მსჯელობენ იმაზე თუ როგორ დაიზამთრა ვაზმა, რა პირობებში დაიყვავილა და როგორ ვითარდება ყურძნის მტევნები, როგორ დაიცვეს მისი დაზიანება ჭრაქისა და ნაცრისაგან, გვალვის ან ხშირი წვიმებისაგან. თუ სამხრეთ ოსეთის კოლმეურნეობები, რესპუბლიკის მოწინავე კოლმეურნეობებს ჯერ კიდევ ვერ შესჯიბრებიან სიმინდისა და შაქრის ჭარხლის მოსავლიანობით, სამაგიეროდ, ბევრი მათგანი ხშირად ამაყობს თავისი მაღალხარისხოვანი ხილისა და ყურძნის მოსავლით, სუფრისა და შამპანურის ტიპის ღვინოებს შესანიშნავ სამეურნეო და სამომხმარებლო ღირსებით. თავისი კეთილშობილური თვისებებით არაერთხელ უსახელებიათ თავი აქაური გორული მწვანის, ჩინურისა და შავკაპიტოს მასალით დაყენებულ ღვინოებს, როგორც ადგილობრივ ისევე თბილისსა და მოსკოვში მოწყობილ გამოფენებსა და დეგუსტაციებზე.

სწორედ ამიტომ იყო, რომ საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის და სსრკ-ის მი-

ნისტრთა საბჭოს 1955 წლის 9 მარტის დადგენილებამ სოფლის მეურნეობის დაგეგმვის არსებული წესების შეცვლა შესახებ გამოხმაურება ჰპოვა ოლქის კოლმეურნეობებში და დიდი შესაძლებლობანი გამოავლინა მევენახეობის შემდგომი განვითარებისათვის. დაგეგმვის არსებული წესის თანახმად თითოეულ კოლმეურნეობას ახლა უკვე შეუძლია მაქსიმალურად განავითაროს ის დარგები, რომლებიც ადგილობრივ პირობებში ყველაზე მისაწვდომი და რენტაბელურია. ოლქის კოლმეურნეობათა დიდმა ნაწილმა უკვე გადაწყვიტა, რომ უახლოეს წლებში მეხილეობასთან ერთად მაქსიმალურად განავითარონ მევენახეობა და მათ ძირითადად შეუცვალონ მიმართულება აქამდე არსებულ საკუთარ, დაბალშემოსავლიან მეურნეობებს. 1965 წლისათვის კოლმეურნეობებში ვენახის ფართობი 1070 ჰექტარამდე უნდა გაიზარდოს და მნიშვნელოვნად გადიდდეს არსებული ვენახების მსხმოიარობა. სამსრეთ ოსეთში ამ დარგის მნიშვნელოვანი განვითარებით კოლმეურნეობების დიდი ნაწილი ერთხელ და სამუდამოდ დააღწევს თავს საკუთარი ეკონომიკის ჩამორჩენილობას.

* * *

მიუხედავად იმისა, რომ ოლქის თანამედროვე მევენახეობას სოფლის მეურნეობაში საკმაოდ დიდი ხვედრითი წონა აქვს, მისი შემდგომი განვითარების შესაძლებლობებთან შედარებით არსებული ვენახების ფართობი იმდენად მცირეა, რომ საჭირო რაოდენობით მისი გაფართოება კარგ ცოდნასა და დაკვირვებას მოითხოვს. ისევე, როგორც საერთოდ, სამსრეთ ოსეთშიც მევენახეობის სწორად განვითარებისათვის უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება მის რაციონალურ გაადგილებას. მევენახეობა განვითარებული უნდა იქნეს იმ ამოცანიდან გამომდინარე, რომ ვენახით სხვა სასოფლო სამეურნეო კულტურების შეცვლამ საგრძნობლად გაზარდოს

კოლმეურნეობის შემოსავლიანობა და განამტკიცოს
გადობრივი მეურნეობის ეკონომიკა.

განვითარების მასშტაბისა და მიღებული პროდუქციის ზვედრითი წონის მიხედვით სამხრეთ ოსეთის კოლმეურნეობებში მევენახეობა გვხვდება, როგორც წამყვანი დარგი საქუთრივ, ან მეხილეობასთან ერთად და როგორც დამხმარე დარგი. მევენახეობა, როგორც წამყვანი დარგი შეიძლება მიჩნეულ იქნეს სტალინირის რაიონის სოფ. ძარწემის, ქემერტის, ერედვის, ლენინგორის რაიონის სოფ. წირქოლის, ბოლის, წინაგრისა და სხვა კოლმეურნეობებში. ე. ი. იქ სადაც ფულადი შემოსავლის მნიშვნელოვანი ნაწილი ყურძნის მოსავლიდან არის მიღებული. მევენახეობა წარმოდგენილია როგორც დამხმარე დარგი ზნაურის რაიონის ქვათეთრის, ძვილეთის, ველების, სტალინირის რაიონის დისევის, არცევის კოლმეურნეობებში და სხვა.

როგორც ნარგაობის ტიპები ოლქის ვენახები შეიძლება დაიყოს ორ ჯგუფად: 1. საკარმიდამო ნარგაობა და 2. სამრეწველო ან ნახევრად სამრეწველო ნარგაობა კოლმეურნეობებში. ნარგაობის ისეთი ტიპები, როგორც პროფ. ი. ლ. ჯაში განმარტავს ძირითადად ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან: წარმოების მასშტაბით, ტერიტორიის ორგანიზაციით, ვენახის ნარგაობის გაშენების წესით და ფართობის ათვისების ხასიათით, ნარგაობის მიმართულებით—ჯიშების ასორტიმენტით, საქონლიანობის დონით, აგროტექნიკურ დონის ძიებათა სისტემით, მექანიზაციის დონით, შრომის ორგანიზაციითა და ნაყოფიერებით, მიღებული პროდუქციის თვითღირებულებითა და სხვა მაჩვენებლებით.

საკარმიდამო ნარგაობას მეტწილად არ ახასიათებს რაიმე გარკვეული მიმართულება ჯიშთა ასორტიმენტით. ვენახის გაშენებისას ვაზი ირგვება ნაკვეთის მფლობელის სურვილისამებრ. მაგალითად, ლიახვისა და ფრონის ხეობებში საკარმიდამო ვენახების 80-90% გაშენებულია ფილოქსერისა და

სოკოვან დაავადებათა გავრცელების დროს შემოტანილი ჰიბრიდებით და ისიც დარგვის წესის დაცვის გარეშე.

ქსნის ხეობაზე — ლენინგორის რაიონში კი საკარმიდამო ვენახები თითქმის მთლიანად გაშენებულია ქართლში გავრცელებული კულტურული ჯიშებით (ჩინური, გორული მწვანე, ალიგოტე და სხვა). ოჯახის პირადი ადგილობრივი მოთხოვნილების დაკმაყოფილების მიზნით ნარგაობა ნაწილობრივ ხეივნებადაც გვხვდება.

საკარმიდამო ვენახების გაშენების ერთ-ერთი ძირითადი თავისებურება იმაშია გამოიხატება, რომ არ არის დაცული ფართობების ათვისების რაიმე გარკვეული წესი, ხშირად ისინი განლაგებულია უსისტემოდ, პატარ-პატარა ნაკვეთების სახით; მათი საქონლიანობა დაბალია მოსავლიანობა კი მეტად მცირე, ვინაიდან საჭირო აგროტექნიკური ღონისძიებანი არადამაკმაყოფილებლად ტარდება. იმის გამო, რომ არ სწარმოებს გაწეული დანახარჯების აღრიცხვა, ძალიან ძნელია და ხშირად შეუძლებელიცაა მიღებული პროდუქციის თვითღირებულების დადგენა.

სამხრეთ ოსეთში არსებული საკოლმეურნეო ვენახების უმრავლესობა შეიძლება მიჩნეული იქნეს, როგორც სამრეწველო და ნახევრად სამრეწველო ტიპის ან დანიშნულების ნარგაობად, რომლებიც შედარებით უფრო მოზრდილ ფართობებზე არიან გაშენებული და რაც მთავარია მათი მასივები უფრო კომპაქტურად არიან გაადგილებულნი, რაც ყოველთვის აუცილებელ წინაპირობას წარმოადგენს რაციონალური მეურნეობის ორგანიზაციისათვის. ამ შემთხვევაში ფართო შესაძლებლობა არსებობს ჯიშების გარკვეული ასორტიმენტის დადგენისათვის, ვენახის მთელი ფართობი იყოფა ძირითად საწარმოო ერთეულებად (კვარტალი ან თარგი) და იქმნება შესაძლებლობა მათი მთლიანად გამოყენებისა. გარდა ამისა სამრეწველო და ნახევრად სამრეწველო დანიშნულების ნარგავთა გაშენებისას კოლმეურნეობებში ყოველთვის

უნდა გაითვალისწინონ ტემპერატურა და ნალექების ნობა, მათი განაწილება წლის განმავლობაში და ამის შემდეგ სწორად განისაზღვრება კვების მოცულობა, მისი რეგულირებისათვის საჭირო ყველა ღონისძიება.

მუშა-ხელის ეკონომიისა და პროდუქციის თვითღირებულების შემცირების საჭიროება თავისთავად გვიკარნახებს, რომ ამგვარი ტიპის ვენახების გაშენებისას აუცილებლად გაითვალისწინოთ მექანიზაციის გამოყენება, შრომის ორგანიზაციის რაციონალურად მოწყობა, ჯიშებისა და საძირეთა მიზანშეწონილი შერჩევა. კოლმეურნეობებში უნდა ახსოვდეთ, რომ მევენახეობაში აგროტექნიკური და ორგანიზაციულ-ეკონომიური ღონისძიებების სისტემის გატარება უნდა უზრუნველყოფდეს: მზის განათების მიზანშეწონილ გამოყენებას, ყინვაგამძლეობას, ნარგავის საექსპლოატაციო პერიოდის გახანგრძლივებას, ვენახის რაციონალურად მოვლის შესაძლებლობებს და დანაკარგების მინიმუმამდე დაყვანას. ყოველივე ამით კი კოლმეურნეობა უნდა აღწევდეს ყურძნის მაღალხარისხოვან, უხვ, მყარ მოსავლიანობას, რაზედაც ბევრად არის დამოკიდებული სამრეწველო ვენახის ბაზაზე მეურნეობის რენტაბელობა.

როცა ლაპარაკია ოლქის მევენახეობის ნარგავთა ტიპებზე არ შეიძლება არ შევნიშნოთ, რომ აქაურ პირობებში ყველაზე გავრცელებულ ტიპს სამრეწველო მევენახეობა წარმოადგენს, ამიტომ იგი ძირითადი დასაყრდენია სამხრეთ ოსეთში შამპანური ღვინის წარმოების მაქსიმალურად გაფართოვებისათვის.

ოლქის მრავალფეროვანი რელიეფის, კლიმატური და ნიადაგობრივი პირობების თავისებურებანი გვაიძულებენ თითოეულ ცალკე შემთხვევაში განსაკუთრებული ყურადღებით მოვეკიდოთ სავენახე ადგილის შერჩევას. ამ ღონისძიების გატარებისას მოვალენი ვართ გვახსოვდეს, რომ შერ-

ჩეულ ადგილზე გაშენებულმა ვენახმა 60 წელზე მეტ ხანს იარსებოს და ამ ხნის განმავლობაში მისგან საზოგადოებრივ მეურნეობისთვის სათანადო სარგებლობასაც მოველით. ამიტომ სავენახე ადგილების შერჩევა და მისი ტერიტორიის ორგანიზაცია ყოველთვის უნდა ხდებოდეს მევენახეობის განვითარების პერსპექტივების გათვალისწინებით.

მიუხედავად ამისა არსებობს ბევრი ფაქტი ამ ღონისძიებებისადმი უპასუხისმგებლო დამოკიდებულებისა, რის შედეგადაც ვენახები შენდება შემთხვევით გამოყოფილ მიწის ფართობებზე საჭირო წინაპირობების გათვალისწინების გარეშე. ცნობილია, რომ ისეთ მთაგორიან რაიონში როგორც არის ჩვენი ოლქი, ვენახები უნდა შენდებოდეს ფერდობ და შემადლებულ ადგილებზე, რომლებიც მზის სხივებისადმი უკეთ განწყობის გამო სითბოს მეტ რაოდენობას ღებულობენ ვიდრე მათ ქვემოთ მდებარე ვაკე ადგილები. ნაკვეთისადმი მოთხოვნილება კიდევ იმითაა დასაბუთებული, რომ ზამთრობით ფერდობებიდან ჩამონადენი ჰაერის ცივი მასივები დაბალ და ჩავარდნილ ადგილებში გროვდება, რაც ზოგჯერ შესამჩნევად მოქმედობს ვენახებზე. ამის საილუსტრაციოდ შეგვიძლია მოვიყვანოთ სოფლების—დმენისისა და ქსუისის კოლმეურნეობებში ამჟამად არსებული ვენახების მაგალითი. ამ კოლმეურნეობებს თავიანთ ტერიტორიაზე გააჩნიათ სამხრეთის მიმართულებით მცირედ დაქანებული ქვეთიხნარი ხირხატიანი ნიადაგები, რომლებიც თავისი ექსპლოატაციითა და ნიადაგის თვისებებით სრულიად შეესაბამებიან ვენახის გასაშენებლად საჭირო მოთხოვნილებებს. მიუხედავად ამისა ამ კოლმეურნეობებს ვენახები გაუშენებიათ მათი ტერიტორიის ყველაზე დაბალ ადგილებში, რის შედეგადაც ზამთრობით მთებიდან ჩამონადენი ჰაერის ცივი მასა ხშირად ვაზის რქას საგრძნობლად აზიანებს. ამით კი შესამჩნევად მცირდება ყურძნის მოსავალი. გარდა ამისა ყინვების ძლიერი მოქმედებით ვაზის მნიშვნელოვანი ნაწილი მთლიანად იღუპება და საჭირო ხდება მისი ხელახლად შევსება.

ასეთივე მდგომარეობას აქვს ადგილი ზნაურის სოფ. ნულის, თიღვის, ოქონის და სხვა კოლმეურნეობებშიც.

ახალი ვენახების გაშენების საჭირო წინა პირობას აგრეთვე ისიც წარმოადგენს, რომ ნაკვეთის შერჩევა ხდებოდეს სამხრეთ ან სამხრეთ დასავლეთ მიმართულებით, რაც ზოგჯერ ზოგიერთ კოლმეურნეობაში ყურადღების გარეშე რჩება. სოფლის მეურნეობის რაიონულმა ინსპექციებმა და კოლმეურნეობებში მომუშავე სპეციალისტებმა აღარ უნდა დაუშვან მსგავსი შეცდომები. ისინი კოლმეურნეობათა გამგეობებთან ერთად წინასწარ უნდა სწავლობდნენ იმ ნაკვეთების მდებარეობას და ნიადაგებს, სადაც ვენახების გაშენება აქეთ გათვალისწინებული.

ერთხელ და სამუდამოდ უნდა დაწესდეს, რომ ვენახები შედარებით ნაყოფიერ, ღრმა და სტრუქტურულ ნიადაგებზე შენდებოდეს.

სავენახე ადგილის სწორი შერჩევა დიდ გავლენას ახდენს ყურძნის მოსავლიანობაზე, ღვინის ხარისხზე და პროდუქციის წარმოებისათვის გასაწევ დანახარჯებზე.

ოლქის მევენახეობის ან მებაღე-მევენახეობის მიმართულების თითქმის ყველა კოლმეურნეობა ამ დარგებთან ერთად შეიცავს მთელ რიგ სხვა დამხმარე დარგებსა და კულტურებს, რომელთა გაადგილება და მოწყობა თავის კონკრეტულ გამოხატულებით უპირველეს ყოვლისა ტერიტორიულ ორგანიზაციაშია ასახული.

შიგასამეურნეო ტერიტორიის ორგანიზაცია უწინარეს ყოვლისა ითვალისწინებს სავენახე მიწის ფართობის დაყოფას პირველად საწარმოო ერთეულებად.

პირველად საწარმოო ერთეულებად ყოველთვის ვგულისხმობთ სამ ჰექტარიან თარგებს, სიგანით 100 მეტრი და სიგრძით 300 მეტრი. პრაქტიკულმა გამოცდილებამ დაგვანახვა, რომ თარგის გაპიროვნება რგოლზედ კარგ შედეგს იძლევა.

კვარტალი კი რეკომენდირებულია, რომ განისაზღვრებოდეს 30 ჰექტრით, ე. ი. ათი თარგით და უმეტეს შემთხვევაში იგი უნდა წარმოადგენდეს ბრიგადის სამოქმედო ობიექტს.

როგორც წესი თარგები და კვარტალები ყოველთვის უნდა იფარგლებოდეს გზებით ფერდობიან მიწის ფართობებზე, თარგებს შორის არსებული გზების სიგანის განსაზღვრისას შეგვიძლია 4 მეტრითაც დავკმაყოფილდეთ. კვარტლის ირგვლივ არსებული გზების სიგანე კი შეიძლება 7-8 მეტრამდეც აღწევდეს.

იმისათვის რომ თავიდან ავიცილოთ საამისოდ საჭირო ფართობის გამოყოფა ყოველთვის უნდა ვეცადოთ, რომ ეს უკანასკნელი თავისი გადაადგილების მხრივ ემთხვეოდეს ქარსაცავ ტყის ზოლებს. სარწყავ ნაკვეთებში საჭიროა ამავე საგზაო ქსელსა და ქარსაცავ ზოლებს დავუკავშიროთ მელიორაციული ქსელი, რითაც მიღწეული იქნება ფართობის დაზოგვა.

უდაოა რომ კვარტალების საზღვრებზე გაადგილებული ქარსაცავი ტყის ზოლები შეძლებისდაგვარად პერპენდიკულარულად უნდა იქნას განწყობილი გაბატონებული ქარების მიმართ. ვაზის დაჩრდილვის თავიდან აცილების მიზნით ქარსაცავი ტყის ზოლები სასურველია გაშენდეს ვენახიდან 10-12 მეტრის დაშორებით. ეს ფართობი ამავე დროს გამოიყენება, როგორც გზებად, ასევე ტრაქტორების მოსაბრუნებლად.

ვენახის გასაშენებლად განკუთვნილი ტერიტორიის ორგანიზაცია ყოველთვის უნდა უზრუნველყოფდეს ვენახის გაშენებასა და თარგების გამოყოფას ისე, რომ ყველა პირობა შეუუქმნათ მეურნეობას აგროტექნიკურ ღონისძიებათა კომპლექსის მაღალხარისხოვნად შესრულების, სამუშაოთა შესრულების მექანიზაციისა და ამის შედეგად შრომის ნაყოფიერების მაქსიმალურად გადიდებისათვის.

ოლქის ვენახები რესპუბლიკის ძირითად მევენახეობაშია რაიონებთან შედარებით მცირე ფართობებზეა გაშენებული და მათი გაშენების წინ ტერიტორიის ორგანიზაციის გეგმა არასოდეს არავის შეუდგენია. ამჟამად, როგორც ზემოდ იყო აღნიშნული, ყველა იმ კოლმეურნეობაში, სადაც კი ვენახების გაშენების შესაძლებლობანი არსებობს, ამ კულტურის წარმოება მაქსიმალურადაა უნდა გაფართოვდეს. ბევრ კოლმეურნეობაში ვაზის გაშენებას ახლად იწყებენ და ბევრგან კი პერსპექტიული გეგმის თანახმად არსებული ვენახები საგრძნობლად უნდა გაფართოვდნენ.

ორივე შემთხვევაში საჭიროა, რომ წინასწარ დგებოდეს ტერიტორიის ორგანიზაციის გეგმა, სადაც გათვალისწინებული უნდა იქნეს ამ კულტურის შემდგომი განვითარების პერსპექტივები.

ზოგიერთ კოლმეურნეობაში მომუშავე ახალგაზრდა სპეციალისტებმა, ადვილი შესაძლებელია გამოუცდელი გამოვერ შესძლონ ვენახის ტერიტორიის ორგანიზაციის გეგმის შედგენა ყველა ზემოაღნიშნული ღონისძიების გათვალისწინებით; ამიტომ მათ დახმარებისათვის უნდა მიმართონ მეზობელ კოლმეურნეობაში ან სოფლის მეურნეობის ინსპექციაში მომუშავე გამოცდილ სპეციალისტებს. სამწუხაროდ ასე არ მოიქცნენ თავის დროზე, მაგალითად, სტალინირის რაიონის სოფ. კეხვისა და ხეთაგუროვის კოლმეურნეობებში არსებული ვენახების გაშენებისას, რამაც ის გამოიწვია, რომ ამ კოლმეურნეობების გამგეობები რაიონის ხელმძღვანელი ორგანოებისაგან არსებული ნარგავობის ამოღებისა და გადარგვის ნებართვას მოითხოვენ.

მევენახეობის თანამედროვე აგროტექნიკა გვავალდებს, რომ ვენახების გასაშენებლად, გამოყოფილი ნაკვეთი წინასწარ გაიწმინდოს ხეების, ჭაგების, ძირკვებისა და მსხვილი ქვებისაგან, რის შემდეგ, ვენახის გაშენებისა და მისი შემდგომი მოვლა დამუშავეების გაადვილების მიზნით, იგი უნდა გადასწორდეს სათანადო მექანიზმების გამოყენებით. სამ-

წუხაროდ ზოგიერთი კოლმეურნეობა ამ სამუშაოს არ
რებს და ნაკვეთებს პირდაპირ პლანტაჟად ამუშავებს. ამ ლო-
ნისძიებების გატარების გარეშე გაშენებულია ვენახები მა-
გალითად ლენინგორის რაიონის სოფ. წინაგორის, ძუკათ-
კაუს, ორჭოსნის კოლმეურნეობებში. ამ კოლმეურნეობების
მოსახლეობა თავისი არსებობის ისტორიაში პირველად ამ
ცოტა ხნის წინათ შეუდგა ვაზის კულტურის წარმოებას და
საჭირო იყო ამ საქმეში მათდამი აგრონომების ქმედითი დახ-
მარება, რაც მათ დროულად არ მიუღიათ. საბოლოოდ ვენა-
ხები ძალზედ უსწორმასწორო ადგილზედ აღმოჩნდა, ეს კი
ძალზე აძნელებს მის ხარისხოვნად მორწყვას და დამუშა-
ვებას. ამ შეცდომის გამოსწორება ნაწილობრივად შესაძლე-
ბელი ხდება ნიადაგის პლანტაჟად დამუშავების შედეგადაც,
მაგრამ სამწუხაროდ ზოგჯერ ამ შესაძლებლობასაც არ იყე-
ნებენ და ვენახი კვლავ უხარისხოდ დამუშავებულ ნაკვეთ-
ში ირგვება.

როგორც წესი ოლქის პირობებში გასაშენებლად გამო-
ყოფილი ნაკვეთების პლანტაჟის სიღრმე არ უნდა იყოს 6-7
სანტიმეტრზე ნაკლები. ეს სამუშაო უნდა ტარდებოდეს 4-5
თვით ადრე ვაზის დარგვამდე. შეიძლება ითქვას, რომ ამ სა-
მუშაოს შედარებით წარმატებით ატარებენ სტალინის და
ლენინგორის რაიონების კოლმეურნეობებში. ზნაურის რაიო-
ნის კოლმეურნეობებში კი, სადაც მევენახეობის სწრაფი გან-
ვითარება ყველაზე მეტ საჭიროებას წარმოადგენს ჯერ კიდევ
ნაკლებათ აქვთ ათვისებული ეს უაღრესად საპასუხისმგებ-
ლო სამუშაო, რის გამოც მათ განკარგულებაში არსებული
მექანიზმები ტექნიკური მიზეზებით ხშირად მწყობრიდან გა-
მოდის. და უხეშად ირღვევა ნიადაგის დამუშავების აგროტექ-
ნიკური ვადები. ამიტომ არის, რომ რაიონისა და ოლქის
ხელმძღვანელი ორგანოები უკანასკნელ წლებში ენერგიულ
ზომებს ღებულობენ ამ სამუშაოთა შესრულების გადაჭრით
გაუმჯობესებისათვის.

სავენახე ნიადაგების პლანტაჟად დამუშავების აგრარული უნივერსიტეტი
ნიკური ვადების დაცვა და ვაზის დარგვამდე 20-25 დღით
ადრე 25 სანტიმეტრის სიღრმეზე პლანტაჟად დამუშავებულ
ლი ნაკვეთების გადახვნა და დაფარცხვა ჩვენში ვენახების
გაშენების ერთ-ერთი სერიოზული ღონისძიებათაგანია. ამ
სამუშაოთა ხარისხიანად შესრულებაზე ბევრად არის დამო-
კიდებული ახალი ნარგავის შემდგომი ზრდა-განვითარება და
მსხმოიარობა.

კოლმეურნეობებში ვენახების შედარებით დიდი ფართო-
ბები ისეთ ნაკვეთებზეა გაშენებული, რომლებიც საკმაოდ
დაქანებულ ფერდობებზე არიან განლაგებულნი და ტირი-
ფონის, ვანათისა და კეხვის სარწყავი არხებით ირწყვიან. ზო-
გიერთ მათგანში კი, იმის გამო, რომ გაშენების წინ შესაბამისი
სარწყავი ქსელი არ ყოფილა მოწყობილი, მეტწილად ნაკვეთე-
ბი უხარისხოდ და საჭირო წესების დაცვის გარეშე ირწყვის,
რასაც თან სდევს ნიადაგის გარეცხვა და ნაკვეთებში ხრამე-
ბის გაჩენა. ეს საკითხი ნაწილობრივ მოგვარებულია ვანა-
თის არხის გაყოლებით განლაგებულ კოლმეურნეობებში,
მაგრამ იგი ჯერ კიდევ მოუგვარებელია ტირიფონისა და კეხ-
ვის არხების მომსახურების კოლმეურნეობებში (წინაგარის,
ქუკათყაუს, ხეთაგუროვის და სხვა).

უახლოეს წლებში საკმაოდ მოზრდილ ფართობებზე გა-
თვალისწინებულია ვენახების გაშენება, სადაც საჭიროა ვე-
ნახსაცავი ტყის ზოლების წინასწარ მოწყობა, რათა ნარგავი
დაცული იქნას ქარებისა და ჰაერის ცივი დინების უარყო-
ფითი ზემოქმედებისაგან, აგრეთვე ნიადაგის გამომშრობისაგან.
ტყის ზოლები ხელს უწყობს ზამთრის ნალექების მეტი რაო-
დენობით დაგროვებას.

ჩვენს პირობებში ვენახსაცავ ტყის ზოლებს შორის მან-
თილი არ უნდა აღემატებოდეს 300 მეტრს, თითოეული ზო-
ლი 4-5 მწკრივიანი უნდა იყოს. დასარგავად გამოყენებულა
უნდა იქნეს როგორც ფოთლოვანი, ისე წიწვიანი სწრაფად
მოზარდი მაღალ ტანიანი ხეები. ამ საქმეში კოლმეურნეობე-

ბისაღმი დახმარების გაწევა დავალებული აქვს სატყეო მეურნეობებს.

გარდა ტყის ზოლებისა, ვენახების ირგვლივ საჭიროა გაშენდეს ცოცხალი ღობეები; რისთვისაც ოლქის პირობებში საუკეთესო მასალას წარმოადგენენ: გლედჩია, კომში, ფშატი, სობურა და სხვა მცენარეები.

წშირად ოლქის კოლმეურნეობებში ვენახების გაშენებისას რიგებს შორის სხვადასხვა მანძილებს ტოვებენ. ეს, რა თქმა უნდა, ასეც უნდა იყოს, რადგან განსხვავებულ ნიადაგებზე და დამუშავების სხვადასხვა პირობებში მცენარეთა რიგებს შორის ერთნაირი მანძილის დატოვება ყოველად გაუმართლებელია. მაგრამ საქმე იმაშია, რომ ვენახის დასამუშავებლად მექანიზმების გამოყენების საბაბით ზოგჯერ რიგშორისებს მეტისმეტად ადიდებენ. ზოგიერთ კოლმეურნეობაში ცალკეული სპეციალისტების რჩევით რიგებს შორის 2,25 მეტრი და რიგებში ვაზებს შორის 1,5 მეტრი დატოვეს, ეჭვს გარეშეა, რომ რიგებს შორის ასეთი მანძილი მეტისმეტად გადიდებულია, რადგან ორმეტრიანი რიგშორისების დამუშავებაც ტრაქტორით ადვილად ხერხდება და ძირთა რაოდენობაც იმდენად აღარ-მცირდება. ისეთ მთაგორიან ადგილებში კი სადაც ტრაქტორის გამოყენება გაძნელებულია და ვენახის დამუშავება ხელით წარმოებს, ვაზის დარგვა მიზანშეწონილია კვადრატულად 1,5x1,5 მეტრზე.

სავენახე ნაკვეთის დაგეგმვისას, როგორც წესი, ყოველთვის მხედველობაში ღებულობენ ნაკვეთის დაქანებას, ქარებისა და სარწყავი ქსელის მიმართულებას (თუ იგი სარწყავია). მათი მხედველობაში მიღება განსაკუთრებით საყურადღებოა სამხრეთ ოსეთის კოლმეურნეობებისათვის, რადგან ვენახები აქ მეტწილად ფერდობებზე შენდებიან და მათზე ქარებიც საგრძნობ ზეგავლენას ახდენენ.

როცა კოლმეურნეობებს ვურჩევთ, რომ სავენახე ნაკვეთის დაგეგმვისას რიგები მოეწყოს მისი დაქანების პერპენ-

დიკულარულად ან მისდამი რომელიმე კუთხით მხედველობაშია მიღებული, რომ ამგვარად დაგეგმილ ვენახში გის დამუშავება მოხდება დაქანების საწინააღმდეგო მიმართულებით, რაც საკმაოდ ზღუდავს ნიადაგის გადარეცხვას და უფრო მოხერხებული ხდება სხვადასხვა სამუშაოთა ჩატარება. რიგები შესაძლებლობის მიხედვით, განწყობილი უნდა იქნენ გაბატონებული ქარების გასწვრივ, რწყვის მოხერხებულად ჩატარების მიზნით, ისინი სარწყავი წყლის დინებას უნდა შეესაბამებოდნენ.

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ ვაზის სიცოცხლეში ყველაზე უფრო საპასუხისმგებლო მომენტი მისი დარგვაა. ვენახის მომავალი სამეურნეო მაჩვენებლები და მისი წარმატებანი ბევრად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ როგორი ხარისხობრივი მაჩვენებლებით ტარდება ვაზის დარგვა. უპირველეს ყოვლისა, ჩვენ აქ მხედველობაში გვაქვს სარგავი მასალის ხარისხი.

თანამედროვე აგროწესების თანახმად, ვენახის გასაშენებლად გამოყენებული უნდა იქნეს მხოლოდ და მხოლოდ პირველი ხარისხის ვაზის ნამყენი. სამწუხაროდ, ცოტა არ არის შემთხვევები, როდესაც კოლმეურნეობის მიერ შესყიდული ან საკუთარ სანერგეში გამოყვანილი ნამყენის დიდი ნაწილი უხარისხოა და მიუხედავად ამისა იგი მაინც ირგვება. რა თქმა უნდა, ასეთი შემთხვევები დანაშაულია. ასე მოიქცნენ გასულ წლებში ზნაურის რაიონის სოფ. ბეყმარის, ვახტანის, ძვილეთისა და ოქონის კოლმეურნეობების ხელმძღვანელები, რომლებმაც სავენახედ დამუშავებულ ნაკვეთებში უხარისხო ნამყენი დარგეს, საიდანაც გაიხარა მხოლოდ ცალკეულმა ძირებმა. მსგავსი ფაქტები არავითარ შემთხვევაში არ უნდა დაუშვათ.

აგროწესების თანახმად, ვაზის დარგვა რეკომენდირებულია შემოდგომა-ზამთრის თბილ ამინდებში, როცა ნიადაგაჯერ კიდევ გაყინული არ არის და გაზაფხულზე არა უგვი-

ნეს 15 აპრილისა. ეს სამუშაო ძირითადად უნდა ტარდეს საშემოდგომო ან საგაზაფხულო კულტურების თვისების პარალელურად. ზოგიერთ კოლმეურნეობაში დარგვის ვადები უხეშად ირღვევა, რაც ნამყენის გახარების პროცენტს მნიშვნელოვნად ამცირებს და საჭირო ხდება მომავალ წელს ნარგავის თითქმის ხელახლად აღდგენა. ეს რომ თავიდან იქნეს აცილებული, ჩვენმა კოლმეურნეობებმა ერთხელ და სამუდამოდ უნდა თქვან უარი სხვადასხვა დარგების სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოთა მორიგეობით შესრულებაზე, რაც ხშირად უკანასკნელ რიგში შესრულებულ სამუშაოთა საშინელ გაუარესებას იწვევს; სამწუხაროდ ამგვარად ჯერ კიდევ ბევრ კოლმეურნეობაში მუშაობენ, რის გამოც მეტი დახმარება სჭირდებათ მათ შრომის ორგანიზაციის მოწესრიგების საქმეში.

მეუწყნარებლად უნდა იქნეს მიჩნეული აგრეთვე ვენახის გაშენება ცუდად დამუშავებულ ნიადაგებზე, რასაც ოლქის კოლმეურნეობებში არც თუ ისე იშვიათად აქვს ადგალი. კიდევ უფრო მეტი დანაშაულია, ის რომ მიუხედავად დიდი შესაძლებლობებისა მეტწილად ვაზი ირგვება სხვადასხვა სიღრმეზე, ორმოებში მისაყრელი მიწის სათანადო გაფხვიერებისა და ნაკელის შეტანის გარეშე; ყოველივე ეს დამლუბველად მოქმედებს ახალი ვენახის გაშენებაზე. სასტიკად უნდა ვიბრძოლოდ ამ მეტად დიდმნიშვნელოვანი საქმისდამი არაკეთილსინდისიერი დამოკიდებულების ერთხელ და სამუდამოდ აღკვეთისათვის.

ოლქის კოლმეურნეობების სინამდვილეში მეტად მტკივნეულ საკითხს წარმოადგენს ახლად გაშენებული ვენახების მოვლა. დარგვის შემდეგ ახლად გაშენებულ ვენახს, გარდა მოწინავე კოლმეურნეობებისა, ხშირ შემთხვევაში იშვიათად თუ მიხედავენ. და თუ მიხედავენ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ნაკვეთი ძალზე დასარევლიანდება ხშირად ივიწყებენ, რომ ახლად გაშენებული ვაზის შემდგომი განვითარების

ბედ-იღბალი ბევრად არის დამოკიდებული იმაზე. თუ გორ დამუშავდა ვენახი გაშენების პირველ წლებში. აგროტექნიკა კი გვაწვდის, რომ რიგთაშორისები კულტივატორით ან ხელით ზერელედ 4 — 5-ჯერ მუშავდებოდეს 10 — 15 სანტიმეტრის სიღრმეზე და ნამყნის თავზე დაყრილი მიწის კოკოლები სისტემატურად ფხვიერდებოდეს, გვალვიან ამინდებში, თუ ნაკვეთი ურწყავია, ახალგაზრდა ვაზი მიზიდული წყლით უნდა ირწყვოდეს და სოკოვან ავადმყოფობათა წინააღმდეგ ერთ პროცენტთან ბორდოს სითხით 8 — 10-ჯერ იწამლებოდეს, მეორე წელს შტამბის გამოსაყვანად და ყლორტის მექანიკური დაზიანებისაგან დასაცავად ვაზს ყოველმიზეზგარეშე სარი უნდა შეედგას და ზედ ნორჩი ყლორტები აიკრას. იქ სადაც ეს აუცილებელი სამუშაოები შეუსრულებელი რჩება, ახალი ვენახების გაშენება ფორმალურ ხასიათს ღებულობს და სავენახედ გამოყოფილი ნაკვეთი სხვა სასოფლო-სამეურნეო კულტურების დაუთესაობის გამო ფაქტიურად ცდება.

ყველა მევენახემ კარგად იცის, რომ ვაზი საყრდენის მოყვარული მცენარეა და ამ უკანასკნელით მისი უზრუნველყოფის გარეშე ვენახიდან მოსავალს არ უნდა ველოდეთ. ამ ღონისძიებას ოლქის მოწინავე კოლმეურნეობებში სათანადო პასუხისმგებლობით ეკიდებიან და შედეგსაც კარგს ღებულობენ. მევენახეობის აქლად დამწყებ კოლმეურნეობებში კი ცოტა როდია შემთხვევები, როცა მსხმოიარობაში შესული ვაზიც კი წლების განმავლობაში უსაყრდენოთაა მიტოვებული, და ზოგჯერ კი სარს მაშინ უდგამენ, როცა ვაზი უკვე მწვანე ნაწილებითაა შემოსილი.

სადღეისოთ ჩვენი საკოლმეურნეო ვენახების დაახლოებით 70% შპალერულ სისტემაზეა გადაყვანილი, დანარჩენი კი ყოველწლიურად სარზე ასაკრავადაა გათვალისწინებული. შპალერი ვაზის ფორმირების საუკეთესო საშუალებაა. მისი ღირსება, სხვა საყოველთაოდ ცნობილ დადებით მხარეებთან ერთად. ისიც არის, რომ იგი აადვილებს მექანიზა-

ციის გამოყენებას მევენახეობაში. გარდა ამისა, ყოველწლიურად კოლმეურნეობების მიერ სარის მასიურად დამზადებამ ხელს უწყობს ტყეების განადგურებას.

შპალერი სარზე გაცილებით იაფიც ჯდება. მასზე გაწეული დანახარჯები მთლიანად ანაზღაურდება უმოკლეს დროში ვენახის შპალერის სისტემაზე გადაყვანას ჩვენი კოლმეურნეობები ყოველწლიურად ეწევიან, ამ შემთხვევაში საჭიროა აღიკვეთოს აპრილისა და მაისის თვეებში მისი მოწყობა. ეს მუშაობა უნდა წარმოებდეს მხოლოდ და მხოლოდ ვაზის მოსვენების პერიოდში კვირტების გაღვიძებამდე.

როგორც წესი, ვაზის ტანის ნაწილები საყრდენზე აკრული უნდა რჩებოდეს მხოლოდ სავეგეტაციო პერიოდში გაზაფხულიდან შემოდგომამდე, მიუხედავად ამისა ზოგიერთ კოლმეურნეობაში ზამთრობით ვაზს არ ათავისუფლებენ საყრდენიდან და მოკრეფის შემდეგ გაზაფხულამდე მას ხელუხლებლად ტოვებენ, რაც ძალზედ უარყოფითად მოქმედებს ვაზზე.

ვაზის შესაყელად ოლქის თითქმის ყველა კოლმეურნეობაში იყენებენ ტირიფის წნელს, კანაფს და რაფიას. ცუდ შედეგს არ იძლევა ამ დანიშნულებისათვის თელის ლაფანიც.

* * *

იმ ღონისძიებათა შორის, რომლებიც ყურძნის უხვი მოსავლის მიღებას უზრუნველყოფენ, მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ვაზის სწორი გასხვლა-ფორმირება და დატვირთვა. ვაზის დატვირთვა დამოკიდებულია წყლისა და საკვების მარაგზე, რადგან ისინი უზრუნველყოფენ ვაზის ძლიერ ზრდას და მაღალ მოსავლიანობას.

ოლქის პირობებში ნორმალურად დატვირთული ვაზი რომელსაც წყლისა და საკვების საკმაო მარაგი აქვს, მაღალ მოსავალს იძლევა და, თუ ძლიერად დატვირთულ ვაზს კვების არადამაკმაყოფილებელი პირობები აქვს, ამ შემთხვევაში მისი მოსავალი პირიქით, ძალზედ მცირდება. მცირე

მოსავალს ვღებულობთ აგრეთვე კარგი კვების პირობებში
თუ ვაზი სუსტად არის დატვირთული.

გასხვლა-ფორმირების წესების ზუსტად დაცვა აადვილებს აგრეთვე ვენახის ნიადაგის დამუშავებას და ვაზის მოვლას, აწესრიგებს სანაყოფე და სამამულე რქების რაოდენობას, რაც აუცილებლობას წარმოადგენს მიმდინარე წლის უხვი მოსავლისა და მომავალი წლისათვის ძლიერი ნაზარდის მისაღებად.

ვაზის გასხვლისას ანგარიში უნდა გაეწიოს იმას, თუ რამდენად ძლიერად ან სუსტად მოზარდია იგი. როგორც ცნობილია, ვენახში თითქმის ყოველ ცალკე შემთხვევაში ადგილი აქვს ვაზის არა თანაბარ განვითარებას, რასაც ფესვთა სისტემის მეტნაკლები სიძლიერით განვითარება, კვების პირობების სხვადასხვაობა და სხვა მიზეზი იწვევენ.

ვაზის ახალგაზრდობაში გასხვლის ძირითადი ამოცანაა შევქმნათ ძლიერი მცენარე როგორც მიწის ზედა ასევე მიწის ქვედა ნაზარდით ფესვთა სისტემით. ამავე დროს უნდა გვცდილობდეთ არა ცალკეული ნაწილების, არამედ მთლიანად ძირის გაძლიერებას. ამ მიზნის მისაღწევად გასხვლის დროს დასატოვებელ რქებს ვარჩევთ არა მარტო ნაყოფის მიღების თვალსაზრისით, არამედ ნაეარაუდვეი ფორმის მიხედვითაც.

ოლქის რელიეფური და კლიმატური პირობების თავისებურება გვიკარნახებს, რომ ვაზის სრულ მოსავლიანობაში შესვლისას კონკრეტული პირობების შესაბამისად გასხვლა იქითკენ იყოს მიმართული, რომ რაც შეიძლება მეტი და მაღალხარისხოვანი მოსავალი მოგვეცეს. აქედან გამომდინარე, გასხვლის ძირითად ამოცანას შეადგენს ვაზის მოსავლიან სანაყოფე რქებით უზრუნველყოფა, დასახული ფორმის შენარჩუნების და მომავალი წლისათვის სათანადოდ განვითარებული ფორმირებისათვის საჭირო ელემენტების გამოყვანა.

ვინაიდან ვაზის გასხვლა ერთ-ერთ ყველაზედ უფრო კულტურული სამუშაოა, უცოდინარი და გამოუცდელი მუშაკების მიერ ამ სამუშაოს შესრულება დიდ დანაშაულად უნდა იქნეს მიჩნეული.

ოლქის მთელ რიგ კოლმეურნეობებში ამ სამუშაოს შედარებით მცოდნე და გამოცდილი კოლმეურნეები აწარმოებენ და უმეტეს შემთხვევაში სასურველ შედეგსაც აღწევენ. ასე მაგალითად, სტალინირის რაიონის სოფელ ერედვის კოლმეურნეობის მევენახეები საშა ბაციკაძე და ალექსი ტარიელაშვილი, ზნაურის რაიონის სოფელ ანეგვის კოლმეურნეობაში დიმიტრი დურგლიშვილი და იასონ ჭილაძე, ლენინგორის რაიონის სოფელ წირქოლის კოლმეურნეობაში მიშა ტატუნაშვილი. ტატე ქესაური და მრავალი სხვები—საქმის მცოდნე პრაქტიკოს მსხველელებად ითვლებიან. ვაზის წესიერი გასხვლით ისინი ვაზის ზრდა-განვითარებისა და მოსავლიანობას შორის სასურველ შეფარდებას ამყარებენ.

მაგრამ არიან ისეთი კოლმეურნეებიც, სადაც ვაზის სხვლას ისეთი პირები აწარმოებენ, რომლებიც ამ საქმეს ჯერ კიდევ სათანადოდ ვერ დაეუფლებიან. ამ კოლმეურნეობებში უხეშად ირღვევა სხვლის ძირითადი პრინციპები და იგი შესამჩნევად დაბლა სწევს მოსავლიანობას. ასეთების რიცხვს შეიძლება მიეკუთვნოს ლენინგორის რაიონიდან: სოფ. წინაგრის, ძაუკათყაუს, ორჭოსნისა და აბრევის კოლმეურნეობები. სტალინირის რაიონიდან სოფ. ხეთაგუროვისა და არცევის, ზნაურის რაიონიდან სოფ. ველების, ძვილეთის, თერეგვის, ძალინისა და სხვა კოლმეურნეობები.

აღნიშნულ კოლმეურნეობებში მსხველელების მოუშხადებლობის არსებული ფაქტები აშკარად ლაპარაკობს იმაზე, რომ რაიონებში მომუშავე აგრონომები სუსტ დახმარებას უწევენ მათ.

უკანასკნელ წლებში მართალია რაიონებში ტარდება მოკლევადიანი სემინარები მევენახეობის დარგის ბრიგადი-

რებისათვის მაგრამ ეს მხოლოდ საქმის დასაწყისია მიმართულებით საჭიროა მეტი დახმარების გაწევა ლებზე.

თანამედროვე აგროტექნიკა გვიკარნახებს, რომ ოლქის პირობებისათვის ვაზის სხვა შეგვიძლია ვაწარმოთ: 1. ქართული ფორმით ჭიგოზე დასაკავებლად. 2. ქართული ფორმით ცალმხრივ შპალერზე დასაკავებლად და 3. ქართული ფორმით ორმხრივ შპალერზე დასაკავებლად, სამივე შემთხვევაში ვაზი შეიძლება დავტვირთოთ როგორც ნაკლებად, ისე მეტად, მაგრამ ქართული ორმხრივი შპალერით ვაზის სხვლის თავისებურება შედარებით მეტი დატვირთვის საშუალებას ითვალისწინებს. საერთოდ კი უნდა ითქვას, რომ არ უნდა გავგიტაცოს ვაზის მომეტებულად დატვირთვამ. იმ შემთხვევაში, თუ ჩვენ სუსტად მოზარდ ვაზს ზედმეტად დავტვირთავთ, ვენახი უმოკლეს ხანში დაკარგავს თავის პოტენციურ მარაგს და მოსავალი შეიძლება სულაც აღარ მოგვეცეს.

უკანასკნელ წლებში გვალვების შედეგად და ვენახების არა-დამაკმაყოფილებელი დამუშავების გამო ზნაურის რაიონის სოფ. ველების, ოქონის, სუნისისა და თერგვენის კოლმეურნეობებში ვაზი იმდენად დასუსტებულ მდგომარეობაში იმყოფება, რომ მისი საგრძნობლად დატვირთვა ნარგავზე უსათუოდ ცუდად იმოქმედებს. თუ ავიღებთ სოფ. ავნევის, ძარწემის, ერედვის, ბოლისა და სხვა ზოგიერთი კოლმეურნეობისა და თამარაშნის საბჭოთა მეურნეობის მაგალითს, იქ ვაზს შედარებით უფრო ძლიერად ტვირთავენ და ეფექტიც დიდია. ამიტომ უნდა ვიგულისხმოთ, რომ აღნიშნულ კოლმეურნეობებში ორმხრივი მოკლე კორდონის, აგრეთვე ორმხრივი ორსართულიანი შპალერის მოწყობა, სხვლის რაციონალურ ხერხების გამოყენების პირობებში ძირითადად კარგ შედეგს მოგვცემს. ამ საკითხით ოლქის მევენახეთა დაინტერესება

დროულია. საერთოდ მათ მოუხდებათ ბევრი იმუშაონ
ზის დატვირთვა ფორმირების საკითხზე.

ჩვენი მსჯელობის საგანს არ შეადგენს განვიხილოთ ვა-
ზის სხვლის წესები და მეთოდები მისი სხვადასხვა ფორმი-
რების პირობებში, ეს დაწვრილებით არის აღწერილი მევე-
ნახეობის აგროწესებში. პოპულარულ და სასწავლო სახელ-
მძღვანელოებში. აღვნიშნავთ მხოლოდ იმას, რომ ოლქის მე-
ვენახეობის ბევრ კოლმეურნეობაში არ არის დაცული
სხვლის დაწესებული პრინციპები და საერთოდ კოლმეურნე-
ობებში მომუშავე აგროპერსონალი შპალერული სისტემის
ვფნახებში ნაკლებ ყურადღებას უთმობს ვაზის ფორმირების
საკითხებს. ამოცანა კი მდგომარეობს იმაში, რომ აგროტექ-
ნიკის რაციონალური ხერხების გატარების პირობებში (ნია-
დაგის წესიერი დამუშავება, მორწყვა, სასუქების გამოყენე-
ბა და სხვა). სადაც უკვე მიზანშეწონილია, ჩამოვაცალიბოთ
ვაზის მაღალი დატვირთვის ფორმები.

უკანასკნელი 10-15 წლის განმავლობაში ხშირი იყო ვე-
ნახების დაზიანება ყინვებისაგან. ეს მოვლენა არც ისე იშ-
ვიათია ჩვენს პირობებში. ყინვები ვაზს ხშირად კვირტებს
უზიანებს, ზოგჯერ კი განსაკუთრებით ერთწლიანი ნაზარ-
დები, მთლიანად იყინება. ხშირად ყინვის ასეთ ზეგავლენას
ადგილი აქვს ამაღლებულ ადგილებს შორის მოქცეულ ტა-
ფობებში. ოლქის კოლმეურნეები ჯერ კიდევ ნაკლებად
ფლობენ ყინვისაგან დაზიანებული ვაზის გასხვლის ხერხებს,
კინვისაგან დაზიანებული ვაზი უნდა გაისხლას მისი დაზიან-
ების სიძლიერის მიხედვით, საერთოდ კი კვირტების რამ-
დენადაც მეტი რაოდენობაა დაზიანებული, ვაზი იმდენად
მეტად უნდა დავტვირთოთ, რომ მოსავალი დიდი რაოდე-
ნობით არ შეგვიმცირდეს. როდესაც ლაპარაკია სხვლის
დროს ვაზის დატვირთვაზე, ძირითადად მხედველობაში
გვაქვს სანაყოფე რქა, რაც შეეხება სამამულე რქებს, დაზიან-
ების უმეტეს შემთხვევაში ვაზს ისინი არ ეტოვება, რადგა-

ნაც თავიანთი განვითარებით ნაკლებად საიმედონი მხედველობიდან არ უნდა გამოგვრჩეს აგრეთვე ის ძლიერი დაზიანების გამო შტამბზე გადაჭრილ ვაზზე ნამყენი ადგილის ქვემოთ ამოსული ყლორტები მთლიანად უნდა შეეცალოს, მის ზევით კი გაფურჩქენის დროს უნდა დარჩეს 3-4 ყლორტი მომავალი წლის ფორმირებისათვის.

ზოგიერთ წლებში მევენახეობის დარგის მუშაკებისაგან ხშირად გაიგონებთ, რომ ზამთრის ყინვებისაგან ვაზის დაზიანების გამო ყურძნის მოსავალი არ მიუღიათ: ეს ბევრჯერ ასეც ხდება, მაგრამ არც ის უნდა დაგვაიწყდეს, რომ გარკვეული აგროლონისძიებების ჩატარებით ძლიერად მოყინული ვაზიდანაც შეგვიძლიან მივიღოთ მოსავლის ნაწილი მაინც.

ყლორტებზე ნამხრეგების განვითარებამდე, დაახლოებით ყვავილობის დაწყების პერიოდში, საჭიროა მათი წვერების წაწყვეტა ზრდა დასრულებული ფოთლების ზევით მე-4 ან მე-5 მუხლთშუალების ზევით. თავების ადრე გადაჭრა ილღის კვირტის განვითარებას იწვევს და ის საკვები, რომელიც ყლორტის ზრდას უნდა მოხმარებოდა მის ძლიერ განვითარებას ხმარდება, რაც მტევნის ჩასახვასა და შემდგომ განვითარებას იწვევს. ამის შემდეგ, როგორც კი გამოამკარავდება ნაყოფიანი და უნაყოფო ნამხრეგები, საჭირო მათი დანორმება.

უნდა გვახსოვდეს, ისიც რომ ნამხრეგებიდან მოსავლი მიღება არც ისე ადვილია და, მიზანს რომ მივალწიოთ, მოვლის მკვეთრად გაუმჯობესებაა საჭირო; ფართოდ უნდა ჩატარდეს ვაზის დამატებითი კვება 2—3-ჯერ, ნიადაგის ხშირი გაფხვიერება, სარწყავ ადგილებში დამატებით მორწყვა, გაფურჩქენა და ყველა ის ღონისძიებანი, რომლებიც მაქსიმალურად გააძლიერებენ, როგორც ცალკეული ყლორტების, ასევე მთლიანად ვაზის ზრდა განვითარებას. ამ ღონისძიებების გატარების კარგი პრაქტიკა გააჩნიათ სოფ. ერედვის ი. ზ.

ხტალინის სახელობის კოლმეურნეობაში, სადაც ბევრჯერ გრძნობლად დაზიანებული ვენახიდან არც თუ ისე ცუდი მოსავალი მიიღეს.

ზამთრის ყინვებისაგან ვენახის დაცვის ერთ-ერთი ყველაზედ უფრო რადიკალურ საშუალებას წარმოადგენს ვაზის დამარხვა. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ ჩვენი ოლქის დაბალი ზონის ჩავარდნილ ტაფობებში არსებული ვენახების ნაწილი ზოგიერთ წლებში საგრძნობლად ზიანდება. ასეთ კოლმეურნეობებში ვაზის დამარხვა უნდა იქნეს შემოღებული და ამ სამუშაოს ისინი დაახლოვებით ნოემბრის პირველ რიცხვებიდან უნდა აწარმოებდნენ (დემენისი, ქსუისი, წინაგარი, ძუკათყაუ, ყანჩავეთი, ნული და სხვა). ამ სამუშაოს ჩვენი კოლმეურნეები ნაკლებად იცნობენ და მათ იგი ძალიან რთულ საქმედ აქვთ წარმოდგენილი. კოლმეურნეობებში და რაიონებში მომუშავე აგრონომებმა პრაქტიკულად უნდა აჩვენონ მათ ვაზის გადაწვევის ტექნიკა და 12-15 სმ. სიმაღლით გუთნის საშუალებით მიწის მიყრა, შემდეგ კი ხელით მისი გასწორება.

ვაზის კულტურის წარმოებაში მნიშვნელოვან ღონისძიებას წარმოადგენს მწვანე ოპერაციები.

სამხრეთ ოსეთის მთელ რიგ კოლმეურნეობებში, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ზოგიერთ მოწინავე კოლმეურნეობას, მწვანე ოპერაციები მხოლოდ ნაწილობრივ ან სრულიად არ ტარდება, რაც აგროტექნიკის დაბალი დონის აშკარა მაჩვენებელია.

ჩვენს მევენახეები უნდა დავარწმუნოთ იმაში, რომ ვაზის ყლორტების ძლიერი ზრდა-განვითარება, ნორმალური დაყვავილება და მტევნების უკეთესად განვითარება მწვანე ოპერაციების გარეშე ყოვლად შეუძლებელია. ამ ღონისძიებას ფართო პროპაგანდა უნდა გაეწიოს ზამთრის პერიოდში მევენახეობის მუშაკთა მოკლევადიანი კვალიფიკაციის ასამაღლებელ კურსებზე მეცადინეობისა და ზაფხულის პერი-

ოდში პრაქტიკული მუშაობის დროს მოწყობილ საუბრებში

რამოდენიმე სიტყვა ვენახის სიმეჩხერის ლიკვიდაციის
 ღონისძიებების შესახებ. ოლქის კოლმეურნეობებში ვენახების მოვლა-პატრონობის დიდ ნაკლოვანებად ის უნდა ჩაითვალოს, რომ ბევრი მათგანი ძალზედ მეჩხერია, რაც სრული და მყარი მოსავლის მიღების საშუალებას არ იძლევა. ლენინგორის რაიონში სოფ. ძუკათყაყუსა და ორკოსნის, სტალინირის რაიონში სოფ. ხეთაგუროვის, არცევისა და ქსუისის კოლმეურნეობებში ვენახები იმდენად მეჩხერია, რომ კარგი დამუშავების პირობებშიც კი მოსავლიანობის გეგმებს ხშირად ნახევრადაც ვერ ასრულებენ. დანაკლისი ვაზების შევსება კი უმრავლეს მათგანში ჯერ კიდევ არადაამკმაყოფილებლად მიმდინარეობს.

აგროტექნიკური წესების თანახმად, დანაკლისი ვაზების შევსება დასაშვებია შერჩეული ნამყენის გამორგვით, გადაწიდვით და მხრის გაგრძელებით. თვითეულ მათგანის მიზანშეწონილობა განისაზღვრება ნარგავის ზრდა-განვითარების, ასაკისა და სიმეჩხერის მიხედვით. სოფ. ერედვის, არგვიცის და ძარწემის კოლმეურნეობებში უფრო ხშირად საქმის გაადვილების მიზნით ღონიერი ვაზის ერთ-ერთი მხარის გაგრძელებასა და იშვიათად კი გადაწიდვის ხერხს მიმართავენ.

ახალგაზრდა ვენახებში დანაკლისი ვაზების შევსებას კი კარგად განვითარებული და შერჩეული ჯიშის ნამყენის გამორგვით აწარმოებენ. ამ კოლმეურნეობებში აღნიშნული ხერხების გამოყენებით ვენახების მეჩხერეიანობა თითქმის ლიკვიდირებულია და კარგი მოვლა-დამუშავებით ყოველთვის მაღალ მოსავალსაც ღებულობენ. საჭიროა ამ ღონისძიებების ფართოდ დანერგვა განსაკუთრებით ზნაურის რაიონის თითქმის ყველა და ლენინგორის რაიონის ტრიფონის ველის გასწვრივ განლაგებულ კოლმეურნეობებში

ვაზის ზრდისა და მსხმოიარობისათვის საჭირო პირობების შექმნისათვის ერთ-ერთი მთავარი ღონისძიება ნიადაგის დამუშავებაა, რის მთავარ მიზანსაც შეადგენს: 1. სარეველა ბალახებთან ბრძოლა, 2. ნიადაგში სინოტივის მეტი რაოდენობით დაგროვება და მისი შენარჩუნება, 3. ნიადაგის ფიზიკური და ქიმიური თვისებების გაუმჯობესება.

ნიადაგის დამუშავება, როგორც წესი ტარდება როგორც შემოდგომა-ზამთრის, ასევე გაზაფხულისა და ზაფხულის პერიოდში.

უნდა აღინიშნოს, რომ ზრდა-განვითარებისა და მსხმოიარობის მხრივ ოლქში არსებული ვენახების საგრძნობი ნაწილის არაღამაკმაყოფილებელი მდგომარეობა ძირითადად წლების განმავლობაში ნიადაგის სუსტი დამუშავებით აიხსნება. ამ საქმეში, რა თქმა უნდა, პირველ რიგში კოლმეურნეობათა გამგეობებს მიუძღვით ბრალი, რომლებიც დროულად და ხარისხიანად არ უზრუნველყოფდნენ სამუშაოთა შესრულებას, მაგრამ კიდევ უფრო მეტი დანაშაული ამ საქმეში ყოფილ მანქანა-ტრაქტორთა სადგურებს და მათ ხელმძღვანელობას მიუძღვის. წლების განმავლობაში მათს განკარგულებაში მყოფი ვენახის დასამუშავებელი მანქანა-იარაღები გამოყენებული იყო ძალზე ცუდად, ბევრი მათგანიც ხშირად უმოქმედოდაც იდგა. ამ მხრივ არც ახლა არის სახარბიელო მდგომარეობა. კოლმეურნეობებს სუსტად ეხმარებიან რაიონში მომუშავე ინჟინერ-მექანიზატორები და აგრონომები, რომლებიც მტს-ების მსგავსად განზე დგანან მევენახეობაში მექანიზაციის ფართოდ დანერგვის საკითხებიდან.

როგორც ახალგაზრდა ასევე მსხმოიარე ვენახში ყოველწლიურად შემოდგომა-ზამთრის პერიოდში საჭიროა ფართოდ შემოვილოთ მწკრივთა შორისების ხენა 15-20 სმ. სი-

ჩაღლეზე და მწკრივების გამობარვა, გამოთხნა ერთი მხრივ რის მიყოლებით.

სინამდვილეში კი მწკრივთაშორისების ხენას მხოლოდ კოლმეურნეობათა ნაწილი აწარმოებს და ვენახების დიდი ნაწილი დაუმუშავებელი რჩება. გაზაფხულზედაც ეს სამუშაო ხშირად დაგვიანებითა და უხარისხოდ ტარდება. რაც ვერ უზრუნველყოფს ნიადაგში სინოტივის საჭირო რაოდენობით დაგროვებას და ნიადაგის თვისებების გაუმჯობესებას. ვაზი ძალზე ცუდად გრძნობს თავს, როცა ზოგიერთ კოლმეურნეობაში ნაცვლად 3-4 ჯერადი გამოთხნისა მწკრივებში ამ სამუშაოს მხოლოდ ერთხელ და ისიც დაგვიანებით აწარმოებენ. 4-6 ჯერად კულტივაციას ხშირად სულაც არ ატარებენ, რის გამოც მთელ რიგ კოლმეურნეობებში ვაზი საგრძნობლად დაიჩაგრა და ვენახების მნიშვნელოვანი ნაწილი მთლიანად განადგურდა (ოქონა, ისაკ-კაუ, სუნისი, ბეყმარი და სხვა).

ოქქის ბუნებრივი პირობები გვიკარნახებენ, რომ ვენახები ბევრ კოლმეურნეობაში შეგვიძლია ურწყავ ნაკვეთებზე გავაშენოთ (განსაკუთრებით ეს ეხება ზნაურისა და ლენინგორის რაიონს), მაგრამ თუ ახლად გაშენებულ ვენახებში ნიადაგის დამუშავების აგროტექნიკური დონე სათანადო სიმაღლეზე არ დავაყენეთ უნდა ვიცოდეთ, რომ იქ ვენახები ვერ იარსებებენ და ყოველგვარი შრომა უშედეგო იქნება.

ზნაურის რაიონის ზოგიერთ კოლმეურნეობაში (ნულა, ველები, ძვილეთი) ნიადაგის უხარისხოდ დამუშავების შედეგად ჭანგით, შალაფითა და სხვა სარეველა ბალახებით ვენახები იმდენად დასარეველიანდნენ, რომ მათი ერთბაშად მოსპობა შეუძლებელი გახდა, რაც დამლუპველად მოქმედობს ვაზის ნარგავებზე. მდგომარეობის გამოსწორების მიზნით ამ კოლმეურნეობებმა ნიადაგის დამუშავების დროს სისტემატურად, გულდასმით უნდა შეაგროვონ სარეველების ფესურები და დასწვან.

იმისათვის, რომ მაქსიმალურად გავადიდოთ ყურძნის მარცხენა სავლიანობა, მნიშვნელოვანი ყურადღება უნდა დაეთმოს ვენახის მორწყვას. ამ ღონისძიებების გატარება სამხრეთ ოსეთის რელიეფური პირობების თავისებურების გამო მხოლოდ ნაწილობრივ შეიძლება. იმ კოლმეურნეობებმა, რომლებსაც ვენახის მორწყვის საშუალებანი გააჩნიათ, ისე უნდა მოაწყონ რწყვის ორგანიზაცია, რომ იგი სავსებით შეეთარდებოდეს ნალექებისა და სითბოს რაოდენობას.

ვენათის, კეხვისა და ტირიფონის არხების აშენებამ დიდად გაზარდა ვენახების რწყვის შესაძლებლობანი. ამ საქმეში მნიშვნელოვან როლს შეასრულებენ ძალინისა და ძარწყმის სარწყავი სისტემის მშენებლობანი, რომელთა განხორციელებაც უახლოეს წლებშია გათვალისწინებული, ამით 200 ჰექტარამდე გაფართოვდება სასოფლო-სამეურნეო კულტურების რწყვის შესაძლებლობანი და მათ შორის ვენახისაც.

დიდ მნიშვნელოვან ღონისძიებად უნდა ჩაითვალოს სამხრეთ ოსეთში სარწყავი სისტემის მშენებლობა, რაც ადგილობრივ მცხოვრებთა საუკუნებრივ ოცნებას წარმოადგენდა. მისი განხორციელება მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლების წლებში გახდა შესაძლებელი.

უხსოვარი დროიდან მეტწილად უსარგებლო მდინარეება ახლა უკვე უხვად აწვდიან სარწყავ წყალს საკოლმეურნეო მიწებებს.

ახალი სარწყავი ფართობების ათვისებით დაბალი ზონის კოლმეურნეობების უმეტესობამ მოკლე ხნის განმავლობაში მკვეთრად გაადიდა სხვადასხვა სასოფლო-სამეურნეო კულტურების, მათ შორის, ვენახების მოსავლიანობაც.

მიუხედავად ამისა უადგილო არ იქნება შევნიშნოთ, რომ რიგ შემთხვევაში კოლმეურნეობები ჯერ კიდევ მთლიანად ვერ დაეუფლნენ ახლად ათვისებული მიწების რწყვის ტექნიკას, ზოგიერთი კოლმეურნეობა ჯერ კიდევ არ ადგენს სარწყავი წყლით სარგებლობის გეგმებს, რწყვაზე ხშირ შემ-

თხვევაში იყენებს ამ საქმის უცოდინარ კოლმეურნეებს ამის გამო ირღვევა მორწყვის წესები, და რაც ყველაზე უკურადღებოა, ადგილი აქვს ნიადაგის გადარეცხვისა და ჩახრამვის არც ისე მცირე შემთხვევებს.

სოფლის მეურნეობის რაიონული ინსპექციებისა და საოლქო წყალთა მეურნეობის სასისტემო სამმართველოსაგან რწყვის საქმის მოწესრიგებაში სერიოზული დახმარება დასჭირდებათ კოლმეურნეობებს. ფართოდ უნდა დაინერგოს ვენახების გვიან შემოდგომით და ადრე გაზაფხულზე რწყვაც. ამ მიზნით გამოყენებული უნდა იქნეს ხევებში მიმდინარე წყლის ნაკადულები, რომლებიც მეტწილად შემოდგომა ზამთრისა და ადრე გაზაფხულის პერიოდში მოქმედებენ.

* * *

როცა ლაპარაკია ოლქის მევენახეობის პერსპექტივებზე, არ შეიძლება მკითხველის ყურადღება არ შევაჩეროთ საძირე ვაზის სადედეების, ნამყენი ვაზის წარმოებაში არსებული მდგომარეობისა და მათი შემდგომი გაფართოვების ღონისძიებებზე.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ფილოქსერის გამანადგურებელი მოქმედებისაგან რომ ვენახები ყოველთვის დაცული იქნეს, მომავალშიც მისი ფართობების შემდგომი ზრდისათვის უნდა გამოვიყენოთ ნამყენი ვაზი.

ცნობილია, რომ მევენახეობის რაიონებში სანამყენე მასალად იყენებენ სასურველ დარაიონებულ ჯიშებს და მას ამყნობენ ფილოქსერა გამძლე ვაზის საძირეზე, ამიტომ ნამყენი ვაზის წარმოება რომ საძირე მასალით იქნეს უზრუნველყოფილი პირველ რიგში უნდა ვიზრუნოთ ფილოქსერა გამძლე ვაზის სადედეების გაშენებაზე.

ამჟამად, ოლქის კოლმეურნეობებში არსებული საძირე ვაზის სადედეების უმნიშვნელო ფართობი (5,5 ჰექტ.) ოდნავადაც ვერ აკმაყოფილებს მოთხოვნილებას, რის გამოც ყო-

ველწლიურად, რესპუბლიკის სხვადასხვა რაიონებიდან ჰქონდა აღებული ლერწის შესყიდვა და შემოზიდვა. ამისათვის მვეენახეობის კოლმეურნეობები რამოდენიმე ასეულ ათას მანეთს ხარჯავენ. ამგვარი დანახარჯებიდან რომ კოლმეურნეობები ვიხსნათ, საჭიროა საძირე ვაზის სადედეების არსებული ფართობები გავზარდოთ არანაკლებ ხუთჯერ.

საძირე ვაზის სადედეების გასაშენებლად ოლქში რეკომენდებულია ბერლანდიერის სხვადასხვა ჰიბრიდები: ბერლანდიერი X რიპარია №5-ბ, ბერლანდიერი X რიპარია №420 „ა“ და სხვა. ძირითადად ოლქის პირობებში მიზანშეწონილად ითვლება სადედეების გაშენება ამ ორი ჯიშით და ისიც ვენახებიდან საკმაოდ დაცილებით, ვინაიდან მათ ფოთლებზე ხშირად ფილოქსერა ბინადრობს და მსხმოიარე ვენახებზედაც ადვილად გადადის.

ოლქის კოლმეურნეობების შვიდწლიანი გეგმით ახალი ვენახები უნდა გაშენდეს 760 ჰექტარზე, გარდა ამისა კოლმეურნეობები და სოფლად მომუშავე მუშა-მოსამსახურეები ვაზის სარგავ მასალაზე დიდ მოთხოვნილებებს აყენებენ. ამიტომ სამხრეთ ოსეთში ყოველწლიურად ნახევარ მილიონამდე ცალი ნამყენია საჭირო. თუ გავითვალისწინებთ იმასაც, რომ ამ პერიოდში სახელმწიფო სანერგეებიდან მიღებული სარგავი მასალა ძირითადად საბჭოთა მეურნეობებში ვენახების გასაშენებლადაა განკუთვნილი, საჭირო ხდება ადგილობრივი მოთხოვნილებებისათვის ნამყენი ვაზის წარმოების შემდგომ განვითარებას ხელი მოვკიდოთ ოლქის დაბალი ზონის კოლმეურნეობებში.

ვაზის მყნობა პირველად სამხრეთ ოსეთის კოლმეურნეობებმა დაახლოვებით 25 წლის წინათ დაიწყეს და ამ საქმეს ცუდად არ დაეუფლნენ სტალინირის რაიონში სოფ. თამარაშენის, აჩაბეთის, კეხვის, ძარწემის, ხეთის, არგვიცის, ერედვისა და ქსუისის მაცხოვრებლები, ლენინგორის რაიონში სოფ. ლენინგორის, იკოთის, ქურთის, წირქოლის, ყანჩავე-

თის, ბოლის, ახალდაბისა და ახმაჯის, ზნაურის რაიონებში სოფ. აენევის, თიღვის, ნულისა და არკნეთის კოლმეურნეობები.

ჩვენი კოლმეურნეობები სანერგეში ნამყენის გახარების განსაკუთრებით მაღალ პროცენტებს აღწევდნენ ომის წინა წლებში. მის შემდეგაც იმდენად გაიზარდა გორული მწვანით, ჩინურითა და სხვა ჯიშებით დამყნობილი ვაზის სარგავი მასალის წარმოება, რომ ოლქიდან გატანილი ნამყენით დიდ ფართობებზე შენდებოდა ვენახები მეზობელი რაიონების კოლმეურნეობებშიც. 1939—1940 წლებში მარტო ახალციხის რაიონის კოლმეურნეობებისათვის ოლქის კოლმეურნეობებიდან შესყიდული იქნა 62000 ცალი პირველი ხარისხის ვაზის ნამყენი.

სამამულო ომის დამთავრების შემდეგ ჩვენში მევენახეობის შემდგომ განვითარებას საგრძნობლად შეუშალა ხელი საკუთარი პურით რესპუბლიკის უზრუნველყოფის არასწორად წამოყენებულმა პრობლემამ. ამ წლებში არა მარტო შეწყდა ახალი ვენახების გაშენება, პირიქით ხორბლის კულტურის გაფართოვების მიზნით ზოგიერთ კოლმეურნეობაში არსებული ვენახების გაჩეხვასაც კი მიყვეს ხელი.

მევენახეობის შემდგომი აღმავლობისათვის კვლავ გაჩაღდა მუშაობა სკკპ ცენტრალური კომიტეტის 1953 წლის სექტემბრის პლენუმის შემდეგ. კოლმეურნეობების დიდი ნაწილი ისევ შეუდგა სანერგეების მოწყობას და ახალი ვენახების გაშენებას. თუ წლების განმავლობაში ვენახების გაშენება თითქმის სრულიად შეწყდა, უკანასკნელი სამი წლის განმავლობაში (1957, 1958, 1959 წ. წ.) მიუხედავად სარგავი მასალის მკვეთრი ნაკლებობისა 300-მდე ჰექტარი ვენახი მაინც გაშენდა.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ნამყენი ვაზის ნაკლებობის გამო ვენახები უკანასკნელ წლებში ნაწილობრივ საკუთარ

ძირზე შენდებოდა, რის განმეორებაც დაუშვებლად მივიჩნით.

ცნობილია, რომ ვაზის მყნობა მეტად რთულ სამუშაოს წარმოადგენს. თუ მყნობის ყველა სამუშაოები თავის დროზე და ხარისხოვნად არ შესრულდა გახარების პროცენტი ხშირ შემთხვევაში ძალზე დაბალია. ნამყენის გახარებაზე მოქმედებს არა მარტო საძირისა და ნამყენის ურთიერთმოქმედების შინაგანი ფაქტორები, არამედ სხვა მრავალი გარეგანი პირობაც; ასეთებია მაგალითად ნამყენის ჭრილობის სიგრძე, საძირეებზე კვირტის სათანადო შერჩევა, სამუშაოთა სიზუსტე, შესრულების ვადების დაცვა და სხვა. რომელიმე მათგანის არაზუსტი შესრულებით ნამყენს შეიძლება დიდი ზიანი მივაყენოთ. ასე ხდება უკანასკნელ წლებში, მაგალითად სტალინირის სახელმწიფო ხეხილსანერგეში, სადაც ნამყენის გახარების მხოლოდ 20—22%-ს აღწევენ.

საქმე იმაშია, რომ როდესაც მყნობა და სანერგის მოვლადამუშავება გაპიროვნებულია ამ საქმის მცოდნე კვალიფიციურ პირებზე, ნამყენის გახარების პროცენტი საგრძნობლად მატულობს. სწორედ ამ საშუალებას მიმართავენ სოფ. ძარწემისა და ერედვის კოლმეურნეობებში და ისინი ხშირად გახარების 60—65%-საც აღწევენ.

ზემონათქვამიდან შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ იმ კოლმეურნეობებში, რომლებიც ვაზის ნამყენის გამოყვანას აწარმოებენ, მყნობის ყველა ოპერაცია და სანერგის მოვლა-დამუშავება მინდობილი უნდა ჰქონდეს ერთ-ერთ რგოლს, ამ დარგში გამოცდილი პირის მეთაურობით.

საჭიროა, რომ სადედის მოვლა-დამუშავებაც ამავე რგოლს დაევალოს, წინააღმდეგ შემთხვევაში სხვა პირების დამუშავებით ნაკლებად დაინტერესდებიან და გამოსავლიანობაც ყოველთვის მცირე იქნება.

რგოლში მომუშავე თვითეულ პირზე შეგვიძლია გავაპიროვნოთ 15-დან 20 ათასამდე ცალი ვაზის დამყნობა და

სანერგეში მისი შემდგომი მოვლა-დამუშავება. ასე
 ვა მაგალითად წლების განმავლობაში შ. ნასუაშვილის
 რგოლმა სოფ. თამარაშენში, შ. მეტრეველის რგოლმა სოფ.
 ძარწემის კოლმეურნობაში, გ. ტარიელაშვილის რგოლმა
 სოფ. ერედვის კოლმეურნობაში და წლის ბოლოს კარგი
 შედეგებიც მიიღეს.

კარგია, როდესაც მცნობაზე გაპიროვნებული რგოლი ვა-
 ზის დარგვასა და შემდგომ მოვლა-პატრონობას თვითონ
 აწარმოებს, მაგრამ იმ შემთხვევაში, როცა რომელიმე სამუ-
 შაო დაჩქარებით შესრულებას მოითხოვს დასაშვებია სხვა
 რომელიმე ბრიგადის ერთ-ერთი რგოლის დახმარებაც.

სამხრეთ ოსეთის რაიონებში მცნობის დაწყება კარგ შე-
 დეგს იძლევა 15-დან 25 მარტამდე. კოლმეურნობებში ამ
 სამუშაოს მოწყობა ჩვეულებრივ ნათელ ოთახშიც შეიძლება,
 მცნობის დამთავრების შემდეგ ნამყენი შეგვიძლია გამოვრყვა-
 ნოთ როგორც უსათბუროთ, ასევე სათბურიითაც.

სათბურით ნამყენის გამოყვანას უსათბუროსთან შედარე-
 ბით მეტი უპირატესობა ეძლევა, ვინაიდან ამ შემთხვევაში
 გახარების პროცენტი საგრძნობლად მატულობს. ჩვენს კოლ-
 მეურნობებს ნამყენი მეტწილად სათბურით გამოჰყავთ და
 სათბურებათ დათბუნებულ სხვადასხვა დანიშნულების შე-
 ნობებსაც მოხერხებულად იყენებენ. (თუმცა უკეთესია ტი-
 პიური სათბურების ამენება თუ კი ამის შესაძლებლობანი
 გვექნება) სათბურად გამოყოფილ შენობას დროებით მოწ-
 ყობილი ღუმელით ათბობენ იმ ვარაუდით, რომ დღე და ღა-
 მის განმავლობაში ჰაერის ტემპერატურა 25—26° აღწევდეს.
 სათბურიდან ნამყენი 15—17 დღის შემდეგ გადააქვთ უფრუ
 გრილ და სრულიად ნათელ ოთახში, ეგრეთწოდებულ საკაფე
 განყოფილებაში. აქ იგი 1 ან 2 დღეს რჩება, რის შემდეგაც
 პირდაპირ სანერგეში გაიზიდება დასარგავად.

უსათბუროთ გამოსაყვანი ნამყენი დამცნობისთანავე იმა-
 ვე დღეს ირგვება. დამცნობისას საძირისა და სანამყენს შეე-

როებიან ადგილზე 5—6 ზოლად რაფიას ან ძაფს ახვევენ. საწარმოდ გამოყოფილ, წინასწარ დამუშავებულ და განოციერებულ ნაკვეთში ნამყენებს სარგავი პალოების დახმარებით მწკრივში ათ-ათი სანტიმეტრის დაშორებით რგავენ. ნამყენებს, რგავენ ისე რომ მყნობის ადგილი ნიადაგის ზედაპირიდან 2—3 სანტიმეტრის მაღლა რჩება. მწკრივებს, რომელთა შორისაც 70—75 სანტიმეტრი მანძილი რჩება ზევიდან კოკოლების სახით 5—6 სანტიმეტრის სიმაღლით გაფხვიერებული მიწა ეყრება. კოკოლები სივანით დაახლოებით 26—30 სანტიმეტრს უნდა იკავებდეს.

ზოგიერთ კოლმეურნეობაში ნამყენის გახარების დაბალ პროცენტის მთავარი მიზეზი, ის არის, რომ საწარმე წესიერად არ მუშავდება.

საჭიროა, რომ ყოველი წვიმის შემდეგ კოკოლები სათანადო სიფრთხილის დაცვის ხელით ფხვიერდებოდეს; მწკრივთაშორისები ყოველ 2 კვირაში ერთხელ თოხით უნდა დამუშავდეს, რათა საწარმე თუ საწყყავ ნაკვეთზეა მოწყობილი, რამოდენიმეჯერ მოირწყოს, შემრობისთანავე გაითოხნოს და კოკოლები გაფხვიერდეს.

ჩვენი საკოლმეურნეო საწარმეების მუშაობის ძირითად ნაკლოვანებად უნდა ჩაითვალოს ის, რომ მთელი ვეგეტაციის პერიოდში ნამყენი ბორდოს 1% ხსნარით მხოლოდ 2 ან 3-ჯერ იწამლება, რაც რა თქმა უნდა, არასაკმარისია. ეს სამუშაოების მიხედვით დაახლოებით კვირაში ერთხელ მაინც უნდა ტარდებოდეს. სერიოზული ყურადღება უნდა დაეთმოს აგრეთვე ივნისისა და ივლისის თვეებში საძირიდან ამონაყარი ყლორტებისა და სანამყენდან გამოღებული ფესვების შეჭრას, რაზედაც ზოგიერთ კოლმეურნეობაში ნაკლებად ზრუნავენ.

***

ისევე როგორც საერთოდ, ოლქის იმ კოლმეურნეობაშიც, სადაც ვენახების გაშენება იგეგმება. აუცილებლად გათვა-

ლისწინებული უნდა იქნეს სასუქის არსებული რესურსები და ვაზის კულტურისათვის მისი გამოყენების შესაძლებლობანი. არ შეიძლება იმის დავიწყება, რომ ვაზი, რომელიც ერთდაიგივე ნაკვეთზე რამოდენიმე ათეული წლების განმავლობაში საზრდოობს პერიოდულად სასუქის შეტანის გარეშე, ზრდა განვითარებისა და მოსავლის მოცემის უნარს თანდათან კარგავს, ბოლოს კი დალუპვის პირამდე მიდის.

ცნობილია, რომ ვაზი მრავალი სხვადასხვა საკვები ელემენტებით საზრდოობს, რომელნიც გარკვეულ როლს ასრულებენ ვაზის კვებაში და ერთმანეთს ვერ სცვლიან. ძირითადად იგი საზრდოობს აზოტით, ფოსფორით, კალიუმით, კალციუმით, მაგნიუმით, რკინით, გოგირდით და სხვა. აქედან მთავარ როლს აზოტი, ფოსფორი და კალიუმი ასრულებენ.

მევენახეობის დარგში მომუშავე კოლმეურნეობები, რომ კოველთვის მიზანშეწონილად იყენებდნენ სხვადასხვა სახის სასუქებს, საჭიროა საკმაოდ ერკვეოდნენ ვაზის მთავარი საკვები ელემენტების დანიშნულებაში.

ამ კულტურის ერთ-ერთ მთავარ და აუცილებელ საკვებ ელემენტს აზოტი წარმოადგენს, რომელიც საკმაოდ დიდი რაოდენობით გვხვდება ფოთლებში და მოხარდ ნაწილებში. აზოტით მდიდარ ნიადაგებში ვაზის ფოთოლი ინტენსიურად შეფერილი მწვანე ფერისაა და მისი საშუალებით მცენარე უფრო კარგად ითვისებს და გადაამუშავებს ნიადაგიდან მიღებულ საკვებ ნივთიერებას. კარგად ვითარდება ამ შემთხვევაში ნაყოფიც და იგი მუდამ ჩინებულად არის შეფერილი. აზოტის სიმცირის შემთხვევაში კი პირიქით, ფოთლები უფრო სუსტად ვითარდებიან და საგრძნობლად მომწვანო მოყვითალო ფერში გადადიან.

მხედველობაში უნდა გვქონდეს ისიც, რომ იმ ნიადაგებში, სადაც აზოტი საჭირო რაოდენობაზე მეტი მოიპოვება, ვაზის სავეგეტაციო პერიოდი შესამჩნევად გრძელდება, რაც

აფერხებს ერთწლიანი რქის მომწიფებას და ამცირებს ვაჭარის გამძლეობას ყინვისაღმი.

სანაყოფე კვირტების ჩასახვისა და ყურძენში შაქრის დაგროვებისათვის ვაზის აუცილებელი საკვები ელემენტი ფოსფორია. იგი დიდ გავლენას ახდენს მოსავლიანობაზე და მის ხარისხზე. ფოსფორით მდიდარ ნიადაგებში მიღებული ღვინოები მეტად ექსტრაქტიანი და ნაზი ბუკეტისანი არიან.

ვაზის კვებისათვის არა ნაკლები მნიშვნელობა აქვს კალიუმს, რომელიც ხელს უწყობს მკვრივი მერქნის შექმნას და ამით მის გამძლეობას ყინვისაღმი. იგი ხელსაყრელ პირობებს ქმნის, აგრეთვე, ყურძენში შაქრის დასაგროვებლად.

როგორც ზემოდ იყო აღნიშნული, ვაზის კვებისათვის ბევრი კიდევ სხვა ელემენტია საჭირო, მაგრამ სასუქების სახით იშვიათად შეგვაქვს ისინი ნიადაგში, რადგან მეტწილად ნიადაგი მათ საკმაო რაოდენობით შეიცავს.

მთავარი საკვები ელემენტების შეტანა ნიადაგში შეიძლება როგორც ორგანულ, ასევე მინერალური სასუქების სახით.

ორგანული სასუქი, ნაკელის სახით, ჩვენი ოლქის თითქმის ყველა კოლმეურნეობაში ყოველწლიურად საკმაოდ დიდი რაოდენობით გროვდება, რაც მნიშვნელოვანი ოდენობით შეგვძლია შევიტანოთ სხვადასხვა სასოფლო-სამეურნეო კულტურების ქვეშ და მათ შორის, ვენახებშიც.

მიუხედავად ამისა, ოლქის უმრავლეს კოლმეურნეობაში ნაკელის დამზადება და შენახვა მოწესრიგებული არ არის. მინდვრად და ბალ-ვენახებში მისი მხოლოდ ნაწილის გაზიდვა ხდება და ხშირად ისიც ისეთი სახით, რომელსაც თავისი კვებითი ღირებულების დიდი ნაწილი უკვე დაკარგული აქვს.

ეს უმთავრესად იმით აიხსნება, რომ პირუტყვის სადგომ ბინებთან კოლმეურნეობებს ნაკელსაცავები არ გააჩნიათ. სადგომი ბინებიდან გამოტანილი ნაკელი წლიდან-წლამდე უწყე-

სრიგოდ არის გაბნეული მის გარშემო და თუ მინდვრულ ბალ-ვენახებში გააქვთ, იქაც ვიდრე ჩაიხვნებოდეს და უვარგისი ხდება.

ნაკელი რომ წესიერად ინახებოდეს და დაცული იქნეს ჩარეცხვისა და მზის სხივების მოქმედებით გამოწვეული ვამოფიტვისაგან, მისი დაგროვება უნდა ხდებოდეს პირუტყვის სადგომებიდან დაახლოებით 50 მეტრამდე მანძილით და მოსახლეობიდან 200 მეტრამდე დაცილებით კეთილმოწყობილ ნაკელ-საცავებში. ამ შემთხვევაში ნაკელში არსებული საკვები ელემენტები თითქმის მთლიანად ინახება და ჩვენი პირობებისათვის თითოეულ ჰექტარ ვენახში სრულიად სამარისია მისი 50-დან 60 ტონამდე შეტანა 3—4 წელიწადში ერთხელ.

ოლქის კოლმეურნეობების ფერმებთან ნაკელსაცავების მოწყობა მეტად საჭირო ღონისძიებაა და ყველა საშუალება უნდა ვიხმაროთ იმისათვის, რომ თვითეულმა კოლმეურნეობამ უახლოეს ხანში აუცილებლად იქონიოს ცოტად თუ ბევრად კეთილმოწყობილი ნაკელსაცავი. ნაკელსაცავიდან, როცა ნაკელი მინდვრად ან ბალ-ვენახში მიიზიდება, იგი შტაბელებად უნდა დაიყაროს და ორივე მხრიდან მიიტკეპნოს. ამ მდგომარეობაში იგი დაიტოვება ვიდრე მის ჩახენას ან ჩაბარვას არ დავაპირებთ, ამ ღონისძიებების გატარებით კოლმეურნეობებს საშუალება მიეცემათ ერთიორად გაზარდონ ნაკელის შეტანის ეფექტიანობა, მიაღწიონ ვენახის ნიადაგის ფიზიკური თვისებების გაუმჯობესებას და ყურძნის მოსავლიანობის მკვეთრად გადიდებას.

ჩვენს კოლმეურნეობებში ჯერ კიდევ გამოუყენებელია პირუტყვის სადგომი ბინებიდან გამონადენი თხევადი მასა-წუნწუხი, რომლის შემადგენლობაც დამოკიდებულია მისი მიღებისა და შენახვის პირობებზე. ბოსლებიდან გამოსულა წუნწუხი მეტ შემთხვევაში იქვე მიწაში იყონება და, მიუხე-

დავად უძვირფასესი კვებითი თვისებებისა უსარგებლოდ იყარება.

ნიადაგის გაპოხიერებისათვის წუნწუხის გამოყენების მიზნით პირუტყვის სადგომ ბინებთან უნდა მოვაწყოთ ცემენტით გალესილი საწუნწუხე ორმოები, რომლებიც თავისი მოცულობით უნდა იტევდეს ორი თვის განმავლობაში მიღებულ წუნწუხს. მისი სიღრმე 2 მეტრს არ უნდა აღემატებოდეს და ჰქონდეს კარგად მორგებული სახურავი.

ერთი წლის განმავლობაში საშუალოდ თვითეული სული მსხვილფეხა რქიანი პირუტყვი იძლევა 2 — 2,5 კუბ. მეტრ წუნწუხს რაც 10 კილოგრამ კალიუმსა და 5 კილოგრამ აზოტს უდრის.

მიზანშეწონილად არის მიჩნეული წუნწუხის შეტანა ვენახში გაზაფხულზე ან დამატებით კვების სახით ზაფხულის განმავლობაში 3-ჯერ, პირველად 15—20 დღით ადრე ყვავილობამდე, მეორედ ყვავილობის დასასრულს და მესამედ — ყურძნის სიმწიფის დაწყებამდე.

ორგანული სასუქებიდან ვენახის გასაპოხიერებლად ფართოდ უნდა შემოვიღოთ აგრეთვე კომპოსტის შეტანა, რაც წარმოადგენს ყოველგვარი ნარჩენების მიწასთან შენარევს. იგი თვეების განმავლობაში გროვებად დაყრილი იხრწნება და შეიცავს იმ საკვებს, რომელიც მის შემცველ მასალაში იყო. ამგვარად მომზადებული კომპოსტის გამოყენება საუკეთესო საშუალებაა მეურნეობაში არსებული სასუქების დანაკლისის შესავსებად.

უკეთეს შედეგს იძლევა აკადემიკოს ლისენკოს მიერ შემუშავებული მეთოდით მომზადებული ნაკელ-მიწიანი კომპოსტი, რაც შემდეგნაირად მზადდება:

გამოყოფენ კარგი ხარისხისა და დაკორდებული მიწის გარკვეულ ფართობს, რომელსაც მოხნავენ 13—15 სანტიმეტრის სიღრმეზე, ყოველ 1000 კვ. მეტრზე შეაქვთ 40 ტონამდე მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის ახალი ნაკელი, მასვე უმატებენ 3—4 ტონა სუფერფოსფატს და ხნავენ ხელმე-

ორედ 2—3 სანტიმეტრით მეტი სიღრმით. ამის შემდეგ ველი ერთი კვირის შემდეგ აწარმოებენ კულტივაციის და გამოშრობის შემთხვევაში რწყავენ სუფერფოსფატში შეზავებული წუნწუხით. დაახლოებით 40 დღის შემდეგ კომპოსტი უკვე მზად არის და შეიძლება მისი შეტანა ვენახის რიგშორისებში. ამგვარად შემზადებული კომპოსტის შეტანით ყურძნის მოსავალი 30—40%-ით იზრდება.

ყურძნის უხვი და მყარი მოსავლის მიღების მიზნით ოლქის კოლმეურნეობებმა ხელი უნდა მოკიდონ ვენახებში მანერალური სასუქების შეტანასაც. ვენახისათვის საჭიროა აზოტის, ფოსფორისა და კალიუმის არსებული ყველა სახის სასუქი.

აზოტოვანი სასუქებიდან უმჯობესია მევენახეობაში გამოვიყენოთ ნატრიუმის და ამონიუმის გვარჯილები. აგრეთვე გოგირდმჭაუა ამონიუმის (განსაკუთრებით ძირითადი შეტანისას), ფოსფოროვანი სასუქებიდან სუპერფოსფატი და პრეციპიტატი, კალიუმის სასუქებიდან კალიუმის მარილი, სილვინიტი და ნაცარი. ეს უკანასკნელი ისევე როგორც ყველა სხვა სახის სასუქი, მშრალ ადგილას უნდა ინახებოდეს. ნაცარი როგორც სასუქი, ისევე როგორც სხვა მცენარეებისათვის ჭაზისთვისაც დიდად გამოსადეგია.

არის ხოლმე შემთხვევა, როდესაც სხვადასხვა ქარხნებიდან შემოზიდულ სასუქს ყოველთვის თან არ ახლავს პროცენტული შემადგენლობისა და სხვა თვისებების მაჩვენებელი ეთიკეტი. ასეთ შემთხვევაში მისი ნიმუშები უნდა გაისინჯოს ადგილობრივ აგროქიმიურ ლაბორატორიაში.

თუ გამოცდილება გვაქვს, სასუქების გამოცნობა და მისი თვისებების გაგება ლაბორატორიის გარეშეც შეიძლება. ასე მაგალითად, უნდა გვახსოვდეს, რომ ნატრიუმის გვარჯილასშირად ტენიანი, კრისტალური გამჭვირვალე მსხვილმარკვლოვანი, თეთრი ან მუქი ყვითელი ფერისაა, წყალში კარ-

გად იხსნება და ცეცხლზე ადვილად ფეთქდება. კალციუმის გვარჯილა თეთრი ფერისაა, შედგება ცალკეული გორბებისაგან, წყალში კარგად იხსნება, ცეცხლთან დნება და სტოეებს კირის თეთრ ფიფქს. ამონიუმის გვარჯილა უმთავრესად გვხვდება მსხვილი კრისტალური თეთრი ფხვნილის სახით. ოღნავ ყვითელი შეფერვით. წყალში კარგად იხსნება და წვის დროს მკვეთრი თეთრი ფერის ალს იძლევა. სუფერფოსფატი სხვადასხვა სიმსხოს მარცვლოვანი რბილი ფხვნილია, გვხვდება სხვადასხვა ფერისა, თეთრიდან ღია ნაცრის ფერამდე. ხასიათდება მკავე სუნით, წყალში იხსნება და ცეცხლზე თითქმის არ იცვლება, იძლევა რეზინის სუნს. სილენინტი მარცვლოვანი მოვარდისფრო, მურაფერისაა, მისი ცალკეული კრისტალები შეფერადებულია წითლად. ცეცხლში კრისტალები სკდება.

ასევე მკვეთრი განმასხვავებელი ნიშნები ახასიათებს სხვა დანარჩენი სახის სასუქებსაც, თუმცა ზოგიერთ შემთხვევებში, მათი შეფერვა, სტრუქტურა და სხვა თვისებები ნაწილობრივად იცვლება შენახვის პირობების შესაბამისად.

ვაზის კულტურის ქვეშ მინერალური სასუქების გამოყენების კარგი პრაქტიკა გააჩნიათ სოფ. წირქოლის, ყანჩავეთის, იკოთის, თამარაშნის, ერედვისა და არგვიცის მშრომელებს, რომლებსაც ამ საშუალებით ყურძნის მოსავალი გარკვეული ფართობების თვითულ ჰექტარიდან 120—130 ცენტნერამდე არა ერთხელ გაუდიდებიათ. კოლმეურნეობებში კარგი შედეგები მოგვცა მსხმოიარე ვენახების ურწყავ ნაკვეთებში ჰექტარზე 100—130 კგ. აზოტის, 60-დან 100 კგ. ფოსფორისა და 60-დან 100 კგ. კალიუმის შეტანამ, სარწყავ ნაკვეთებში, როგორც ეს დაკვირვებამ დაგვანახვა, მათი ნორმების 10—15%-ით გადიდებაც საკმარის ეფექტს იძლევა. მოსავლის მნიშვნელოვნად გადიდების ეს ღონისძიება ჩვენი კოლმეურნეობებისათვის არც თუ ისე ძნელი ხელმისაწვდომია და საჭიროა მისი ფართოდ დანერგვა.

ისევე, როგორც საქართველოს მევენახეობის ყველა რაიონში, ოლქის საკოლმეურნეო ვენახებს მავნებლები და სოკოვანი დაავადებანი იმდენად საგრძნობ ზიანს აყენებენ, რომ მევენახეებს მათთან საბრძოლველად სერიოზული ღონისძიებების გატარება სჭირდებათ.

ფილოქსერა, ვაზის აბლაბუდის მკეთებელი ტიკვა, ამიერკავკასიის მარმარილოს ღრაჭა, ჭრაქი (მილდიუმი) და ნაცარი (ოიდიუმი) დღემდე ითვლებიან ყველაზე საშიშ მავნებელ ავადმყოფობებად, რომლებსაც დიდი ზიანის მოტანა შეუძლიათ. ფესვის ფილოქსერა ოლქის ტერიტორიაზე 1893 წელს ცხინვალის მიდამოებში იქნა აღმოჩენილი და, როგორც ზენით იყო აღნიშნული, სწრაფად იწყო გავრცელება ყველა რაიონში.

თავის დროზე, სათანადო ზომების მიუღებლობის გამო, ფილოქსერამ მუსრი გააულო მაშინდელ მევენახეობას და ჩვენს ვენახებში იმდენად დამკვიდრდა, რომ ამჟამად არსებული ვენახების თითქმის ყველა ფართობებში გვხვდება. ფესვის ფილოქსერის წინააღმდეგ ბრძოლის ყველაზე რადიკალური საშუალება არის ადგილობრივი, ჩვენთვის მისაღები ჯიშების დამყნობა სპეციალურად შერჩეულ ფილოქსერა გამძლე ვაზის საძირეზე. საძირე ვაზის სადედეების გაფართოების დროს უნდა გვახსოვდეს ფოთლის ფილოქსერისაგან მათი დაზიანების დიდი შესაძლებლობა.

სადედეები, რომ ფოთლის ფილოქსერის დაზიანებისაგან დავიცვათ საჭიროა შემოდგომაზე ან ადრე გაზაფხულზე ვაზებს თავზე შემოვავაროთ მიწა 12—15 სმ სიმაღლით კონუსების სახით. ამ ღონისძიებით ყლორტების განვითარებას ვაგვიანებთ. ფოთლის ფილოქსერის გამოჩეკის პერიოდში ფოთლები ჯერ კიდევ განუვითარებელია, მავნებელ მწერს არ გააჩნია რა საკვები განვითარებული ფოთლების სახით.

სუსტდება და იღუპება. ამ ღონისძიებას ჩვენი კოლმეურნეობები არ ატარებენ და სწორედ ეს არის ერთ-ერთი მიზეზი იმისა, რომ 1940 წლამდე სტალინის, ლენინგორისა და ზნაურის რაიონების კოლმეურნეობებში გაშენებული სადედეების უმეტესობა დაიღუპა. მომავალში სადედეებისადმი ასეთი უदारდელი დამოკიდებულება აღარ უნდა განმეორდეს.

უკანასკნელ წლებში ჩვენს ვენახებში შესამჩნევად გავრცელდა ვაზის აბლაბუდის მკეთებელი ტკიპა. ამ ხუთი წლის წინათ იგი მასიურად აღმოჩნდა სოფელ თამარაშენში, აჩაბეთსა და ხეითში. შემდეგ იგი სხვა კოლმეურნეობებშიც გავრცელდა. ტკიპა იმდენად სწრაფად მრავლდება, რომ წელიწადში 9 თაობას იძლევა და აზიანებს ვაზის ახალ გამოსულ ნაზ ყლორტებსა და ფოთლებს. შემდეგში კი მარტო ფოთლებს. მის წინააღმდეგ გამოყენებულია ბრძოლის მექანიკური და ქიმიური მეთოდები. ბრძოლის მექანიკურ საშუალებას წარმოადგენს ტკიპით დასახლებული ვაზის შტამბების გაფხეკა-გასუფთავება, ჩამონაფხეკის გარეთ გატანა და დაწვა, რადგან ტკიპა ვეგეტაციის პირველ პერიოდში ვაზის პირველ სამ ფოთოლზე სახლდება, საიდანაც მასიურად ვრცელდება, საჭიროა მათი მოცილება გამოჩენისთანავე. ფოთლები უნდა შეგროვდეს ვედროებში, გატანილი იქნას ვენახიდან და დაიწვას.

ამ მავნებლის წინააღმდეგ საბრძოლველად კვირტების დაბერვამდე კარგ შედეგს იძლევა 3 პროცენტის ნავთობის ხეთის ემულსია-კონცენტრატით ვაზის მთლიანად გაბანვა. ვეგეტაციის პერიოდში რეკომენდირებულია ვაზის შესხურება-გაბანვა ფიოფოსის კონცენტრატით ორჯერ. შემდეგ ვადებში: პირველი წამლობა ყლორტებზე პირველი სამი ფოთლის შემჩნევიდან 5 დღის შემდეგ; მეორე წამლობა პირველ შესხურებიდან 7 დღის შემდეგ; წამლობისთვის მზადდება 0,15 პროცენტის ემულსია, რისთვისაც ყოველ ლიტრ

წყალზე აიღება 1,5 გრამი კონცენტრატი. ეს პრეპარატი ჩვენს პირობებში აუცილებლად უნდა იქნეს გამოყენებული, სადაც კი ტკიპებია გავრცელებული.

ვენახებში ცალკეული ვაზების სერიოზულ დაზიანებას იწვევს აგრეთვე მარმარილოს ღრაქა.

ხშირად მნახველთა გაკვირვებას იწვევს ის, რომ სრულიად ნორმალურად განვითარებული მსხმოიარე ან ახალგაზრდა ვაზი რამოდენიმე დღის განმავლობაში სუსტდება, ფოთლები დაუქცნება და ხმება.

გარეგნული შეხედულებით ვაზი თითქოს ძლიერი და სალი იყო, მაგრამ რატომღაც უეცრად დაიღუპა, როდესაც ასეთ ვაზს ფესვიანად მიწიდან ფრთხილად ამოვთხრით, დავინახავთ, რომ ვაზი მარმარილოს ღრაქას მატლისაგან დაზიანების გამო გამხმარა. მავნებელი ნიადაგში წლების განმავლობაში მატლის სტადიაში ცხოვრობს და დიდი რაოდენობით აზიანებს, როგორც მსხმოიარე ვაზებს, ასევე სანეოგეში დარგულ ნამყენ ვაზსაც.

მარმარილოს ღრაქას წინააღმდეგ ბრძოლა უნდა ვაწარმოოთ ნიადაგის დამუშავებისას მისი ხელით შეგროვებითა და დაწვით. ბრძოლა შეიძლება აგრეთვე ქიმიური შხამებითაც (ჰექსაქლორანი, დუსტი).

არის შემთხვევები, როდესაც სანერგეებს საგრძნობ ზიანს აყენებს აგრეთვე ბოსტანა ანუ მახრა, ჩვენს კოლმეურნეობებში იგი ბოსტანას სახელწოდებით არის ცნობილი და ძირითადად ფხვიერ, ღრმა, ნოყიერ და თანაც თბილ და ოდნავ ნესტიან ნიადაგებში ბინადრობს.

ზნაურის რაიონის სოფ. ავნევის, სტალინირის რაიონის სოფ. კეხვის კოლმეურნეობებში ბოსტანას წინააღმდეგ საბრძოლველ ღონისძიებებს შორის ბაზოებისა და კოკოლების ქვეშ მიწაში ჰექსაქლორანის ფხვნილის შეტანამ კარგი შედეგი მოგვცა. ამ საშუალებით მის წინააღმდეგ ბრძოლა წარმატებით შეგვიძლია ვაწარმოოთ ყველა კოლმეურნეობაში.

ოლქის ვენახებში სოკოვანი დაავადებებიდან ყველაზე უფრო მეტი ზიანის მომტანს ჭრაქი და ნაცარი წარმოადგენენ. ისინი ვაზის ყველა მწვანე ნაწილს აზიანებენ და ძლიერად დაავადების შემთხვევაში მათ მიმართ თუ სათანადო ღონისძიება არ გატარდა, მოსავალი შეიძლება მთლიანად დაიკარგოს. ვაზის ამ დაავადებასთან ბრძოლას შედარებით კარგად არიან დაუფლებულნი ის კოლმეურნეობები, რომელთა მოსახლეობასაც უკანასკნელ ხანამდე ტრადიციულად შემორჩათ ვაზის კულტურის წარმოება, მისი მოვლა-დამუშავების ჩვევა; იმ კოლმეურნეობებში კი, სადაც მევენახეობის აღორძინებას ამ ბოლო ხანებში შეუდგნენ (ლენინგორის რაიონის სოფ. წინაგარი, ძუკათყაუ, ორჭოსანი, აბრევი, სტალინირის რაიონის სოფ. ხეთაგუროვი, ტბეთი, ზნაურის რაიონის: სოფ. მუგუთი, ველები, ზნაური, თიღვა, ოქონა, სუნისი და სხვა), ჭრაქთან და ნაცართან ბრძოლას, სამუშაო-როდ, ჯერ კიდევ სრულყოფილად ვერ ეუფლებიან, რის გამოც მათი ვენახები ხშირად მცირე მოსავალს იძლევიან.

ჭრაქით დაავადების შემთხვევაში ფოთლის ზედა მხარეზე მოყვითალო ფერის ლაქები ჩნდება, ქვედა მხრიდან ისინი დაფარული არიან თეთრი ფითქით და ჰაერის ტენიანობისა და მაღალი ტემპერატურის გავლენით სწრაფად ხმებიან. თეთრი ფითქით მთლიანად იფარება აგრეთვე ყვავილებიც, რომლის მოქმედებით ყვავილი ცვივა და რჩება მხოლოდ კლერტი.

როგორც ცნობილია, ჭრაქის წინააღმდეგ ბრძოლის რა-დიკალურ საშუალებას ბორდოს ერთ პროცენტის ხსნარით შესხურება წარმოადგენს. ამ ხსნარის შემზადება დიდ სირთულეს არ წარმოადგენს და ჩვენი კოლმეურნეობები კარგად ახერხებენ კიდევ, მაგრამ ჭრაქით ვენახების დაზიანება ბევრჯერ გამოწვეულია წამლობის ვადების უხეში დარღვევით; ზოგჯერ კი ისეთ უყურადღებობასაც აქვს ადგილი, რომ წამლობას იშვიათ შემთხვევებში ატარებენ.

ჭრატის წინააღმდეგ ბრძოლის მთელ სირთულეს ის მოადგენს, რომ თითქმის ყოველი წვიმის შემდეგ და ტენიანობის საგრძნობლად გადიდებისთანავე წამლობას მაშინვე უნდა ვატარებდეთ, ყოველგვარი დაგვიანების გარეშე. ჭრატთან ბრძოლის ეს პრინციპი გამოუცდელი ან დაუდევარი მევენახეების მიერ ძალიან ხშირად უხეშად ირღვევა და ბორდოს სითხით შესხურებას მაშინ აწარმოებენ, როცა ჭრატმა ვაზის დაზიანება უკვე მოასწრო. ამიტომ საჭიროა საფუძვლიანად განუუმართოთ მევენახეობის დარგის მუშაკებს, რომ ბევრჯერ ამ ღონისძიების გამოსაყენებლად დაკარგული თვითეული საათი ძვირად გვიჯდება და დიდი ზიანი აღგება შეუძნეობას.

საგრძნობი ზიანი შეიძლება მივაყენოთ ვენახს, თუ ხსნარიც არა წესიერად იქნა შემზადებული.

ნაცარიც ჩვენი ვენახების დიდ ნაწილს საგრძნობ ზიანს აყენებს და მასთან ბრძოლა დიდ სიფრთხილესა და ამ საქმისადმი სიყვარულს მოითხოვს. ამ სოკოვანი დაავადებით გამოწვეული ზიანი რომ თავიდან იქნეს აცილებული საჭიროა ყოველთვის მზად ვიქონიოთ მშრალ პირობებში შენახული გოგირდი, რის შეფრქვევაც აუცილებელ საჭირო ღონისძიებას წარმოადგენს.

* * *

ვაზის ჯიშების შერჩევისა და აგროტექნიკურ ღონისძიებათა სისტემის დადგენისას საჭიროა იმის ცოდნა თუ რა ელემენტებისაგან შედგებიან ისინი და ამ ელემენტებზე მოქმედი რა საშუალებანი არსებობენ, რომელნიც უზრუნველყოფენ ვენახების ისეთ მდგომარეობას, რომლის დროსაც მიიღება ყურძნის მაღალი მოსავალი.

ცხადია, რომ რაც უფრო დიდია ვენახის თვითეულ ჰექტარზე ნაყოფის მომცემი ყლორტების რაოდენობა, მით უფრო მეტია მტევანთა რაოდენობა და მაშასადამე მაღალია მო-

სავლიანობაც. გარდა ამისა, ცნობილია, რომ ნაყოფის მომცემი ყლორტებზე ხშირად სხვადასხვა რაოდენობით არაერთნაირი სიდიდის მტევნები ვითარდებიან, რასაც უდაოდ დიდი მნიშვნელობა აქვს მოსავლის განსაზღვრისათვის. ამგვარად, მსხმოიარობისა და მოსავლიანობის პირველ მაჩვენებლად ვენახის ფართობის გარკვეულ ერთეულზე, მსხმოიარე ყლორტების რაოდენობა უნდა იქნეს მიჩნეული.

ნაყოფის მომცემი ყლორტების პროცენტული რაოდენობა დიდად არის დამოკიდებული უშუალოდ ამ კულტურის წარმოების ადგილობრივ პირობებზე. ასე მაგალითად, ჩვენთან გავრცელებულ საშამპანურე და სასუფრე ღვინის ვაზის ჯიშებს ყოველთვის ნაყოფის მომცემი ყლორტების გაცილებით მეტი პროცენტი ახასიათებთ, ვიდრე მკაცრი ზამთრის პირობებისათვის განკუთვნილ ვაზის ჯიშებს. გარდა ამისა უფრო ხშირად ცენტრალური გაადგილების კვირტებიდან განვითარებულ ნაზარდებში ნაყოფის მომცემი ყლორტები უფრო მეტია, ვიდრე დანარჩენ ნაზარდებში. ვაზის თითოეულ ჯიშის მცენარეთა განვითარების პროცესში სათანადო აგროტექნიკური ღონისძიებების გატარებით შეგვიძლია დიდად შევეუწყოთ ხელი სანაყოფე კვირტების რაოდენობის მნიშვნელოვნად გადიდებას. ყვავილედის პირველი გამოჩენისა და ყვავილობის წინა პერიოდში მინერალური სასუქებით ვაზის გამოკვება (ჰექტარზე 30—30 კგ. აზოტი, ფოსფორი და კალიუმი) სანაყოფე კვირტების ჩასახვაზე მომდევნო წლისათვის ყლორტებზე მტევანთა რაოდენობის გადიდებისათვის საკმაოდ დიდ ეფექტს იძლევა. ნაყოფის მომცემი კვირტების რაოდენობა შესამჩნევად იცვლება აგრეთვე მაშინ, როდესაც იცვლება მცენარეთა კვების პირობები ვაზის გასხვლით.

უნდა აღინიშნოს აგრეთვე ისიც, რომ ადრე გაზაფხულზე კვირტების დაბერვამდე ვენახის მორწყვა მეტად უწყობს ხელს მსხმოიარობას, ვიდრე ზაფხულის რწყვა.

მსხმოიარე ყლორტების რაოდენობის გადიდება შეგვიძლია ლიან გამოვიწვიოთ აგრეთვე სხვლის დროს კვირტების რაოდენობის გაზრდით თუ კი მწვანე ოპერაციის დროს უნაყოფო ყლორტებს მთლიანად შევაცლით.

მსხმოიარობის მეორე მაჩვენებლად მიჩნეულია ნაყოფის მომცემ ყლორტებზე არსებული ყვავილედის რაოდენობა, რაც ძირითადად დამოკიდებულია როგორც ჯიშის თავისებურებაზე, ასევე სანაყოფე კვირტების ჩასახვის პირობებზე. მსხმოიარე ყლორტებზე ყვავილედის საშუალო რაოდენობა მერყეობს ერთიდან 2,5-მდე, ეს მაჩვენებელი ყოველთვის შეგვიძლია გავზარდოთ სანაყოფე კვირტების ჩასახვისა და განვითარების პერიოდში სათანადო პირობების შექმნით. როგორც მსხმოიარე ყლორტების ასევე მასზე არსებული ყვავილედის რაოდენობა ბევრად არის დამოკიდებული მცენარის კვების პირობებზე, სხვლაზე, მწვანე ოპერაციებზე და სხვა.

ყლორტებზე მტევანთა რიცხვის გასადიდებლად მწვანე ოპერაციების დროს ვაზს შეეცლება არა მარტო უნაყოფო ყლორტები, არამედ ისეთებიც, რომლებზეც მხოლოდ თითო ყვავილედი განვითარებული. ამით მნიშვნელოვნად უმჯობესდება ვაზზე დატოვებული მტევნების განვითარება, რითაც შეგვიძლია საგრძნობლად გავადიდოთ ვენახის მსხმოიარობა.

ვაზის მსხმოიარობის მესამე და მნიშვნელოვან მაჩვენებლად მიღებულია მტევნის საშუალო სიმსხო, რაც საფუძვლად ედება მსხმოიარე ყლორტებისა და მტევანთა რაოდენობის დანორმვას. მასზე ბევრადაა დამოკიდებული ამა თუ იმ ჯიშის მსხმოიარობა.

მტევნის საშუალო წონა რომ განისაზღვროს უნდა აიწონოს მტევნების საკმაოდ დიდი რაოდენობა (დაახლოებით 1000 ცალამდე) ყოველგვარი შერჩევის გარეშე და გაიყოს დათვლის შედეგად გამორკვეულ საერთო რაოდენობაზე. ეს მონაცემები რამდენადმე იცვლება წლების მიხედვით. მოსაყ-

ლის წინასწარ განსაზღვრისას სარგებლობენ რამდენიმე საშუალო მონაცემებით.

მტევნის საშუალო წონა ყურძნის ჯიშების მიხედვით 50 გრამიდან 0,75 კილოგრამამდე მერყეობს. გვალვიან წლებში იგი შედარებით ნაკლებია და რამდენადაც მეტია წლიური ნალექები, მტევნის წონა იმდენად მატულობს.

მტევნის სიმსხოზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ვარგანი ფაქტორები, განსაკუთრებით კი მორწყვა და მცენარის კვების პირობების გაუმჯობესება. საერთოდ, მსხმოიარობის მაჩვენებლებზე დიდი გავლენა შეგვიძლია მოვახდინოთ აგროტექნიკური ღონისძიებების გამოყენებით.

მსხმოიარობის მაჩვენებელთა აღრიცხვას აწარმოებენ აგრეთვე სხვადასხვა ნაკვეთებში, სხვადასხვა ჯიშებზე მოსავლიანობისა და აგროტექნიკური ღონისძიებების დაგეგმვის მიზნით. აღრიცხვა წარმოებს ნაკვეთის დიაგონალის მიმართულელებით გარკვეული რაოდენობა ვაზის ძირებზე. უნდა განისაზღვროს თვითივე ძირზე არსებული ყვავილედის რაოდენობა, რაც გადამრავლდება მტევნის საშუალო წონაზე და ძირთა რაოდენობაზე.

ყურძნის მოსავლიანობის შემდგომი გადიდების საჭირო ღონისძიებების დადგენისათვის საკმაოდ დიდი მნიშვნელობა აქვს ცალკეული ჯიშებისა და ნაკვეთების, მსხმოიარობის მიხედვით წესიერ აღრიცხვას. ამისათვის საჭიროა ვიცოდეთ თითოეულ ძირზე და ჰექტარზე არსებული ყლორტების რაოდენობა, მათ შორის მსხმოიარეთა რაოდენობა, მსხმოიარე ყლორტებზე მტევანთა საშუალო რაოდენობა, ერთ, ორ და სამ მტევნიან ყლორტების რაოდენობა ცალკე. ძირების შემოწმებისას მათზე არსებული თითოეული ყლორტის შესახებ აწარმოებენ ჩანაწერს შემდეგ კი საჭიროა ყველა ამ მაჩვენებლების დაჯამება და შეტანა სპეციალურ წიგნში.

როცა მევენახემ იცის თითოეულ ძირზე და ჰექტარზე ყლორტების რაოდენობა, იგი უფრო უკეთესადაა ორიენტი-

მსხმოიარობას მიხედვით ყურძნის მოსავლიანობის წინასწარი განსაზღვრისთვის საქირო ცხრილი

ქართული
სოფლისმეურნეობის
სამეცნიერო ინსტიტუტი

ფორმა

გაზის ჯიშ	ნაკვეთის №	ფართობი ჰექტარებში	ცულურების რაოდენობა ერთ ჰექტარზე	მსხმოიარე ცულურების პროცენტები				სულ	მსხმოიარე ცულურებზე მტე- ვანთა რაოდენო- ბა.	მტევანთა რაოდენობა ერთ ჰექტარზე.	მტევანის საშუალო წონა	განსაზღვრულია მოსავლი ერთ ჰექტარზე ცენტ- ნაკლებში.
				ერთი მტევანით	ორი მტევანით	სამი მტევანით	სულ					

რებული გარკვეული ფორმირებისას ყლორტებით ვაზის ტვირთვის საკითხში. მსხმოიარე ყლორტების პროცენტი კი ამ უკანასკნელთა რიცხვის გადიდების ხარჯზე მოსავლიანობის ამაღლების შესაძლებლობათა განსაზღვრის საშუალებას იძლევა.

მტევანთა სხვადასხვა რაოდენობის მიხედვით ნაყოფის მომცემ ყლორტების პროცენტის განსაზღვრა, 2 და 3 მტევნიან ყლორტების ხარჯზე, მოსავლიანობის გადიდების შესაძლებლობათა განსაზღვრის საფუძველია.

თუ მოსავლის განსაზღვრიდან ყურძნის სიმწიფემდე მოსავლის შემცირების რაიმე მიზეზებს (სეტყვა, სოკოვანი დაავადებანი და სხვა) არ ექნა ადგილი, მოსავლის განსაზღვრის ზემოთ მოყვანილი წესით დამუშავებული მონაცემები ყოველთვის უახლოვდება ფაქტიურ მოსავალს.

როგორც ზემოდ აღნიშნეთ სამხრეთ ოსეთის მევენახეობა ჯერ კიდევ სერიოზული ნაკლოვანებებით ხასიათდება, რომელთა გამოსწორება საქმის ცოდნით და დადგენილ აკროწესებზე დაყრდნობით შრომის ორგანიზაციის გადაჭრით გაუმჯობესებას მოითხოვს.

ამასთან ერთად აღსანიშნავია, რომ რიგი კოლმეურნეობები მოწინავე გამოცდილების კარგ მაგალითს იძლევიან, ყურძნის წარმოების მნიშვნელოვნად ამაღლებით მკვეთრად აღიდეგენ წლიურ შემოსავალს და ამით ხელს უწყობენ მეზობელ კოლმეურნეობებში სოფლის მეურნეობის ამ უძვირფასესი დარგის მტკიცედ დანერგვას. უმეტეს შემთხვევებში, ისინი მოხერხებულად იყენებენ ვენახის კულტურის წარმოებაში მრავალი წლის მანძილზე დაგროვილ გამოცდილებას, რაც ზშირად მისაბაძი ხდება მეზობელი კოლმეურნეობებისათვის.

მოწინავე მევენახეთა წარმატებებმა სტიმული მისცა ეკონომიურად ჩამორჩენილ მეურნეობებს ხელი მოეკიდათ ვა-

ზის კულტურის წარმოებისათვის. თუ 1936 წლამდე კოლმეურნეობებში ვენახების ფართობი მხოლოდ რამოდენიმე ათეული ჰექტარით განისაზღვრებოდა ამჟამად იგი დაახლოებით 12-ჯერ არის გაზრდილი.

გაიზარდა, აგრეთვე, ამ დარგში მოწინავე კოლმეურნეობების რიცხვი. თუ ამ 10—15 წლის წინათ მევენახეობას დარგის წარმატებებით მხოლოდ სტალინის რაიონის სოფ. ერედვის ი. ბ. სტალინის სახელობის კოლმეურნეობას შეეძლო ეამაყნა, ამჟამად მას უკვე არ ჩამოუვარდებიან სტალინის რაიონის სოფელ ძარწემის, ქემერტის, კეხვის, აჩაბეთის, ლენინგორის რაიონის სოფ. ბოლის, ყანჩავეთის, წირქოლისა და წინაგრის კოლმეურნეობები. უმოკლეს ხანში ამ კოლმეურნეობებმა მევენახეობა თავიანთი შემოსავლის ერთ-ერთ ძირითად წყაროდ გადააქციეს და გასაკვირვი არ არის, რომ ყოველწლიურად მას ახალ-ახალ ფართობებს უთმობენ. ლენინგორის რაიონის სოფ. ბოლის კოლმეურნეობას 1936 წლამდე არც ერთი ჰექტარი ვენახი არ გააჩნდა. ახლა კი აქ, — ქსნის მარჯვენა მხარეს, ლამაზი კომპოზიციით შეხამებულ საკმაოდ შენაღლებულ ფერდობზე ამ ხეობის დამამშვენებელი ზვარი ადამიანის გულის გასახარად გადაჭიმულა 19 ჰექტარ ფართობზე. აქ მოყვანილმა ყურძენმა შორს გაიტყვა სახელი როგორც შამპანური და სუფრის ღვინის საუკეთესო ხარისხის პროდუქტმა. ვისაც სურს, რომ წარმოდგენა იქონიოს იმაზე, თუ რაოდენ სილამაზითა და სიუხვითაა შემკული რთველი ქსნის ხეობაში, მან პირველ რიგში საკუთარი თვალით უნდა ნახოს ბოლელ და წირქოლელ კოლმეურნეთა ეს კეთილშობილური შრომა. ამ პერიოდში მნახველის ყურადღებას იპყრობენ ქართული წესით ორმხრივად შპალერზე ფორმირებული უხვი მტევნებით დახუნძლული გორული მწვანის, რქაწითელის, ჩინურისა და თავკვერის ჯიშის ვაზეზი, რომლებიც ნაყოფისა და ფოთლის შემოდგომისათვის დანახასიათებელი ფერების კომბინირებული შეთანწყობით, კი-

დევ უფრო თვალწარმტაცი იერით მოსავენ ისედაც უმწვერვალად
ნიერესი ხეობის ამ მიდამოს.

დიდებულად შეჰკუთვია ადგილობრივ პირობებს კახეთის
სიამაყე რქაწითელი, რომელიც აქაც საკმაოდ უხვად მსხმოი-
არობს, მისი შესამჩნევად დაგრძელებული და ოქროსფერ
მარცვლებიანი მტევნები საამურ შთაბეჭდილებას ტოვებს
მნახველზე.

ბოლელი მევენახეები მუხტარ პავლიაშვილი, თედო მჭე-
დლიაშვილი, ილო ბერიძე, პავლე მორბედაძე და სხვები, რო-
მელნიც მუდმივად მევენახეობის ბრიგადაში მუშაობენ, ზედ-
მიწვევით არიან დაუფლებულნი ვაზის მოვლა-პატრონობას
და მთელ ხეობაში ყურძნის მოსავლის სახელმოხვეჭილ ოს-
ტატებად ითვლებიან. მათზე მიჩენილ ნაკვეთებში თითოე-
ული ვაზის ძირს მომვლელის მზრუნველი ხელი ატყვია. სა-
მუშაოები ტარდება დროისა და ამინდების შესაბამისად,
აგროტექნიკური წესების ზუსტად დაცვით. 1958 წელს მ.
პავლიაშვილმა საშუალოდ ჰექტარზე 115 ცენტნერი ყურძენი
მიიღო, ა. ზოზიროვმა 110 ცენტნერი, ი. ბერიძემ 105 ცენტ-
ნერი და სხვა. კოლმეურნეობამ ამ წელს სახელმწიფოს 1350
ცენტნერი ყურძენი ჩააბარა და 675000 მანეთამდე ფულადი
შემოსავალი მიიღო.

ბოლელ მევენახეებს წარმატებით ეჯიბრებიან წირქოლის,
ყანჩავეთის, იკოთისა და სხვა კოლმეურნეობები. ოლქის
მშრომელებისათვის კარგად არიან ცნობილნი აგროთევე წირ-
ქოლელი შიო მორბედაძის, ილიკო ჯაბაურის, ვასილ ხრიკუ-
ლის, ყანჩავეთელ მიშა ტატუნაშვილის, გიორგი ტატუნაშვი-
ლის, და ტატე ქესაურის, ლენინგორელ ვანო ხოცუაშვილი-
სა და სხვათა სახელები, რომლებმაც წარმატებით აითვისეს
ვაზის კულტურა და რაიონში ყურძნის მაღალი მოსავლის
სახელმოხვეჭილ ოსტატებად ითვლებიან.

ლენინგორის რაიონში მომუშავე აგრონომებისა და სასო-
ფლო სამეურნეო არტელის გამგეობის ინიციატივით საკმაოდ

მთიან სოფელ საძიგურის კოლმეურნეობაში, ზღვის დან 955 მ. სიმაღლეზე, საცდელად, ერთ ჰექტარიან ფართობზე ადგილობრივი ჯიშებით 1954 წელს გაშენებული იქნა ვენახი, რომელიც კარგად განვითარდა და მოსავალსაც იძლევა.

ამ კოლმეურნეობაში ვენახის გაშენება და ადგილობრივ ჰირობებისადმი მისი კარგი შეგუება იმას მოწმობს, რომ საჭიროა მეტი გაბედულობით მოვკიდოთ ხელი მთიან კოლმეურნეობაში ვენახის ფართობების გადიდების საქმეს.

შესანიშნავი შედეგები მოგვცა სოფელ წინაგრის კალინინის სახელობის კოლმეურნეობის მიერ გორული მწვანის, ჩინურისა და სხვა ქართული ჯიშებით ვენახების გაშენებამ ტირიფონის ველზე, რომელიც ამჟამად უკვე 40-მდე ჰექტარს ითვლის. მიუხედავად საგრძნობი მეჩხერიანობისა ყურძნის საშუალო მოსავალი კარგი დამუშავებით 70—75 ცენტნერს აღწევს და მაღალმოსავლიან ნაკვეთებში ჰექტარზე 88-მდე ცენტნერ მოსავალსაც ღებულობენ (1958 წ.) ამჟამად წინაგრელები სათანადო მუშაობას ეწევიან ვენახის მეჩხერიანობის სრული ლიკვიდაციისათვის.

იქ, სადაც სოფელ კეხვთან კლდეების სივიწროვიდან გამომდინარე დიდი ლიახვი თავისებური ხმაურით საკმაოდ გაფართოებულ ხეობაში სტალინირისაკენ მიემართება, მდინარის მარცხენა მხარეს დასავლეთით დაქანებულ ფერდობებზე განლაგებულია სოფ. ქემერტის, ძარწემისა და ხეითის კოლმეურნეობები. ამ კოლმეურნეობებში ვენახებს 55-მდე აექტარი ურწყავი მიწის ფართობი უკავია. მიუხედავად ამისა ვაზი აქ საუკეთესოდ ვითარდება და საკმაოდ უხვი მოსავლის გადამუშავებით მაღალხარისხოვანი ღვინოები დგება. ლიახვის მარჯვენა ნაპირზე მდებარე სოფ. კეხვისა და აჩაბეთის კოლმეურნეობის, აგრეთვე თამარაშენის საბჭოთა მეურნეო-

ზის ვენახები 35 ჰექტარამდე აღწევენ. ეს ნაკვეთები ხელთ მთლიანად ირწყვის და მაღალხარისხოვანი ყურძნის საავლიანობით ხასიათდება.

უკანასკნელ ხანს ზღვის დონიდან 1100 მეტრის სიმაღლეზე ვენახის გაშენებას ხელი მოკიდა სოფ. ჯავის კოლმეურნეობამ და, წინასწარ არსებული მონაცემების თანახმად, აქ აქ კულტურის განვითარების აშკარა შესაძლებლობა არსებობს.

დიდი ლიახვის ხეობაში ყურძნის მოსავლიანობის ყველაზე უფრო მაღალ მაჩვენებლებს ძარწემელი და თამარაშნელა მევენახეები იძლევიან. აქაური მოსახლეობა სოფლის მეურნეობის ამ დარგს უხსოვარი დროიდან მისდევდა და ცალკეული ფართობებიდან საშუალოდ თვითიველ ჰექტარზე 80-95 ცენტნერამდე ყურძნის მოსავალს ღებულობენ. აქ მოღვაწეობენ ყურძნის უხვი მოსავლის ოსტატები დავით დათაშვილი, ვასო დათაშვილი და სოსო გოგიძე — თამარაშნის საბჭოთა მეურნეობიდან, მიშა მეტრეველი და სონკა ჭოველიძე — ძარწემის კოლმეურნეობიდან და სხვა.

მრავალი მოწინავე მევენახეებია აგრეთვე სტალინირის რაიონის სოფელ ერედვის, დმენისის და ქსუისის, ზნაურის რაიონის სოფ. ავნევისა და მუგუთის კოლმეურნეობებში.

კოლმეურნეობებში მომუშავე აგრონომებმა სასოფლო-სამეურნეო არტელების გამგეობებთან ერთად ყველა ღონისძიებანი უნდა გაატარონ მოწინავე მევენახეთა რიცხვის შემდგომი გაზრდისათვის. სერიოზული მუშაობაა საჭირო იმ კოლმეურნეობებში, სადაც მევენახეობას დიდი ისტორია არა აქვს და მათ გაშენებას მხოლოდ უკანასკნელ წლებში მიყვეს ხელი.

მევენახეობის განვითარების პერსპექტივების განხილვისას არ შეიძლება გვერდი აუხვიოთ შრომის ნაყოფიერების ზრდისა და ყურძნის, როგორც სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტის თვითღირებულების შემცირების საკითხებს.

ცნობილია, რომ შრომის ნაყოფიერების ზრდა და ეკონომიკური პროდუქციის თვითღირებულების შემცირება საკოლმეურნეო წარმოების თითოეულ დარგში დამოკიდებულია კონკრეტულ ღონისძიებათა შემუშავებასა და გატარებაზე. აქედან ყველაზე მთავარია: საკოლმეურნეო წარმოების სწორი ორგანიზაცია და ანაზღაურების საკითხის მოწესრიგება, შრომის სწორი ნორმირება და აღრიცხვიანობის მოგვარება, საკოლმეურნეო წარმოების მექანიზაციის ღონის ამოღება და შრომატევად სამუშაოთა მექანიზაცია, სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლიანობის და მეცხოველეობის პროდუქტიულობის მკვეთრი გადიდება, დარგების და კულტურების სწორი შეთანწყობა სწორი დაგეგმა და ბოლოს, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, შრომისა და ფულად მატერიალურ საშუალებათა ხარჯვაში ეკონომიის მტკიცე რეჟიმის გატარება.

რა თქმა უნდა საკოლმეურნეო წარმოების პროდუქციის თვითღირებულების შემცირების გზები და მეთოდები ერთნაირად არ ვრცელდება საზოგადოებრივი მეურნეობის ყველა დარგზე. ამიტომ ჩვენ აქ შევჩერდებით თითოეულ მათგანზე მევენახეობის დარგში და დავსახავთ მათი შემცირების კონკრეტულ გზებს და მეთოდებს ლენინგორის რაიონის სოფელ ბოლის XX პარტყრილობის სახელობის კოლმეურნეობის მაგალითზე.

1958 წელს ამ კოლმეურნეობაში ერთ ცენტნერ ყურძნის წარმოებაზე (თითოეული შრომადღის 19 მანეთად შეფასებისას) 219 მანეთი დაიხარჯა. ამ დანახარჯებში საკმაოდ დიდი ხვედრითი წონა აქვს შრომითი დანახარჯებს, ყურძნის წარმოებაზე გაწეული შრომის დანახარჯების ეკონომიისათვის გადამწყვეტი იერიში ნიადაგის დამუშავებაზე უნდა იქნეს მიტანილი, რადგან შრომითი დანახარჯი ხშირად 65 პროცენტამდე აღწევს.

ცნობილია რომ ამჟამად დიდი მუშაობა წარმოებს ვენა-

ხის რიგშორისების ხვნის და კულტივაციის მექანიზმებზე და
მოწყობისათვის. ამ ღონისძიების ფართოდ დანერგვა დიდ
სარგებლობას მოუტანს მევენახეობის კოლმეურნეობებს და
მინიმუმამდე დაიყვანს ნიადაგის დამუშავებაზე გაწეულ
შრომით დანახარჯებს. მიუხედავად ფართო პროპაგანდისა ეს
საკითხი ჯერ კიდევ დადებითად არ არის გადაჭრილი. ვენახში
ნიადაგის დამუშავება აქ მეტწილად ისევ ხელით ხდება. რო-
გორც ოლქის სხვა კოლმეურნეობებში მუშა-ხელის ეკონო-
მიისა და შრომითი დანახარჯების შემცირების მიზნით უკა-
ნასკნელ წლებში ბოლის კოლმეურნეობაში შემოღებულია
რიგშორისების დამუშავება ტრაქტორებით და მეტწილად კი
ამ სამუშაოს ეწევიან მოკლე უღელში შებმული ხარებით.
ამ უკანასკნელი ღონისძიების გატარება მართალია, ძალზეა
დაშორებული სამუშაოთა შესრულების მაქსიმალური მექა-
ნიზაციისაგან, მაგრამ მიზნის ნაწილობრივად მისაღწევად
გარკვეულ ეფექტს მაინც იძლევა.

უახლოეს წლებში მტკიცედ უნდა გადაიდგას ნაბიჯები
მევენახეობის სამუშაოთა სრული მექანიზაციისაკენ. დროა
გამოვეთხოვოთ ვენახების დამუშავების პრიმიტიულ მეთო-
დებს. შრომის ორგანიზაცია კი ისე უნდა მოეწყოს, რომ ამო-
მწურავად უპასუხოს დასმულ ამოცანას.

წლების განმავლობაში ჩატარებული მუშაობის პრაქტიკა
კიდევ უფრო ნათლად ადასტურებს, რომ შრომის ორგა-
ნიზაციის ძირითად და მთავარ ფორმას ისევე როგორც სხვა
დარგებში მევენახეობაშიც წარმოდგენენ მუდმივი საწარ-
მოო ბრიგადები, რომლებიც საკოლმეურნეო წარმოებაში იძ-
ლევიან მეცნიერების უახლოესი მიღწევების დანერგვისა და
საზოგადოებრივი საწარმოო საშუალებების მაქსიმალური გა-
მოყენების დიდ შესაძლებლობას.

საწარმოო ბრიგადების სწორად მოწყობას, მათში მუშა-
ხელის დაკომპლექტებას და საწარმოო საშუალებათა სწორად

განაწილებას სულ უფრო მეტი მნიშვნელობა ენიჭება შრომის ორგანიზაციის მოწესრიგების, შრომის ნაყოფიერების განუწყვეტელი ზრდისა და პროდუქციის თვითღირებულების შემცირებისათვის.

ამიტომ მევენახეობის საწარმოო ბრიგადების დაკომპლექტების დროს კოლმეურნეობის გამგეობა მხედველობაში ღებულობს მეურნეობის სიდიდეს, მიწათ სარგებლობის თავისებურებას, ბრიგადებზე მიცემულ საწარმოო დავალებას, მექანიზაციის ღონესა და კოლმეურნეობის უზრუნველყოფას. სამუშაო ძალითა და საწარმოო საშუალებებით.

მევენახეობის ბრიგადის მოწყობისათვის გამოყოფილია ვენახის ერთიანი მასივი, მიმაგრებულია იგი ბრიგადებზე, მას უწესდება საწარმოო დავალება და ამ დავალების შესაბამისად, ზემოდ აღნიშნული მომენტის გათვალისწინებით განსაზღვრავენ ბრიგადაში მუშა-ხელის რაოდენობას და ვენახის დასამუშავებლად არსებულ ინვენტარს.

მუშა-ხელის დაკომპლექტების დროს საჭირო ხდება, ბრიგადებზე მიმაგრებული ვენახის ნაკვეთების მდგომარეობის მხედველობაში მიღება, რადგან ერთნაირი სიდიდის ვენახებში თავისი განვითარების მიხედვით ვაზის სხვადასხვა მდგომარეობა განსხვავებული რაოდენობის მუშა-ხელს საჭიროებს.

იმის გამო, რომ ვენახი თავისი დამუშავების ამჟამად არსებულ პირობებში შრომის დანახარჯების 70%-მდე მოითხოვს გვიან შემოდგომით და ადრე გაზაფხულზე, მევენახეობის მუდმივ საწარმოო ბრიგადებს მიემაგრება მინდვრის კულტურები, რომლებიც ხელს უწყობენ წლის განმავლობაში სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოებით მუშა-ხელის შედარებით თანაბარ დატვირთვას.

მომავალში კონკრეტული ღონისძიებების გატარებაა საჭირო იმისათვის, რომ შრომის დისციპლინის მკვეთრი გაუ-

შრომების საწარმოო პროცესებზე მაქსიმალურად გამოიყენონ სამუშაო დრო. ამით გადიდდება მათი შრომის ნაყოფიერება და საერთო ჯამში მივიღებთ პროდუქციის თვითღირებულების მნიშვნელოვნად შემცირებას.

კოლმეურნეები უკვე საკმაოდ დარწმუნდნენ იმაში, რომ სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოთა გამომუშავების ნორმების ხელოვნური გადიდება ან შემცირება ამახინჯებს შრომის მიხედვით განაწილების სოციალისტურ პრინციპს და ამცირებს კოლმეურნეთა მატერიალურ დაინტერესებას.

გამომუშავების ნორმის ხელოვნურად გადიდების შემთხვევაში კოლმეურნეთა უმრავლესობა მას ვერ ასრულებს და მოკლებულია ყოველგვარ დაინტერესებას, დაბალია შრომის ნაყოფიერება და ძნელდება საკოლმეურნეო წარმოების შემდგომი აღმავლობა. დაბალი გამომუშავების ნორმის შემთხვევაში კი გამომუშავების ნორმას ყველა კოლმეურნე გადაჭარბებით ასრულებს და კოლმეურნეობაში დიდი რაოდენობით დაირიცხება შრომადღეები. ეს იწვევს შრომადღის გაუფასურებას და პროდუქციის თვითღირებულების ხელოვნურად გადიდებას. ამიტომ საჭირო ხდება, რომ კოლმეურნეობაში ყოველთვის იქონიონ საშუალო პროგრესული ნორმები, რომლითაც ჩამორჩენილი კოლმეურნეები თავიანთი მუშაობის მონაცემებით მოწინავეებს უსწორდებიან და კვლავ უფრო მტკიცდება სანარდო სისტემა. გამომუშავების ასეთი ნორმები სტიმულს აძლევენ კოლმეურნეებს სისტემატურად იბრძოლონ შრომის ნაყოფიერების გადიდებისათვის და საფუძვლად ედება შრომის სწორ ორგანიზაციას, აღრიცხვასა და ანაზღაურებას.

ყურძნის წარმოებაზე გაწეულ ფულად-მატერიალურ საშუალებათა დანახარჯებში მნიშვნელოვანი ხვედრითი წონა უკავია ვაზის მავნებლებისა და დაავადებათა წინააღმდეგ წამლობისათვის საჭირო ქიმიკატების შექენაზე გაწეულ ხარჯებს, მაგრამ ეს ისეთი დანახარჯებია, რომლებიც შექენილი ქიმიკატების მიზანშეწონილად გამოყენების შემთხვევაში

საკმაოდ იცავს მოსავალს დანაკარგებისაგან და ხელს უწყობს მისი თვითღირებულების შემცირებას. მოსავლიანობის გადამკარბებით შესრულებისას კარგ შედეგებს იძლევა მევენახეებზე შრომის დამატებითი ანაზღაურება და სისტემატური ავანსირება. მიზანშეწონილია აგრეთვე, რომ მევენახეობის საწარმოო ბრიგადები გადაყვანილი იქნენ სამეურნეო ანგარიშზე, რაც მაქსიმალურად დააინტერესებს თითოეულ კოლმეურნეს მის ბრიგადაში მიღწეული სამეურნეო შედეგებით.

ყურძნის თვითღირებულებაში დიდი ხვედრითი წონა უკავია აგრეთვე ფულად-მატერიალურ საშუალებათა არა პირდაპირი, კერძოდ საერთო სამეურნეო ანუ საერთო საკოლმეურნეო დანახარჯებს. ამ სახის დანახარჯებმა ყურძნის თვითღირებულებაში 1958 წელს 53 მან. და 40 კაპიკი შეადგინა.

ამ დანახარჯებიდან დიდ ყურადღებას იპყრობს ავტოტრანსპორტის დანახარჯები. რაიონის ხელმძღვანელი ორგანოების რჩევით ბოლის კოლმეურნეობას განზრახული აქვს ისე მოაწყოს მომავალში მათი აღრიცხვა, რომ მანქანის ყოველ საგზურში ზუსტად იქნას აღნიშნული, რა სახის სამუშაო შესრულდა და კერძოდ, რომელ დარგს, კულტურას, ან ბრიგადას მიეკუთვნება იგი. ცხადია, რომ ავტოტრანსპორტის მუშაობის ასეთი აღრიცხვა დიდად შეუწყობს ხელს გაწეული დანახარჯების თითოეული სახის პროდუქციაზე, (კერძოდ კი ამ შემთხვევაში ყურძნის მოყვანაზე) ზუსტად მიკუთვნებას და მათ შესამცირებლად გასატარებელ ღონისძიებათა შემუშავებას.

ყურძნის თვითღირებულების შემცირებაში გადამწყვეტი როლი მაინც ვენახის მოსავლიანობის გადიდებას ენიჭება. ბოლოელი მევენახეები ამ გზით კოლმეურნეობის საშუალო მონაცემებთან შედარებით რამდენჯერმე ამცირებენ მიღებული პროდუქციის თვითღირებულებას.

მოწინავე მევენახეს მუხტარ პავლიაშვილს მიმაგრებული

აქვს 0,9 ჰექტარი ვენახი. აგროტექნიკურ ღონისძიებათა დაწესებულებაში წესებულ ვადებში გატარებით და ყურძნის მოსავლის უდარბარიანობა კარგოდ აღებით 1958 წელს აღნიშნული ფართობიდან 103 ცენტნერი ყურძენი მოკრიფა და ჩააბარა სახელმწიფოს. ყურძნის ამ მოსავლის მისაღებად მან დახარჯა 605 შრომა-დღე და 515 მანეთის ფულად-მატერიალური საშუალებანი, თუ დახარჯულ ერთ შრომადღეს 19 მანეთად შევაფასებთ (თანხმად სოფლის მეურნეობის სამინისტროს რჩევისა) მაშინ 103,5 ცენტნერი ყურძნის წარმოებაზე ამ მოწინავე მევენახის მიერ დახარჯულია სულ 12200 მანეთის შრომითი და ფულად-მატერიალური საშუალებანი. აქედან ერთი ცენტნერი ყურძნის თვითღირებულება შეადგენს 21 მანეთსა და 55 კაპიკს, თითქმის 10-ჯერ ნაკლებს, ვიდრე საშუალოდ კოლმეურნეობაში.

ასეთივე კარგ მაჩვენებლებს აღწევენ ლენინგორის რაიონის სოფ. წირქოლისა და ახალდაბის, სტალინორის რაიონის სოფ. ერედვის, ძარწემის, აჩაბეთისა და სხვა კოლმეურნეობების მოწინავე მევენახენი. ფართო პროპაგანდა წარმოებს მოწინავეთა გამოცდილების დანერგვისათვის სხვა მეზობელ კოლმეურნეობებშიც. ამ საფუძველზე 1958 წელთან შედარებით ოლქის კოლმეურნეობებმა 1965 წლისათვის 2-ჯერ უნდა გაადიდონ ყურძნის საშუალო საჰექტარო მოსავლიანობა, რაც მკვეთრად შეამცირებს თვითეული ცენტნერი ყურძნის თვითღირებულებას. ამით კიდევ უფრო მეტად გაიზრდება მევენახეობის შემოსავალი და ამაღლდება მათი ეკონომიური ეფექტიანობა.

* * *

სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის მევენახეობას ჯერ კიდევ დიდი სამრეწველო ხასიათი არ მიუღია, მაგრამ ყველა პირობა არსებობს უახლოეს წლებში ამ საინტერესო და შემოსავლიანი დარგის მნიშვნელოვნად განვითარებისათვის. ამ

მხრივ ინტერესს მოკლებული არ არის აქვე ჩამოვყავართ იმ აუცილებელ ღონისძიებათა სისტემა, რომლის ცხოვრებაში გატარება უშუალოდ არის დაკავშირებული ოლქის მევენახეობის განვითარების პერსპექტივებთან.

მევენახეობა სამხრეთ ოსეთში სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი უძველესი დარგია. რომელსაც მრავალი საუკუნის ისტორია აქვს. დაბალი ზონის ბევრი კოლმეურნეობისათვის. მეხილეობასთან ერთად, იგი ერთ-ერთი წამყვანი და საზოგადოებრივი ეკონომიკის დასაყრდენი დარგია.

ოლქის ტერიტორიაზე ცენტრალური კავკასიონის ქედებს შორის მოქცეული, მეტწილად სამხრეთისაკენ დაშვებული ფერდობები და მდინარეთა ხანგრძლივი დინებით შექმნილი მრავალი ტერასები, მევენახეობის შემდგომი განვითარების დიდ შესაძლებლობებს იძლევა. შამპანური და სუფრის ღვინოებისათვის საჭირო ნედლეულის ბაზის გაფართოებისა და მალახარისხოვანი სუფრის ყურძნით მთიანი რაიონების მოსახლეობის მომარაგების საჭიროება გვიკარნახებს, რომ ხველა შესაძლებლობები გამოვიყენოთ ვაზის კულტურის მაქსიმალურად წარმოებისათვის.

უდავოა, რომ მეხილეობასთან ერთად მევენახეობის განვითარება მნიშვნელოვნად აამაღლებს ოლქის კოლმეურნეობების ეკონომიკას, რაც სადღეისოდ ჯერ კიდევ უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა. ყველაზე მიზანშეწონილად უნდა ჩაითვალოს ოლქის შედარებით დაბალი ზონის კოლმეურნეობებში ვენახების გაშენება ისეთი ჯიშებით, როგორცაა გორული მწვანე, შავკაპიტო, ჩინური, ალიგოტე და სხვა. (ბუდეშური კი როგორც ადგილობრივი მოხმარების სუფრის ყურძენი). შედარებით მაღალი ზონის კოლმეურნეობებს შეგვიძლია ვურჩიოთ ალიგოტე, შასლა თეთრი, პინო შავი, მუხრანული რქაწითელი და სხვა.

შამპანური ღვინის მასალების წარმოების საგრძნობი

ზრდის დიდი შესაძლებლობები ისახება სტალინირის, ნინგორისა და ზნაურის რაიონებში.

რაც შეეხება ჯავის რაიონს, აქ მევენახეობის განვითარება რელიეფის თავისებურებისა და საკმაოდ მკაცრი კლიმატის გამო ყველაზე უფრო მეტადაა შეზღუდული, მაგრამ სოფ. გუფთის, მსხლების, ჯავის, სინაგურისა და რიგ სხვა კოლმეურნეობებში სუფრის ყურძნით ადგილობრივი მოსახლეობისა და ჯავის კურორტის მომარაგებისათვის ზღვის დონიდან 1100 მეტრის სიმაღლემდე ვენახების გაშენების აშკარა შესაძლებლობანი არსებობს. ეს შესაძლებლობანი ჯერ კიდევ ოდნავადაც არ არის გამოყენებული და დიდი მუშაობაა საჭირო მათი მოქმედებაში მოყვანისათვის.

საზოგადოდ ცნობილია, რომ ზღვის დონიდან რაც უფრო მაღალ პირობებში უხდება ვაზს ზრდა-განვითარება, მისი ზრდელი სავეგეტაციო პერიოდის გამო ნაყოფის მომწიფება გვიან პერიოდს ემთხვევა, რის გამოც ყოველთვის ვერ აღწევს იგი სრულ სიმწიფეს. ამის შესაბამისად მცირდება ყურძნის შაქრიანობა და იზრდება სიმჟავე, უარესდება ქიმიური შემადგენლობა და კვებითი ღირებულება. სწორედ აქ გვეკრძალება დიდი სიფრთხილის გამოჩენა, რათა შევარჩიოთ და გავაშენოთ ადრეული სიმწიფის მაღალმოსავლიანი, წარმოებაში უკვე გამოცდილი და არა შემთხვევითი ჯიშები.

ოლქის დაბალი ზონის კოლმეურნეობების უმეტესობას ყურძნის მოყვანის მდიდარი გამოცდილებანი გააჩნია, საჭიროა ფართოდ დავნერგოთ ეს გამოცდილებანი იმ კოლმეურნეობებშიც, სადაც ამ დარგის განვითარებას უკანასკნელ ხანებში მიჰყვეს ხელი და, მაღალი აგროტექნიკური წესების მოხერხებულად გამოყენებით უზრუნველყოთ მოსავლიანობის მაქსიმალურად გადიდება.

ყურძნის მოსავლიანობის შემდგომი გადიდების ამოცანები გვიკარნახებენ უახლოეს დროში ისე წარვმართოთ საქმე, რომ დღეს არსებული სარზე დაყენებული ვენახის ნარ-

გაობები ჩავაყენოთ შპალერული სისტემის მაღალ რენტგენულ ლურ ნარგაობათა ჩარჩოებში და აგროტექნიკის მტკიცედ განხორციელებით უზრუნველვყოთ ვაზის მაღალი დატვირთვით ფორმირება.

იმისათვის, რომ კოლმეურნეობებმა შესძლონ დიდ ფართობებში გაშენებული ვენახების მაღალ ხარისხოვნად დამუშავება და მოსავლიანობის მაქსიმალურად გადიდება, ააჭიროა სამუშაოთა მექანიზაციის ფართოდ დანერგვა. ამ ღონისძიების გატარებას ყველა კოლმეურნეობაში განსაკუთრებული მონდომებითა და შესაძლებლობათა მაქსიმალური გამოყენებით უნდა მოეკიდნენ.

სერიოზული ღონისძიებების გატარებაა საჭირო ოლქის კოლმეურნეობებში ყურძნის მოსავლის თვითღირებულების საგრძნობლად შემცირებისათვის, რაც მნიშვნელოვნად გააძლიერებს კოლმეურნეობის შემოსავლიანობას და კოლმეურნეთა მატერიალურ დაინტერესებას.

სავენახე ნაკვეთების გამოყოფისას კოლმეურნეობისადმი საჭიროა აგრონომების ჯეროვანი დახმარება. არ უნდა დაუშვათ ვაზის გაშენება ნაკვეთის მდებარეობისა და ნიადაგის წინასწარი შესწავლის გარეშე.

ჯეროვანი ყურადღება უნდა დაეთმოს ვენახების გასაშენებლად გამოყოფილ ფართობებზე ტერიტორიის ორგანიზაციისა და ნიადაგის გაკულტურებას, როგორც წინასწარი დამუშავებისა და საჭირო ოდენობით სათანადო სასუქის შეტანის, ასევე მოსწორება—გასწორების გზით.

ვაზის კულტურის წარმოება საკმაო შრომა-ტევადი სამუშაოა. ამიტომ იმ კოლმეურნეობებში, სადაც ეს დარგი ჯერ კიდევ საკმაოდ ათვისებული არ არის ვაზის გაშენებას ზოგჯერ სათანადო ხალისითა და მონდომებით არ ეკიდებიან. უნდა მივალწიოთ იმას, რომ ვენახი შენდებოდეს მაღალ აგროტექნიკურ დონეზე.

ვენახი გავაშენოთ მხოლოდ პირველი ხარისხის ნამყენით.

მეორე ხარისხის ნამყენით ვენახის გაშენებას უნდა ვერიდდეთ. ამჟამად, ოლქის ახალი ვენახების საჭირო რაოდენობით გაშენებას საგრძნობლად უშლის ხელს ნიადაგის პლანტაჟად დამუშავებისათვის საჭირო მექანიზმების სიმცირე, საჭიროა, რომ სარემონტო-ტექნიკურმა სადგურებმა მეტი წარმადობით გამოიყენონ კოლმეურნეობებში „ს-80“ მარკის ტრაქტორებისა და მისაბმელი საპლანტაჟო გუთნების არსებული რაოდენობა და უახლოეს ხანში უზრუნველყონ ამ საშუალებებით კოლმეურნეობების სრული დაკმაყოფილება.

დაბალი ზონის კოლმეურნეობებში მაქსიმალურად უნდა გაფართოვდეს ვაზის სადედეებისა და ნამყენი ვაზის წარმოება. ამ საპასუხისმგებლო უბანზე ჩამორჩენა აშკარად იგრძნობა და მევენახეობის განვითარების ერთ-ერთი დამაბრკოლებელ ფაქტორად გვევლინება.

ნამყენი ვაზის წარმოების გაფართოებასთან ერთად გადაჭრით უნდა გაუმჯობესდეს ვაზის სანერგის მოვლა-დამუშავების ხარისხი და მნიშვნელოვნად გადიდდეს თითოეული ჰექტარიდან სტანდარტული სარგავი მასალის გამოსავალი. ეს ხელს შეუწყობს მისი თვითღირებულების შემცირებას და უზრუნველყოფს ახალი ვენახის გაშენების დავალებათა ხარისხვნად შესრულებას.

ოლქის მევენახეობის განვითარების ასპექტში აქტუალურ საკითხად რჩება ვაზის სამრეწველო, წამყვანი ჯიშების წმინდა სადედე ნარგაობათა შექმნა, რომელიც აამაღლებს ნამყენი ვაზის წარმოების კულტურას. ამის პარალელურად, საჭიროა გადაჭრით ამაღლდეს ვაზის სელექციის დარგში სამუშაოთა ჩატარების დონე, რათა თავიდან ავიცილოთ ის უარყოფითი შედეგები, რომელიც თან სდევს შეუმოწმებელ, ნაკლებმსხმოიარე ვაზებიდან სამყნობად საკვირტე მასალის დამზადებას.

ლიტერატურა

1. Проф. А. М. Негруль — виноградарство. Москва 1952 год.
  2. პროფ. სოლომონ ჩოლოყაშვილი—მევენახეობის სახელმძღვანელო. თბილისი 1952 წ.
3. Д. А. Тобидзе «продвижение промышленной культуры винограда в новые горные районы Гузинской ССР.» Москва 1957 год.
  4. აკად. აღ. ჯავახიშვილი—საქართველოს გეოგრაფია ტ. I. თბილისი 1926 წ.
  5. ვახუშტი ბაგრატიონი—საქართველოს სამეფოს აღწერა. თბილისი 1941 წ.
6. А. М. Негруль, В. Н. Чичрин, Н. Я. Кузьмин — Культура винограда. Москва 1955 год.
  7. მევენახეობის აგროწესები. თბილისი 1953 წ.
8. А. С. Мерджанян — о мероприятиях по уходу за виноградниками, поврежденными морозами. «Виноделие и виноградарство СССР» № 11—12 1940 год.
  9. პროფ. ს. ჩოლოყაშვილი — თანამედროვე მევენახეობა. თბილისი 1935 წ.
  10. ი. რცილაძე — საქართველოს მევენახეობა და მეღვინეობა. თბილისი 1956 წ.
  11. ი. ლ. ჯაში — სოციალისტურ სასოფლო-სამეურნეო საწარმოთა ორგანიზაცია. თბილისი 1957 წ.

Редактор **А. Ф. Алпбегашвили**

Техредактор **Н. С. Сиукоев**

Корректоры **М. Н. Зангаадзе** и **В. И. Гелдиашвили**

Сдано в набор 13. VI. 1960 г. Подписано к печати 4.IX.
1960 г. Заказ № 847. Формат бумаги 84x108 ¹/₃₂ см. Изд. листов

4. Печатных листов 5. ЭТ 00372. Тираж 1000 экз.

Цена 1 руб. 80 коп. с I. I. 61 г. 18 коп.

Сталинградская типография Грузглавиздата,
г. Сталинград, ул. Исаака, 2.

КОНСТАНТИН ГЕОРГИЕВИЧ ТВАЛАШВИЛИ
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВИНОГРАДАРСТВА
В ЮГО-ОСЕТИИ

(на грузинском языке)

Госиздат Юго-Осетии

Сталинир—1960

კონსტანტინე გიორგის ძე თვალაშვილი

მევენახეობის განვითარების

პერსპექტივები სამხრეთ ოსეთში

სამხრეთ ოსეთის სახელგამი

სტალინირი—1960

